

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Ullas Erindringer

Udgivet i få eksemplarer til familie og venner.

Viby Sjælland 2013

Indledning.

Ulla Emilie Katić f. Steffensen blev født på Randers Sygehus d. 16. marts 1931. Hun var datter af læge Hans Steffensen (1894-1970) og Agnete Lykke Aldal (1902-2000).

Ligesom i tusinde af andre danske familier, når det gælder den førstefødte, blev hun også meget ofte fotograferet med stort kamera med glasplader, ikke mindst fordi hendes far havde et mørkekammer til rådighed på sygehuset, hvor han kunne fremkalde billederne af datteren, som i den første tid blev taget med 2-3 måneders mellemrum og senere også hjemme i Rønde. Disse fotos fyldte efterhånden 3-4 albummer. Senere kom der flere til og med større variation over temaet. Alle disse fotos samt en del anden materiale ligger til grundlag for denne lille bearbejdelse af minder fra Ullas levetid.

Erindringerne stammer alle fra Ulla selv. Kort før sin død blev hun interviewet om sin skoletid og ved den efterfølgende oprydning dukkede hendes håndskrevne papirer frem, hvor hun over et længere tidsforløb var begyndt at nedskrive sine oplevelser og specielt barndomstiden i Rønde rummer mange interessante minder fra en svunden tid. Som teenager tog hun til England et par måneder, for at passe hunde og heste, en god træning for den kommende dyrlæge. Yderligere er medbragt breve til forældrene fra studieophold i Zagreb og Ljubljana, hvortil hun var blevet sendt af sin danske arbejdsgiver Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Rejseskildringer fra Ullas talrige ferier og familiebesøg i udlandet er medbragt for kompletthedens skyld. Endvidere rummede hendes håndskrevne dokumenter også beskrivelser af de to afdøde sønners korte liv.

Alt brugbart materiale, omend sparsomt, er nu overført til den digitale tidsalder til glæde for de familiemedlemmer der kendte Ulla, og som har fælles minder med hende. Men det er også til de unge i familien, som ikke kendte deres bedstemor og onkler, faster og fætre. Og samtidig er det et vidnesbyrd til fremtidige generationer om deres slægtninge.

Viby Sjælland 2013

Indholdsfortegnelse.

Indledning	3
Indholdsfortegnelse	5
Forklaring over nogle af personerne	6
De tidlige år i Rønne (snedkeriet)	7
Interview på Hospice om skolegang	23
Randers 1944	35
England / Sussex 1949	50
Breve til forældrene som studerende på KVL. i København 1954	52
Zagreb juni 1956 (på kursus i en måned)	60
Ljubljana juli 1956 - juli 1957 (ansat som forsker)	73
Island sommeren 1964	84
Auto im zug / ferie i Jugoslavien 1976	89
Til minde om Hans († 1981)	93
Med Kristian i Jugoslavien 1982	110
Brev fra svigerinden Vida Katić fra Zagreb 1992	117
Til minde om Kristian 1992 (†1990)	120
Rejse til Cordoba og Brantôme 1997	133
Turen til Limfjorden 1999	144
Sarajevo 2002	147
Rejse til Normandiet maj/juni 2005	148
Tur til Rijeka, Cres, Wien nov. 2005	150
Nekrolog skrevet af to kollegaer	154

Noter.

Dr. Jensen: den anden læge i byen.

Frk. Jacobsen: tlf. dame i Rønde.

Tarup: Den by, hvor Hans Steffensens forældre og to søstre boede.

Ellen: Søster til Hans Steffensen.

Manse (Emmanuel): Bror til Hans Steffensen.

Friis og drengene: Johannes Friis og sønnerne Hans og Peter. Johannes var gift med Rylle, der var veninde af familien Steffensen.

Lilli: Søster til Agnete Steffensen.

Gudrun Elming: Kusine til Agnete.

Olga: Søster til Hans Steffensen.

Misse (Marie): Søster til Hans Steffensen.

1935? Snedkeriet kan jeg svagt huske at han begyndte med. Jeg tror egentlig det startede med dukkehusmøbler, som han savede ud af krydsfiner, med en løvsav; det var vist et færdigkøbt ark skabeloner, det blev til en dagligstue med polstrede sæder, jeg tror det var den pige vi havde på det tidspunkt, der monterede sæderne med lyseblåt, blomstret betræk og vat. Selve dukkehuset blev lavet hos maskinsnedker Rasmussen. Far ville købe en brugt høvlebænk hos en eller anden, men kom småsur hjem – at når han ikke engang gad rydde den op, så han kunne se på den, så havde han mistet lysten. Så købte han en ny, lidt mindre og meget værktøj; han forklarede mig, hvad de forskellige ting hed og hvad de skulle bruges til og han købte træ, som kom op på loftet. – jeg kan ikke huske, hvordan rummet så ud, før han indrettede værksted.

1937 Det første han lavede var værktøjsskabet på væggen. Far forklarede at han havde haft sløjdtimer i skolen og dem havde han åbenbart været meget glad for. Det største projekt var nok de to bihuse, som han selv lavede ud fra nogle teorier om at bierne gerne ville deponere honningen opad, så staderne blev højere end de færdigkøbte i hvert fald i sæsonen. Senere lavede han larvebure og spændbrætter og kasser til de præparerede sommerfugle – også skabet til sommerfuglene. Det må have været koldt at stå derovre på cementgulvet uden opvarmning. – jeg kan ikke huske, at han spurgte nogen til råds eller snakkede med nogen om det, men han nød at stå derovre i fred og ro og være kreativ som man ville kalde det i dag.

Privatboligen, Rønne Hovedgade 57, med lægepraksis.

Bierne.

Bierne har været der så længe, jeg kan huske. Der var syv bistader, fem færdigkøbte og de to af egen konstruktion. Biavlens var arvelig – der er billeder af hans far i fuldt udstyr.

Om foråret var det altid sjovt at komme ud at se bierne lande på flyvebrættet med ”bukser på” – blomsterstøv i forskellige farver alt efter hvilke blomster bierne havde samlet det i. Far lærte mig, at man kunne lægge hånden på flyvebrættet at lade bierne lande på ens hånd bare man gør bevægelserne langsomme; og bierne er ikke aggressive om foråret. Vi kiggede også på hvordan de kom og hentede vand – han havde lagt et lille bræt i skålen under vandhanen i indkørslen, så kom de og sugede vand og man kunne se deres snabel.

I begyndelsen brugte han hele udstyret: hat med net stoppet ned under kraven på kitlen og enten pibe hvor man kunne puste røg fra – der var en særlig bitobak – eller røgpuster. Men efterhånden blev han mere nonchalant og åbnede uden nogen beskyttelse, i hvert fald, hvis han kun skulle give dem ekstra tavler. Når der skulle tages fyldte tavler fra, var det en anden sag, og som lille måtte jeg ikke være i nærheden. Rammerne blev spændt op med tynde ståltråde og de færdigkøbte voksplader (hvor de duftede dejligt!) blev smeltet fast ved at han satte svag strøm igennem ståltråden. Den dag hvor vi slyngede honning, var en ganske særlig dag. Far hentede tavlerne og skrællede dem med skrællekniv eller skrællegaffel, senere lærte jeg også at skrælle. Jeg trak slyngemaskinen med fire tavler ad gangen, det lød som en regnbyge, når honningen ramte væggen i maskinen; så skulle tavlerne vendes og til sidst slynges rene i stærk fart. Alt blev efterhånden klistret og vinduerne i vaskehuset fyldt med bier. I begyndelsen må Far have gjort det alene; jeg kan ikke huske at han blev afbrudt af sygebesøg, men det er nok sket. De næste dage skulle der røres i honningen der stod ude i karlekammeret i 50 l. spande og senere blev den tappet i blikspande og i ½ kg’s papdåser; det skulle gøres, når den havde den helt rigtige konsistens. Honningen var god at have som bytteobjekt under krigen og noget blev også givet væk, andet blev solgt. Enkelte år blev bierne sat på lyngen – det var spændende: når det var helt mørkt skulle der lukkes for dem og de skulle meget forsigtigt læsses på en lastbil (Josiasen) og køres meget, meget forsigtigt ud og læsses af; de måtte endelig ikke ophidse sig. Lynghonning var vanskeligere at slynge og der var meget, vi slyngede en hel uge. Sommetider kom folk

1938

ophidsede og fortalte at bierne var ved at flyve væk! Så måtte far i gang med at sprøjte vand op i luften med frugttræssprøjten så de samlede sig og senere få sat halmkuben op, så de ville kravle op i den. Hen under aften kunne han så tage hele sværmen ned og hælde dem ud foran deres gamle hjem – så gjaldt det om at være vaks og få fat i dronningen, den kvaste han med de bare fingre og så kunne sværmen leve glad videre sammen med resten af husets beboere og den nye dronning.

Lægepraksis.

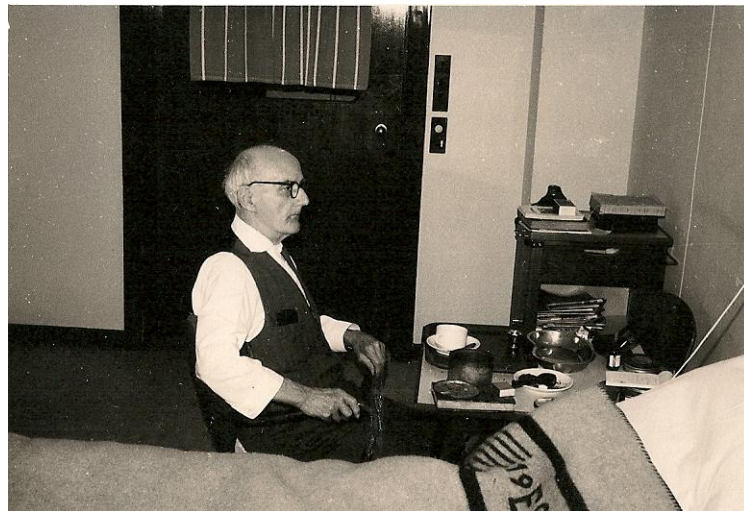
Der var konsultationstid 8-9 og 12-2. Om morgenen kom der kun enkelte, hvis overhovedet, men folk ringede og bestilte sygebesøg, hvis da ikke det kunne ordnes i telefonen, og efterhånden som han blev ældre blev han vist mere og mere tilbøjelig til at berolige folk pr. tlf. Især hvis vejene var ufremkommelige af sne, kunne han have diskussioner med folk, om man kunne komme igennem eller ej; som yngre var han nok mere tilbøjelig til at tage chancen, altid med en skovl bagi. Under morgentelefontiden fik han de første par kopper kaffe og en pipe tobak. Når han kørte ud på de besøg der skulle ordnes den dag, havde han gerne flere lejlighedsbesøg der i nærheden og kiggede ind hos købmand Foged i Thorsager, Hillgård i Grønfeldt eller Mogensen i Følle. Dertil kunne mor så ringe, hvis der ringede nogen enten helt akut eller nogen, som kunne ordnes på vejen. Til gengæld for købmandens service med beskeder købte han tobak eller slik. Kl. 12 var der varm mad, teoretisk, sommetider kneb det med at den var færdig; og når de første patienter kom, måtte de holdes hen med snak, så han kunne få lidt mad. Det var især galt i de perioder, hvor mor ikke havde nogen pige, så var hun nervøs og irritabel, men jeg kan også huske middagsborde hvor de talte rart sammen. Somme tider, temmelig tit kom der folk, der skulle have trukket tænder ud – Far havde et godt ry – nogle skulle have ”ryddet munden” det skete, at unge piger og måske også mænd skulle have et fint gebis inden de skulle giftes. Så blev mor eller den unge pige tilkaldt (senere jeg) og skulle støtte med venstre hånd i nakken og højre på den svedige pande og holde skålen, så de kunne spytte blod.

Når konsultationstiden var forbi, skulle han have mere kaffe, og så skulle

der ringes til Hornslet 3, Ebeltoft 16 og Grenå 223. Der fik han gerne en hyggesnak med farmaceuterne, når han bestilte medicin og især med overlæge Vust: har De set peritoneum i dag? Underforstået: har der været nogen spændende bughuleoperation; mon han savnede sygehusatmosfæren og kirurgiske udfordringer?

Om eftermiddagen tog han så de sygebesøg, der var til overs fra formiddagen, tit kombineret med en larvetur hvis det var sommer. Der kunne komme nogen dryssende om eftermiddagen til konsultation eller attest til kørekort; så kunne han godt blive knotten, hvis de ikke havde en meget god grund. Ellers var der altid havearbejde, bierne eller fisketur. Arbejde og fritid var ikke adskilt, han var stort set altid til at få fat på, hvis der skete noget akut og havde tit fødsler om natten; ved ulykker tog folk jo heller ikke på skadestue men ringede, så Far måtte smide alt og af sted i en fart. Eller der kunne være galdesten eller nyresten; så blev de også hjulpet med det samme. Det var grunden til at han ikke fik sat gengasgenerator på bilen under krigen men cyklede på de almindelige sygebesøg og brugte sin benzinration til de akutte ting. Han må have været i god form dengang: i jan.-feb. 45 fulgte han mig til toget hver mandag i Ryomgård kl. ca. 6 (10 km. hver vej) og bagefter cyklende på sygebesøg.

Hans Steffensen på Ebeltoft Sygehus under sin egen sygdom.

Sommetider engagerede han Thomsen (jordmoderens mand) han havde vognmandsforretning og kørte på gengas. Ca. 1940 eller 1941 skulle alle pludselig have deres børn vaccineret mod difteri – om der var en epidemi under opsejling eller om vaccinen lige var kommet i handelen ved jeg ikke, men indkørslen var fuld af heste og jumber, de kunne næsten ikke komme frem eller tilbage for hinanden, det varede nogle få dage, men var ret dramatisk da det stod på.

Dr. Jensen tog aldrig fri, men passede have, så Agnete var bekymret for om der gik noget fra Far, hvis de tog på en søndagstur; men på den anden side set, ville hun jo gerne. Så tog de til Femmøller strand og på Molskroen, evt. med Bredahls og frk. Jacobsen; på den ene side ville Agnete gerne gøre dem en glæde og invitere på en biltur; på den anden side ærgrede det hende at ligegyldig hvilke kønne landskaber de vidste dem, så kunne man tydelig mærke, at det overhovedet ikke interesserede dem. En gang var Hans og Agnete og mig og Bredahls (med Magda) ved Silkeborgsøerne og spiste ål på Svejlbæk Kro, det var en vellykket tur. En enkelt gang i sommerens løb tog vi enten til Tarup eller hos Ellen i Kompedal eller hos Manse. (det må have været i Udbyhøj). Vi var også ved Vesterhavet. Hans ville helst i skoven, Agnete helst til stranden, men i de første år kunne de forhandle om det. Senere blev turene til pligtture for at sætte Agnete i lidt bedre humør.

1937

Ulla som lille ved stranden.

Larver og sommerfugle.

Det var en af Hans's barndomsinteresser, som han genoptog. Han fortalte, at han en gang hoppede op og rev en kvist af et træ, og på et af bladene sad der en poppelsværmerlarve; så var han begyndt at interessere sig for sommerfugle og købte senere bogen: Die Schmetterlinge und Raupen Mitteleuropas, som stod i hans reol. Hans bedstefar var blevet forarget, da han så at drengen havde købt så dyr en bog, men senere så han, at den var på tysk og blev passende imponeret over, at han kunne læse den.

I Rønde begyndte det med at Far fandt ligustersværmer larver på syrenbusken og viste mig, at man tydeligt kunne se deres afføring nedenunder. Efterhånden fandt vi mange larver og i begyndelsen byggede han bure af trådvæv med grenene sat i et glas i midten, senere blev det hele mere rationaliseret, han anskaffede enkeltglas til en larve og et par blade; de lå i æsker og skulle skiftes regelmæssig. Han fik konstrueret bankenet af tynde melsække spændt ud på tonkinstokke, så de kunne foldes sammen og spændes på cyklen; når man slog på en gren med en stok og holdt nettet nedenunder kom der alt muligt med: visne blade, tæger, ørentviste, biller og larver. Hvis det så var en interessant en blev den sat i en skråtobaksæske sammen med et blad af den slags den hørte til på. Han havde et stort lager af skråtobaksæsker, som han fik af gamle mænd, jeg husker ikke hvem. Somme tider bankede han larver på vej til og fra sygebesøg, sommetider cyklede han og jeg ud til Langesø eller i Kaløskovene og mange andre steder. Vi blev også rigtig gode til at få øje på larver på lave planter, der ikke kunne bankes: inde i midten af kamomilleblomster, markbynke, gederams; de var rigtig svære at få øje på, men efterhånden fik vi trænet blikket.

Den klassiske sommerfuglefangst med net i hånden brugte han ikke så tit, men han kunne godt! Det var ikke så meget dagsommerfuglene som det var "natsværmerne" (ugler og spindere) der interesserede ham. De fineste eksemplarer fik han fra opdræt, så var de helt friske; det var han inviteret til at holde foredrag om i Naturhistorisk Forening i Aarhus. Hans nærmeste sommerfuglevenner var biskop Skat Hoffmeier og lærer Knudsen fra Aarhus. Han fangede også sommerfugle ved lokkelampe og med sukker- og frugt og alkoholblanding der blev smurt på træstammerne; så skulle man komme nogle gange med et par timers

1939 mellemrum med en lommelygte og se om der sad nogle ”gode” som han ikke havde i forvejen; det var jo meget de almindelige arter, der kom igen og igen. Han havde fået lov at smøre og gå om aftenen i flere haver, en af de bedste var Lillerups.

Det vellykkede middagsselskab.

En gang om året skulle der holdes middagsselskab for omgangskredsen med suppe, fisk, steg og dessert med tilhørende vine og under medvirken af kokekone. Men da man ikke kunne få importerede vine mere, begyndte folk at give dansk frugtvin, som ikke var ret god. ”Pullimut”
Så fik Far den lyse ide: vi giver dem gule ærter på sprængt gås med øl og snaps! og fik mor overbevist. Gæsterne blev meget glade og måske var det ved den lejlighed at fru Thygesen og frk. Jacobsen fik den ide at ville bære Dr. Jensen siddende i en stol fra den ene stue til den anden og det endte med meget at de tabte ham på gulvet. Det blev der grinnet meget af sidenhen.

Nej! det var meget senere

Bridge.

Bridge havde Agnete nok lært hjemme i Holstebro og muligvis spillet i Randers; men i Rønde foregik det først med fru Bredahl og frk. Jacobsen og skiftende fjerdemand; hr. Bredahl, en overgang fru Jeppesen (g. m. bankkasserer, underviste i engelsk i mellemskolen hun kunne være meget søvrig dagen efter en bridgeaften). Det var for meget snak og for lidt spil, Agnete var dygtigere og mere ihærdig end de andre. I 50erne blev det Friis og drengene, det var rigtig godt; Hans kørte hende derud og skulle hente hende igen, lille Bendt holdt sig vågen og kørte med derud, for når de var forbi Feldballe, skiftede de plads og Bendt fik lov at køre det sidste stykke gennem skoven. Senere tog Agnete til Aarhus hos en professionel til undervisning sammen med nogle Aarhusdamer, det havde hun også meget fornøjelse ud af. I de første år i Rønde havde mor vist en idealforestilling om middagsselskaber, hvor der blev stillet kortborde op bagefter, så herrerne kunne spille l’hombre og damerne bridge, det lykkedes delvist somme tider, men det kneb at få Røndebørgerne til at leve op til idealet. I de senere år spillede hun med fru bager Jensen og fru slagter Krogh og måtte indrømme at fru Krogh spillede godt.

1933

I 1933 købte Hans og Agnete praksis og hus i Rønne af Quortrup. Hans var 39 og Agnete 31 og de havde antagelig begge lyst og kræfter til at begynde som lægepar. Agnete var meget begejstret for udsigten og omegnen. De havde lige købt bil (Chevrolet) for 6000 kr. og begge havde taget kørekort. De fik malet og lagt linoleum i gang, venteværelse og forgang; malet i stuerne, det holdt lige til huset blev revet ned. Den gang var Rønne delt i missionsfolk og de andre, det har nok været omkring den tid, at Herskind gik af og Mygind blev forstander på gymnasiet. Herskind havde tre døtre, en gift med Mygind, en med skovrider Wellendorf og en med overforvalter Thygesen, de to sidst var morsomme, selskabelige og skarpe i tungen. På højskolen var Madsen forstander. Tandlægen hed Højholdt og dr. Jensen residerede på Egelund som Fars kollega/konkurrent. I Feldballe boede dr. Fabricius og frue, de havde plejedatteren Rylle, som nogle år efter blev gift med Johs. Friis og de boede på Langsøgård, som var hans barndomshjem. Det var nogen som både Hans og Agnete satte meget stor pris på at være sammen med. Også jægermester Engelbrecht Olsen, men dem kan jeg kun huske af omtale. Præsten hed Engel Jensen men ham så jeg kun juleaften, Buemann var dyrlæge. Agnete kunne tit bebrejde Hans at han aldrig fortalte noget om patienterne; på en måde kan jeg godt følge hende i det, hun har haft behov for at vide hvem der var hvem og somme tider gik folk ud fra som givet, at hun vidste besked med deres familiære forhold, når hun talte med dem i telefonen eller i venteværelset. På den anden side kan jeg godt forstå at han dels ikke gad dels måske var varsom for at noget ikke skulle ende hos fru Bredahl.

Agnete blev snart suget ind i kredsen omkring fru Bredahl og frk. Jacobsen som begge var morsomme, hurtige i replikken og alvidende; det var der det skete, og de vidste alt om alle og lidt mere til, så der var altid morsomt at komme. Hans brød sig ikke om hverken Ludvig eller Astrid Bredahl, men blev tvunget med til middagsselskaber og Hans og Agnete havde dem tit med på udflugter i bilen før krigen; udflugterne kunne vel nogenlunde gå, men middagsselskaberne med byens spidser på omgang kom Hans til at afsky mere og mere; Agnete holdt på at ægtefæller skulle gå i byen sammen, det var en stadig kilde til sammenstød idet Hans fingerede opkald til hastebesøg. Lige efter flytningen til Rønne holdt de

meget forbindelse til Randers, var til middagsselskaber hos overlæge Langballe og andre, besøgte søster Heribertha og de andre nonner på sygehuset, som Far havde haft et godt samarbejde med, de var altid meget glade når de fik besøg af dr. Steffensen, han kunne godt tillade sig en spøg med dem og det faldt i god jord; Agnete kunne også godt lide nonnerne. Så kunne de begge lide Randers som handelsby og kom på hotel Randers med de dybe, bløde gulvtæpper og svingdøren.

~

I de første år endte haven ved hækken, og udenfor var der indhegning med kreaturer; længere ned gik ”bækken” som var en ulækker afløbsrende, men jeg sejlede med små pinde i den; undtagen en gang, hvor den var helt rød; det var slagter Bendstrup der havde spulet i det lille slagtehus på Molsvejen. I indhegningen fandt Hans og Agnete champignoner, senere flere steder rundt omkring, begge havde fornøjelse af svampesamleriet; når Far spurgte folk, om han måtte samle på deres mark var de forundret over, at han ville spise de ”pøjhatter”.

Agnete henkogte champignoner, hvis der var for mange. Udsigten over til Aarhus holdt Agnete umådelig meget af, og da der skulle ske en udstykning var det nærmest nødvendigt at sikre sig udsigten, d.v.s. købe ”stykket.”

Og så gik der gang i planlægningen: mange samtaler med lærer Strunge i Grønfeldt som også havde stor have og bier; læsning af bøger, og jeg blev sendt til en fin frugtforretning i Aarhus for at købe en pose af alle de forskellige pæresorter i efterårets løb: Doyenne de Comice, Charney, Conference, Hardenberg, Herrepære, Bergamotter og mange flere; den gang kunne man virkelig købe dansk frugt af mange forskellige slags. Vi var hos gartner Ludvigsen omme bag bankbestyrer Nielsens hus for at smage på Dybdahl og syltejordbær.

Kataloger fra frøfirmaer blev studeret, og så gik det i gang. Æble- og pæretræer, to lange rækker hindbær, jordbær og stor køkkenhave. Den jord, der blev tilbage, blev lånt ud til en mand, der ville dyrke tobak på den, mod at han holdt jorden fri for ukrudt. Der brugte vi alle meget tid og havde også stor fornøjelse og fik dejlige ærter, jordbær og hindbær.

Træerne begyndte først senere at give noget. Æbler var Ingrid Marie, Bodil Neergaard.

1947

Hans kunne godt lide at plukke frugt, mest brombær fra indkørslen; der var flere end vi kunne bruge; han forærede væk i store mængder. Agnete syltede og lavede saft i lange baner, delvis takket være sukkertildelingen til bierne. Syltetøjet stod i glasskabet på loftet og alt nåede ikke at blive spist før huset skulle rives ned, Bendt og jeg var på lossepladsen med indtørret syltetøj i 1973.

Agnete gentog tit, at da de flyttede til Rønne, havde fru Langballe sagt, at til det store hus skulle de mindst have to piger og en havemand. De første to måneder i Rønne havde de en barnepige med til at passe mig og en rigtig pige i huset. Senere en pige, hvis Agnete var heldig, ellers ingen, og så havde hun det ikke godt. Der kom en havemand, der hed Søren Andersen og gravede en gang imellem, men hans hovedopgave var at tømme lokumstønden og møddingen. Møddingen tog haveaffald og husholdningsaffald og udtrukne tænder og gamle forbindinger. En gang havde de gæster, og de opdagede, at der var rotter i møddingen og gik straks i aktion; haveslangen på, indtil rotterne var ved at drukne og klatrede op ad cementmuren i panik; så stod Bredahl, lærer Solgaard og flere parat med river og skuffejern og mord i blikket, de morede sig strålende!

Bendt i barnevogn.

1942 Hans, Agnete og jeg sad og spiste ved det ovale bord, Bendt sov i barnevognen ved syrenen og vi skulle holde øje med, når vognen begyndte at rokke, han havde ikke sele på, der havde været tilfælde, hvor børn var kvalt i selen, så vi skulle skynde os, når vognen gængede; men en dag var han for hurtig og voldsom og fik vognen op at stå på højkant og kom spadserende ud med lange hvide sparkedragtben.

Om huset: som omtalt fik de sat vægge og gulve i stand indendørs ”pas på de limfarvede vægge!” hørte vi hver gang noget skulle flyttes; og hver gang en ny pige skulle ”sættes ind i det” fik de en meget udførlig gennemgang af procedurerne, hvilken klud der skulle bruges hvor. Køkkenet var også renoveret, der var en spændende lem i gulvet ned til en kartoffelkælder;

1940 der blev lavet mad på et petroleumskomfur, som nok var sidste mode dengang. Men der var hundekoldt i køkkenet. Det måtte skiftes ud med et rigtigt komfur, som vor mor absolut ikke kunne lide i begyndelsen, det grisede. Alle de mange sære rum begyndende med mellemgangen var befordrende for fantasien: stakkels nutidsbørn der må undvære vaskehus og fadebur, loft og skunkrum og de mystiske to krumme rør ned til kælderen fra haven.

I 1945 svirrede det med rygter; bl.a. at tyskerne tog hvad de kunne finde af tøj med hjem til Tyskland. Så samlede H. og A. det meste tøj i kufferter og kasser og sendte mig op på det øverste loft over soveværelserne, hvor man ellers kun kom en sjælden gang for at se, om det havde regnet igennem taget. Der oppe sad jeg og følte mig betydningsfuld og reddede familiens tøj.

1934-40 Der blev gjort omhyggeligt hovedrent, alt endevendt, skiftet sommer/vintergardiner, ferniseret og loftet altså gulvet i loftrum hvidskuret; det var en meget stor procedure under medvirken af Karen Schack, senere gift Jacobsen, som også vaskede storvask en gang om måneden. Dagen før blev tøjet lagt i blød i soda i forskellige trækar og baljer; kl. 6 skulle pigen tænde op i gruekedlen så vandet var varmt, når Karen kom. Og så sled og slæbte de i tyk tåge med at gnide tøjet med brun sæbe på vaskebrætter og skylle i koldt vand, selvfølgelig efter det var kogt i gruekedlen; til allersidst blev det skyllet med blånelse, vredet i vridemaskine og hængt op; hvor må det have været hårdt!

1933 - I fyrkælderen fyrede Far med koks, men da han ikke kunne få dem mere, blev der købt tørv og briketter, det var vanskeligt at få nogle gode. De lå i kælderen og i den venstre garage, og skulle så bæres ned i kælderen efterhånden. Til komfuret havde vi fyrrekvas til optænding, kløvet træ og vist også tørv. Kvas og tørv lå i den gamle hestebås. Hans savede, kløvede og stablede selv træet. Huset var bevokset med efeu, den blev fjernet ned til vindueshøjde og senere taget helt væk; Det var et meget tykt lag og der var umådelig mange gråspurve i, det støvede enormt, da de trak det af.

1943 Der var løbesod i begge skorstene, det lugtede både i pigeværelset og særlig i Fars værelse. Der gik skorstensbrand, men det var nok lidt senere,

der skete ingen skade.

1933-

Midt i den lille gård mellem køkken og vaskehus var der en brønd med et gammelt dårligt dæksel og en pumpe; det blev snart fjernet og der kom et solidt dæksel over. Det må have været meget svært at bakke ud af garagen før. En gang påkørte Hans min trehjulede cykel som stod lige der; jeg tror

1942

Bendt måtte nøjes med den skæve trehjulede. En gang kom jeg løbende og gled på det fugtige dæksel og ramte askespenden, der altid stod udenfor mellemgangsdøren; den faldt og ramte med sin skarpe kant lige på mit skinneben, det gjorde rædsomt ondt.

Vi cyklede selvfølgelig hver dag når vejret var godt til stranden ved badhotellet, Agnete og jeg, sommetider også med andre, Magda? damer fra byen? Men nogle gange kørte vi helt til Molskroen og badede, 12 km. frem og tilbage. En gang røg kæden af min cykel på vej ned ad molsvejen og jeg kunne ikke standse, jeg var bange, men husker ikke hvordan jeg fik standset, eller hvem der kunne sætte kæden på igen.

En sommeraften var vi til friluftsspil i borggården på Rosenholm, Hans, Agnete og jeg – lille Bendt er nok blevet passet af pigen, der så også skulle passe telefonen. Det var amatører fra Hornslet, deriblandt fru dr. Bugge, der opførte det. På vejen hjem cyklede vi igennem tågebanker, det husker jeg som en rigtig dejlig tur.

Den sommer, da jeg var færdig med 2.g og altså skulle flytte fra Randers til Aarhus, cyklede Agnete med mig hele vejen til Randers, hun var ret stolt af den præstation, undervejs var vi på Sjellebro Kro og fik kaffe i haven.

En gang væltede Agnete på cykel i indkørslen på vej hjem fra tennis og brækkede armen.

De første år levede både morfar og begge Fars forældre. Morfar var på besøg, kan jeg huske og Agnete tog med tog til Holstebro og besøgte ham, jeg var også med mindst en gang. Han havde husbestyrerinde og boede i lejlighed, jeg kan huske lampen med de farvede glas, som nu er i Himmelev, den var jeg meget betaget af som barn; i Rønde hang den på trappen til Fars soveværelse. Morfar fik kræft, så det var ikke uventet, da han døde. H., A. og jeg var i Holstebro til begravelse, men jeg var ikke med til selve begravelsen, men blev passet af husbestyrerinden; man anså det åbenbart for upassende eller skadeligt at tage et barn med til begravelse. Senere var Agnete med Lilli til bodeling og der kom forskellige nye ting i hjemmet. Morfar og Hans kunne godt lide hinanden og talte godt sammen. Jeg var også med Agnete i Holstebro i anden anledning men husker ikke hvem vi boede hos; også i Herning hos Gudrun Elming var vi med tog og også mor og jeg alene i Tarup hos farfar, farmor og Olga, jeg tror ikke Misse var der dengang. Det er så vidt jeg husker eneste gang jeg har brugt et rigtigt servantesæt med skål og kande. Som halvstor pige var jeg ude at gå en tur med farfar, hvor han fortalte mig om sin interesse for geologi; da vi kom hjem sagde farmor at det var alt for lang en tur og at det kunne farfar slet ikke holde til. Ellers husker jeg ham kun siddende i stolen og så at han bad bordbøn, hvor farmor måtte bede A. og mig være stille, så han kunne komme i gang med bønnen. Hans død og begravelse kan jeg slet ikke huske, han blev langsomt svagere og svagere, farmor, Misse og Olga passede ham.

Lille Ivan på morfars skød besøger oldemor i midten samt morfars søstre. Olga yderst til venstre, Misse (Marie) nr. 2 fra højre. Ulla er i sribet kjole.

Da jeg var ganske lille, spiste Hans al slags mad, til fødselsdag fik han somme tider klipfisk med sennepssovs. Så begyndte middagsselskaberne at genere ham, både psykisk og fysisk, resten af natten og næste dag var ødelagt. Så fik han efterhånden mere og mere ondt, også når han kørte i praksis og hele dagen. Han begyndte at spise tykmælk med revet rugbrød, hele sommeren; senere var det æggemælk hele tiden. Jeg spurgte ham engang som voksen om han ikke ville lade en patient med de symptomer indlægge til en grundig undersøgelse; jo da, men han ville ikke selv og var vist også bange for operation. Det var skrækkeligt som det gik.

Hans Steffensens sidste besøg i Viby inden sin død.

~

Onsdag d. 10 april 1941 var Hans, Agnete og jeg til spisning hos Bredahls, vi måtte gå tidligt hjem og på hjemvejen stod Agnete stille og krøb sammen og vandede sig. Jeg havde kort forinden fået eget værelse og var flyttet fra udtræksengen; ud på natten vågnede jeg ved megen larm, fru Thomsen var kommet; jeg blev flyttet ned i konsultationsstuen. Dagen efter, som var skærtorsdag fik jeg så forevist den lille, og han var da meget sød og jeg havde glædet mig til at få en lillebror og det var spændende at være med til at se ham blive badet og alt det der. Men det var først som voksen at det rigtig er gået op for mig hvor taknemmelig jeg er over at de tog sig sammen og hvor heldige de var med produktet.

De første år levede både morfar og begge fars forældre. Morfar var på besøg, kan jeg huske og Agnete tog med tog til Holstebro og besøgte ham, jeg var også med mindst en gang. Han havde husbestyrerinde og boede i tilfældighed, jeg kan kun huske lampen med de farvede glas, som nu er i Himmels, den var jeg meget betaget af som barn; i Rønde hang den på trappen til fars sovoværelse. Morfar fik kræft, så det var ikke uvventet, da han døde. H. A. og jeg var i Holstebro til begravelse, men jeg var ikke med til selve begravelsen, men blev passet af husbestyrerinden; man anså det åbenbart for upassende eller skadeligt at tage et barn med til begravelse. Senere var Agnete med hille til boddeling og der kom forskellige nye ting i hjemmet. Morfar og Hans kunne godt lide hinanden og talte godt sammen. Jeg var også med Agnete i Holstebro i anden anledning men husker ikke hvem vi boede hos; også i Horning hos Gudrun Elving var vi med tog og også mor og jeg alene i Tarup hos farfar, farmor, og Olga, jeg tror ikke Missa var der dengang. Det er så vidt jeg husker eneste gang jeg har brugt et rigtig servantesæt med skål og kande. Som halostor pige var jeg ude at gå en tur med farfar, hvor han fortalte mig om sin interesse for geologi; da vi kom hjem sagde farmor at det var alt for lang en tur og at det kunne farfar slet ikke holde til. Ellers husker

Min søster Ulla Katić fortæller til sin søn Stefan.

Interview 8. dec. 2007, Roskilde Hospice.

Nedskrevet: Bendt Aldal 2012

(Fil nr. WS 30 485 WMA)

Stefan spørger Ulla om hun kan huske sin første skoledag i Rønde.

U. Nej – den første dag tror jeg ikke jeg kan huske, men du ved godt at skolen lå oppe i den øverste ende af byen. Der var to lærere, førstelærer Munk og andenlærer Solgård. De havde hver sit klasseværelse, og så vidt jeg husker gik man hver anden dag ved Munk, og hver anden ved Solgård.

Der var lokum i gården og kakkelovn i skolestuen.

Man skulle have koppeattest inden man kunne komme i skole, jeg mener at jeg kan huske Far vaccinerede mig, men selve den første skoledag kan jeg ikke huske.

S. Var der en almindelig folkeskole?

U. Ja det var det, der var jo ikke andre folkeskoler – der var et gymnasium men det kommer vi til senere, men skal jeg fortælle om dem jeg gik i klasse med?

S. Ja og om de to lærere.

U. Førstelærer Munk var en lille hidsigprop. Jeg tror nok han sang i kirken medens Solgård spillede orgel. Agnete kom en lille smule sammen med hans kone, de var så vidt jeg husker en lille smule missionske, der var vist også noget med oxfordbevægelsen. Jeg husker ham som flink og rar, men det kan godt være det kun var fordi jeg var Dr. Steffensens datter og at han ikke var så rar ved alle.

Solgård var mere flegmatisk, han fortalte vældig godt, jeg kan huske han fortalte danmarkshistorie og bibelhistorie.

Han førte regnskab for sygekassen. Når han havde fået os i gang med at regne opgaver, så kunne han godt sidde oppe ved katederet og føre sygekasseregnskab, som han og fru Solgård senere kom ned til Far med.

Munk boede ved skolen, og Solgård havde en lejlighed i byen.

Skolens legeplads var der hvor der nu er parkeringsplads, der blev vi sluppet ud, og så var der tit en der råbte ”Den der kommer sidst skal være hund” så løb vi til den anden ende af pladsen, den der kom sidst blev hund og skulle så fange de andre.

Jeg kan ikke huske om læreren kom ud, og kaldte os ind, eller han havde en gong

gong. Nej – han bankede på vinduet, og så gik råbet ”Vi skal ind.”

S. Hvor var det den skole lå?

U. Jeg har da vist dig hvor det var – et par huse ovenfor Molsvejen nedenfor den store hvide villa.

S. Hvad med gymnastik?

U. Øh – det var da et rigtigt svært spørgsmål, det kan jeg slet ikke huske noget om. Nej jeg tror ikke vi havde gymnastik, de andre landsbyskoler i Rostved og Egens havde nogle gymnastikredskaber stående udenfor, men jeg kan ikke mindes at vi havde nogle.

Munk havde en ide om skrift, et moderne system, noget med op ned op ned, det var noget han dyrkede.

Der var også nogle små lærebøger, jeg husker det hele som meget godt og rart.

Ulla i førskolealderen.

S. Det var den gang man godt måtte slå i skolen ikke.

U. Det har jeg aldrig været ude for, jo jeg har da fået rykket i håret – de små hår over ørerne, men hånd og stok nej det tror jeg ikke, men der er da nok blevet stukket nogle lussinger.

S. Hvad med de andre kammerater i klassen.

U. Hende jeg havde mest med at gøre var Birgit, en datter af maskinsnedkeren.

Maskinsnedkeriet lå lige over for os, de lavede fine møbler, det vil jeg gerne fortælle noget om senere. Vi var meget sammen, og fulgtes ad i kommuneskolen, desværre svigtede jeg hende da jeg kom i mellemskolen, det er jeg rigtig ked af i dag.

Så var der Mie en datter af tømreren, som havde værksted lige neden for skolen, der var to piger Gertrud og Mie. Så var der en der hed Ruth, hun var datter af en gårdejer i udkanten af byen. Hun var også meget sød. Det kunne godt mærkes, at det var svære tider i trediverne.

Så var der det med Far og hans bil, når jeg var ved at komme for sent ville han godt køre mig der op, fordi jeg var frygtelig flov over at komme for sent, men jeg var endnu mere flov over at blive kørt i bil. Der var jo ikke nogle af de andre børns forældre der havde bil. Jeg ville sættes af inden skolen, så der ikke var nogle af de andre børn der så at jeg blev kørt i skole.

Alle pigerne i klassen kom rundt til fødselsdage ved hinanden. En gang til min fødselsdag kørte Far dem hjem i bil, det var de meget optagende af, og alle ville af til sidst.

S. Var der opdeling mellem drenge og piger?

U. Vi blev alle lukket ud på legepladsen, hvor det galt for alle om at løbe stærkt og fange hinanden, men ellers var drengene ikke nogen vi havde noget med at gøre.

Der sad et par drenge på 12-14 år i første klasse, de var ikke kommet længere. De kom fra et hjem hvor alle var udviklingshæmmede, som man ville kalde det i dag. Dengang kaldte man dem for åndssvage.

Der var flere børn i familien, jeg tror de boede i Gammel Rønne, og at deres far arbejdede oppe på Kalø, men de to sad der og snakkede, medens det grønne snot gik op og ned med vejtrækningen. Der blev ikke gjort noget dengang.

S. Hvor mange var der i klassen?

U. Jeg mener der i anden klasse var omkring 30. Man gik et år i første klasse, men to år i anden, tredje og fjerde klasse.

Jeg ved ikke hvordan læreren kunne klare det, men klassen var delt så nogle regnede medens andre skrev. Danmarkshistorie og bibelhistorie blev fortalt til alle i fællesskab.

Ude i gangen lugtede der meget af leverpostej, der var nogle små hylder hvor man skulle lægge sin madpakke, og sætte sine træsko eller gummistøvler.

Far og mor syntes at den søde lille Ulla skulle have varme fødder, så jeg fik et par fedtlæderstøvler, som skulle snøres langt op af benet. Der var en regel der sagde at man skulle have skiftesko med, gummistøvler og træsko skulle sættes i gangen.

Jeg kunne ikke nå at snøre støvlerne. Mor protesterede over for lærer Munk, og han reagerede på hendes vanvittige protester, og snørede den lille Ullas støvler.

Jeg tror nu nok han kun gjorde det en gang, men det var jo frygteligt flovt at Munk sådan snørede mine støvler. Jeg kan ikke huske hvad den sag endte med.

Så var der mælkemanden, som kom med en klokke og spande, man kunne bestille sød og kærnemælk til middag. Jeg mener at man tit gik enten formiddag eller eftermiddag. Jeg var tit hjemme at spise, når mor så ikke havde maden færdig, kom jeg for sent til timen.

En gang om året havde de store børn fri fra skole, fordi de skulle være klappere ved jagten på Kalø.

Forældrene måtte ellers ikke holde deres børn hjemme fra skole, gjorde de det kunne de få en mult - uha en mult! - det snakkede man meget om.

S. Hvad var det for nogle hjem børnene kom fra?

U. Det var håndværkere i Rønne, arbejdere fra Kalø, og så de små gårde omkring Rønne. Der var ikke nogle der havde meget langt til skole, for der var skole i alle de små nabobyer Egens, Bjødstrup, Rostved og Følle, men man gik til skole.

Jeg kom rundt til mange sjove hjem. Der var blandt andre en pige hvis far var skomager, og moderen havde rengøringsvanvid, der stank af fernis over alt.

Faderen og en storebroder sad nede i kælderen og reparerede sko, man kunne altid følge med i og se på, hvad forældrene arbejdede med. Og ved Birgit hvis far var maskinsnedker, kunne vi også følge med i hvad de lavede på værkstedet.

Selvfølgelig måtte vi ikke lege ved de farlige maskiner, og selvfølgelig gjorde vi det alligevel. Ovenpå værkstedet var der kontor, her sad hendes far og storesøster.

Under værkstedet var der forretning, vi legede overalt. Det var et rigtigt missionsk hjem, jeg kan huske hvis jeg var kommet for tidligt der over sad de og bad bordbøn, det var vist nok første gang jeg så det. De gik også meget op i at Birgit skulle være arbejdsom, hun havde mange pligter som skulle gøres før hun kunne lege med mig.

Der var to større søstre, som arbejdede i firmaet, og en som gik et par klasser over os. Der var også en broder der var i lære i værkstedet. Det var et pænt og rart hjem. I haven bag ved værksteder var der et legehus, med alt det udstyret som piger leger med.

Det skete tit, at de kom løbende til Far ovre fra maskinsnedkeriet, der var mange grimme uheld med afskårne fingre og lignende.

S. Hvad kunne han så gøre?

U. Sy det sammen og forbinde, det var jo lang tid før transplantationer og alt det der.

S. Den skole hed Rønne Kommuneskole?

U. Ja det hed den.

Kalø gods.

S. Den anden var Rønde mellemskole?

U. Ja. Da jeg gik i anden klasse, anden afdeling, ville Far gerne have at jeg udviklede mig mere, derfor var han oppe og tale med forstanderen for gymnasiet og mellemskolen, men jeg var jo kun ni år, og det almindelige var, at man var omkring elleve tolv år.

Året i kommuneskolen gik fra april til april, medens året skiftede efter sommerferien i mellemskolen. Jeg gik i kommuneskolen i to år og tre måneder, så kom jeg i mellemskolen. Det der skulle læses kunne jeg godt følge med i men andet kunne jeg ikke.

Hovedregning var svært for mig, vi havde en meget utålmodig regnelærer og jeg var ikke vant til at regne så hurtigt.

S. Hvor lå mellemskolen hende?

U. Lige over for vores indkørsel lå mejeriet, og bag ved det ud til Mejerivejen lå gymnasiet, som var kostskole og mest for voksne, som havde været ude af skolen, og så senere havde lyst til at få en uddannelse, som regel præst. Skolen var indre-missionsk. Det tog to år at tage en gammelsproglig studentereksamen og det var umådeligt hårdt. De fleste elever var i trediveårsalderen.

Bag ved gymnasiet lå mellemskolen for børn i Rønde og opland, som skulle videre med en boglig uddannelse.

Året efter at jeg var begyndt, var der ikke nok elever til at starte et nyt hold.

Jeg kom derfor til at gå to klasser over Birgit, i klasse med Gertrud, som var storesøster til Mie, jeg mistede kontakten til mange af mine jævnaldrende.

Vi gik lidt for hurtigt frem i det forrige. Jeg vil lige fortælle om maskinsnedkeriets brand. Det var jo vanvittigt brandfarligt med maskiner og spåner og celluloselakering. Jeg tror det var medens jeg gik i mellemskolen at det brændte.

S. Nedbrændte det?

U. Ja – jeg tror det var om dagen det brændte. Det var noget forfærdeligt noget og nogle år efter mistede den stakkels Birgit sin moder, hun døde af kræft, jeg vidste godt at der var noget galt, fordi Far var der ovre meget tit. Kort tid efter giftede faderen sig med den sygeplejerske, som havde passet moderen. Jeg tror ikke det bekom Birgit ret godt.

Jeg legede også meget med en som hed Magda, hun var datter af Bredal, som udgav ”Adresseavisen Kalø-Vig”. Det var også et meget sjovt sted at komme. Om eftermiddagen når mor havde været ude at handle, var hun tit inde og snakke med fru

Bredal de udvekslede nyt fra byen. For det meste legede jeg meget godt med Magda, oppe på deres loft lå en masse skrammel som var meget interessant, men der var da perioder hvor vi ikke så hinanden.

S. Efter skoletid var I så overladt til jer selv. Eller var I under opsyn af voksne.

U. Nej – nej vi var overladt til os selv, men der var jo altid voksne i nærheden, hjemme havde vi jo også pige i huset, som var der når jeg kom hjem fra skole. Jeg smed skoletasken og legede med de andre, det var for det meste mig der var på besøg ved de andre. I de første klasser var det ligesom vi alle sammen skulle prøve hinanden af, det var ikke alle som jeg havde lige stor glæde af.

Åh – jo der var også højskoleforstanderens datter, en pige der var noget ældre end jeg, og som pludseligt gerne ville lege med mig. Det var jeg noget bæret over, men det varede kun til hun havde vundet alle mine marmorkugler, så så jeg hende ikke mere.

Da jordemoderen flyttede fra Følle til deres nye hus i Rønde, kom jeg også til at lege med deres to piger, Else og Tove.

Så var der alle de her fødselsdage. I Gammelrønde lå der mange af de små bindingsværkshuse, som var beboet af daglejere og folk fra Kalø.

Der var altid meget varmt i de små stuer, der var ingen gaderobe så vi skulle lægge overtøjet på sengene. Der var tit nogle større søskende, som var rigtigt gode til at lege med os, jeg kan huske at de var gode til det, så vi tit morede os rigtigt godt.

Agnete rynkede somme tider på næsen når jeg skulle om i Gammelrønde, men vi morede os så godt.

Jeg kan huske en gang hvor det havde været frostvejr i lang tid, og de derfor ikke havde kunnet få tømt deres lokumsspand som var bundfrossen. Da jeg skulle tisse kunne jeg ikke side på brættet, fordi der var en høj spids tap som gjorde at det ikke var til at få sig anbragt.

Vi fik altid et godt traktement. Kakao, hjemmebagte boller, lagkager, citronfromage og meget mere.

Det var ikke så mange gange jeg kom der, jeg tror vi var rundt to gange, fordi jeg skiftede skole.

Der var en der også var meget fattig, det var en enlig mor med en datter, de boede i en lejlighed nede ”bag ved” købmand Kærumgård. De var katolikker og pigen tog til Århus for at få katolsk undervisning. Ellers kan jeg ikke rigtigt huske noget.

Men som sagt havde vi det vældigt sjovt i de fattig hjem.

S. Der var nogle meget kolde vintre der først i fyrrene.

U. Ja – jeg kan huske, fra jeg gik i første mellem da var der masser af sne, og det frøs meget. Jeg synes det var så sjovt, men Far og mor var meget bekymrede.

Jeg løb på ski sammen med de andre børn, hvis forældre var så velstillede at de kunne købe ski. Vi løb på Bavnehøj der ligger ovenfor byen. Vi lavede skihop af en frugtkasse, som blev stillet på højkant og fyldt med sne. Når der var kørt ned over hoppet nogle gange blev der spor som skiene fulgte. Der var en som ikke havde prøvet at stå på ski før, han blev fanget i sporene og kom ud over hoppet, han brækkede begge skiene.

Bag ved hotellet er der en række af haver som skråner meget stejlt ned mod byen, der syntes vi det var meget sjovt at al sneen gav mulighed for at løbe på tværs gennem dem alle, vi havde det sjovt men Far havde det ganske forfærdeligt.

Når det var så galt at Far ikke kunne køre selv blev han hentet i kane, men han blev presset til mange grimme ture. Jeg kan huske at der blev sagt ” Mælkebilen har været igennem” men Fars bil kunne ikke komme igennem, selv om en stor mælkebil havde forceret snedriverne. På det tidspunkt skulle billygterne også være afblændede, det gjorde det hele endnu mere vanskeligt. Han havde en rigtig hård tid, men jeg syntes det hele bare var sjovt.

S. Hvor gammel var du da Bendt begyndte i skolen?

U. Jeg må have været omkring 17 år, jeg var lige blevet student.

S. Han var ikke så boglig – eller?

U. Øh – han var jo ordblind.

S. Hvordan fandt I ud af det?

U. Der var jo flere ting. Jeg kan huske da han havde begravet en kat, og på gravstenen ville skrive kat men fik skrevet tak. Han brød sig ikke så meget om det der læsning, det drillede ham jo, og man vidste ikke så meget om ordblindhed, men han fik da nogle ekstra timer. *(Her er nogle sætninger som jeg ikke kan få fat på, men Stefan spørger ind til Ullas tid i mellemskolen)*

Jeg var glad for at lære fremmede sprog, og fortsatte også med skønskrift.

Den historieundervisning jeg fik i folkeskolen, hvor det blev fortalt om middelalderen den husker jeg bedre end det med Frederik og Christian, som vi selv skulle læse.

Der er også ligesom mere ”svung” i den gamle tid.

Så havde vi religion og sang, i mellemskolen var der rigtigt gymnastik.

S. Havde i husgerning, eller var det kun ved de store skoler i byerne?

U. Ja vi havde håndarbejde, jeg sad og syede hulsøm og broderede, stak fingrene og det hele blev mere og mere klistret og ækelt. Vi skulle lære at sy på maskine, og strikke, det kunne jeg godt klare, men var ikke nogen ørn til det.

Vi havde en pige der lærte mig at hækle. Hun var ikke renlig og noget af en klister Mikkell, men jeg kunne godt lide, da jeg var omkring ti år, at komme op på hendes værelse. Hun holdt et kulørt blad der hed ”Tempo” det var lige guf for sådan en som mig. Der var tegneserie i farver, romantik, kærligheds og kriminal noveller, det sad jeg oppe ved hende og slugte. Jeg kommer i tanke om hende fordi jeg hækede dækketøjs servietter til mors fødselsdag, eller var det jul? Servietterne skulle være flade, men jeg fik altid strammet dem for meget, så de kom til at ligne huer, så skulle hun stryge dem flade for mig.

Hende kunne jeg svært godt lide, hun havde været pige på en kro, og lavede forskellige retter som hun havde lært der.

Bendt kunne bedre lide en pige der hed Gudrun, som vi havde da han var en lille, hun var også god til ham, og han var glad for hende, undtagen en gang hvor han skulle slå en vejrmølle, og kom til at sparke hende i brystet så hun faldt om, det kunne han jo godt se var galt så han sagde flere gange ”Jeg er da god nok!” Han vidste godt at han havde gjort noget galt. Gudrun var sød, hun havde også familie i byen, dem kendte jeg godt.

Vi købte et stykke til haven fordi Solgårds minkfarmen som lå ved siden af, havde planer om at købe jord og udbygge farmen, det ville lugte og genere udsigten over Kalø vig, som mor var så glad for.

Stykket, som vi kaldte den nye del af haven, blev plantet til med frugttræer.

Det var medens jeg gik i gymnasiet i Århus, at Far og jeg havde meget fornøjelse af at tilplante. Jeg købte frugt ved frugthandlerne i Århus, så vi kunne smage de forskellige sorter og så plante dem vi syntes om, det var flest pærer jeg købte.

Inden det hele blev tilplantet lejede, eller lånte, Far noget af jorden ud, til en mand der avlede tobak. Tobak var jo en mangelvare i årene 43-44.

Nedenfor stykket, på Lillerupvej flyttede familien Møller Madsen ind, de havde en dreng Erling, ham legede Bendt rigtigt meget med.

S. Tilbage til mellemskolen. Hvordan var fordelingen mellem drenge og piger?

U. Den var vist nok lige. Der var mekanikerens Frits, og Bjørn der var søn af tjeneren på hotellet. I anden mellem kom der nogle drenge fra Bjødstrup, de to var sønner af byens to konkurrerende købmænd, og den tredje var smedens søn, så har der jo nok

været flere drenge end piger.

Pigerne – der var jo Gertrud, som var søster til den Mie, som jeg havde leget med i de første klasser. Så var der Else Marie, hun var datter af fotografen Gammelgård, hun var også en sød og livlig pige, som jeg også legede med. Der var Gertrud, Else Marie Og mig. Drengene var: Frits, Bjørn, de tre fra Bjødstrup og Vagn fra Følle.

S. Det var en lille klasse.

U. Ja det var, – men året efter blev der slet ikke oprettet nogen klasse. Det var derfor jeg næsten var færdig i mellemskolen, før mine kammerater fra folkeskolen begyndte i første mellem.

S. Der var en anden stemning end i folkeskolen?

U. Ja. Det kostede jo noget at gå i mellemskolen, og man skulle også selv betale bøgerne, så det var jo kun børn af forældre som havde råd til at betale for skolegangen, men der var ikke noget fornemt ved det. Mellemskolen var fireårig, efter den kunne man komme i gymnasiet, eller gå i præliminær som var toårig. Der var også nogle fra oplandet der tog rutebilen til realskolen i Trustrup. Efter afslutningen af mellemskolen inviterede Far og mor os til en fest, i den store have, jeg kan huske vi sluttede med jordbær med fløde, og alle syntes at de havde haft sådan en dejlig dag.

S. Var I på nogle ekskursioner med skolen ?

U. Øh – ja jeg tror vi var i Århus, Mindeparken og Zoo. De snakkede også om en tur til Viborg året før, hvor de havde set domkirken med Joakim Skovgårds billeder men den var jeg ikke med på, jeg ved ikke hvorfor.

Der var en dreng der hed Poul Erik som jeg skulle forstille at gå med, som det hedder, det var pjat, jeg var bare ti år og han var noget ældre, jeg kunne da godt lide at snakke med ham han var sød og sjov og kunne fortælle mange ting, men som dreng var jeg overhovedet ikke optaget af ham. Vi blev på en måde nærmest skubbet sammen, og på danseskole havde vores forældre bestemt, at vi skulle danse sammen.

S. Danseskolen, – det var bare noget man gik i?

U. Ja - og der kan du godt tænke på Korsbæk. Mor lagde meget vægt på at man lærte at føre sig pænt. Fru Ægdø og hendes søn kom til Rønne om foråret og, holdt danseskole i hotellets sal. De kom fra Århus hvor de havde undervisning i vinterhalvåret.

Jeg brød mig ikke om det. Jeg skulle altid danse med de store piger, fordi der ikke var

drengene nok, jeg kunne lige nå op og få næsen i deres armhuler som lugtede af sved, det var ulækkert. I pauserne legede vi, men danseskolen brød jeg mig ikke om.

S. Kunne man gå til noget i fritiden?

U. Der var grønne spejdere. De mødtes ved maskinsnedkeren, hvor de brugte frokoststuen til deres møder. På væggene hang alle spejdernes trofæer, knuder og hvad nu spejderne laver om vinteren.

S. Gik du til noget?

U. Nej. Meget senere gik jeg til gymnastik. Det var noget Far syntes at jeg skulle, fordi jeg bevægede mig for lidt. Jeg sad jo både i skolen i rutebilen og igen der hjemme, når jeg læste. Det foregik i højskolens gymnastiksal, men det var kun en sæson. Far arrangerede også svømning for mig, nede ved Nappedam. Det var privat undervisning, det var en af Fars patienter som var uddannet svømmelærer.

Stranden og alt det der spillede en stor rolle. Mor var helt vild med stranden og solbadning. Vi cyklede ned til stranden, Magda var også tit med, så badede vi, fangede krabber og havde det rart.

Når det skulle være rigtigt festligt, så cyklede vi ud til den fine sandstrand ved Femmøller. Vi var nogle stykker men jeg kan ikke huske om det var pigen eller hvem det var hun slæbte med, det var ikke fru Bredal hun kunne ikke cykle.

Der var en gang, da vi cyklede til stranden, at min kæde faldt af, så jeg ikke kunne bremse ned af bakken, jeg var frygteligt bange. Om jeg kørte ind i en hæk, eller hvad der skete, kan jeg ikke huske, men jeg kom godt fra det.

Jeg cyklede også sammen med Far. Han havde gang i mange ting, og der er meget at fortælle, men det må vente til en anden gang.

S. Så kom du aldrig i realen?

U. Nej. Da jeg var færdig med mellemskolen ville Far have mig i gymnasiet, men jeg var et lille pjok på 14 år. Far talte med rektor for katedralskolen i Århus, men han sagde at jeg var for ung.

Så prøvede Far at tale med rektor Prip fra Randers, hvor han selv havde gået, men han sagde det samme. Det endte med at jeg tog fjerde mellem om i Randers, men suppleret med latin.

Jeg tog 1.g i Randers og 2. og 3.g i Århus.

Gymnasietiden har jeg jo skrevet om, så den behøver vi ikke at gentage her.

BEVIS

for

Mellemskoleeksamen.

U L L A E M I L I E S T E F F E N S E N

født den 16. Marts 1931

i { Købstad }
eller { }
Sogn eller Herred { Randers

indstillet af Rønde Kursus

har i Eksamensterminen Maj-Juli 1944 ved Eksamenkommissionen

bestaaet Mellemskoleeksamen.

København, den 11. Juli 1944.

Ollo Gjølberg
Eksamenkommissionens Formand.

De af Eksaminanden opnaaede Karakterer findes anført omstaaende.

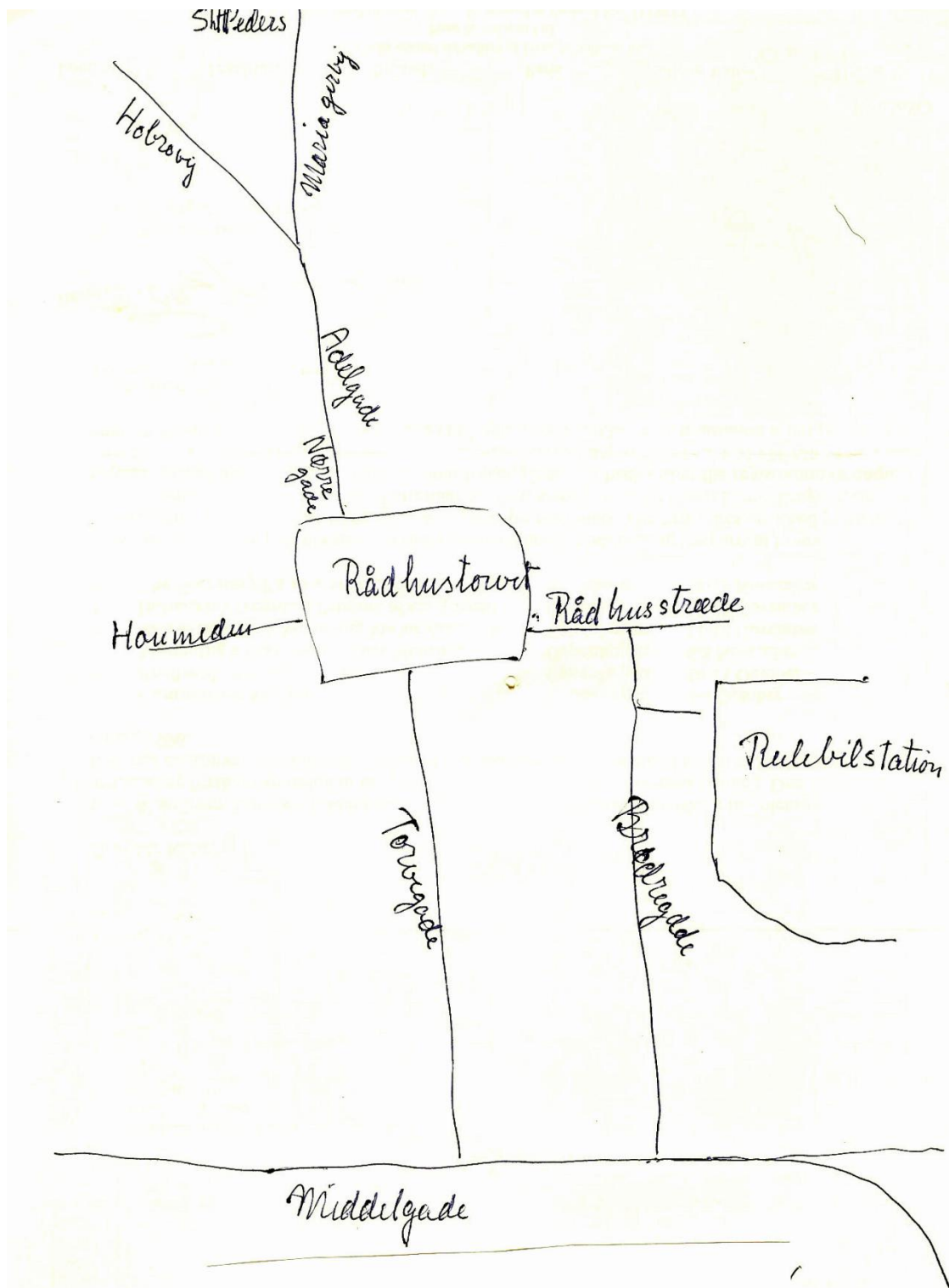
Ullas Mellemskolebevis.

ULLA's Erindringer 1944.

Da jeg skulle i skole i Randers i 1944 tegnede Far et oversigtskort over den indre by, omtrent som vedlagte. Jeg havde været i Randers masser af gange på tøjindkøb med mor hos Kjær Knudsen og somme tider på Hotel Randers med begge forældre; duften kan jeg stadig huske, svingdøren (det har været det eneste sted jeg kendte, hvor der var svingdør) og især de bløde, ankeldybe tæpper, men jeg havde ingen fornemmelse for, hvor gaderne forløb, endsige da hvad der lå udenfor tøjforretning og rutebilstation.

Mor havde lagt tøj og toiletsager frem efterhånden som hun fik ordnet og skaffet det, og jeg var spændt og glædede mig til at blive selvstændig, men hurtigt fik jeg hjemve; især om aftenen sad man indendørs i Randers, men hjemme gik vi altid ude i sommeraftenerne.

Jeg ved ikke, hvordan de havde fundet familien Gerhard Hansen, hvor jeg skulle bo; sandsynligvis gennem annonce, men mor og fru Gerhard Hansen havde også en fælles bekendt, fru Borneman. I hvert fald havde mor været derinde at tale med dem en gang i forvejen og var meget positivt indstillet, især fordi fru G. H. var så sød. Det var hun også efter min mening, men til gengæld var hendes mand noget af en hustyrant og blærerøv, og drengen Villie, der var lidt yngre end mig var jævnt hen utålelig. Det var fru G. H.'s ide med at tage mig i pleje, at Villie, der var enebarn, trængte til en "søsken". Men Villie trængte ikke til mig og jeg ikke til ham; det eneste positive var hans komplette samling af Tarzanbøger, som jeg lånte. Han gik i 1. mellem og jeg i 4., som jeg ellers havde gjort færdig i Rønde. Men hvad skulle de stille op med mig, jeg var jo alt, alt for umoden til 1.g; realklassen ville rektor Prip heller ikke have mig i, og så fandt de (Prip og Far) ud af 4. mellem plus latin, så jeg fik et nemt år, idet dog latinen tog rigtig meget tid og var svært. Det var også noget af en omvæltning at komme i Randers Statsskole med megen og unødvendig disciplin: Man skulle bo i en bestemt afstand fra skolen for at have lov at cykle i skole (måske fornuftigt nok; cykelkælderer kunne ikke rumme flere cykler) indmarch i rækker, hver klasse for sig efter frikvarter, navneopråb og protokol, og i det hele taget orden og respekt, svarende til de tunge og monumentale bygninger anlagt i streng symmetri og med søjler hele vejen rundt i gården. Antagelig fra 30erne i gule sten, liggende ca. ½ km. nord for den gamle del af byen.

Tegning over Randes indre by.

Som ny i klassen kommer man selvfølgelig til at sidde, hvor de andre ikke vil: Foran i midterrækken ved siden af pigen, som de andre påstår, lugter af rådne tænder, Herdis fra Vorup; men hun var ikke anderledes end alle andre. Men dem der hurtigt tog mig under deres vinger var Ida, Inger Marie og Karen.

Idas far var prokurist ved Randers Tømmerhandel og meget humoristisk, hendes mor havde altid migræne og var meget klagende men kunne også have sine lyse øjeblikke; de boede på V. Altanvej i en ret mørk lejlighed på 1.sal. Inger Maries mor var enke og hende kan jeg ikke huske. Karen var datter af lægen i Harridslev ca. 8 km. ude af Udbyhøjvejen; der var jeg en gang ude at bo en uges tid; jeg husker ikke hvorfor, men det var et muntert og livligt sted, rart at være. Vi 4 var gerne sammen i frikvartererne.

Af andre klassekammerater kan jeg huske Poul Exner, søn af farfars efterfølger som præst i Hald; han var vaks, som man ville sige i Randers dengang – man var enten vaks eller dorsk – der gik Exner-børn i mange klasser i statsskolen. Poul E. blev senere præst i Albertslund og det var ham, der begravede min kollega Frederiksen. Grauballe var også en af de mere livlige; han blev senere redaktør for Randers Amtsavis.

Den allerførste tid, efteråret 1944, kørte jeg med rutebil hjem lørdag eftermiddag og ind igen søndag. Der lå en isbutik i Brødregade lige på hjørnet af rutebilstationen og aldrig har jeg fået bedre isvafler end der; alene den herlige duft af de hjemmebagte vafler der hang ud over hele nabolaget!

Rutebilstationen var ellers et ret skummelt sted, hvor sortbørshandlerne holdt til. – En gang fortalte man, at der havde været et mægtigt slag, da smedene fra Skandia tæskede sortbørshandlerne; da jeg skulle med rutebilen næste dag lå der stadig tøjlasere og glemte sko og flød. Men ret snart efter blev rutebildriften indstillet om søndagen, og så var den eneste mulighed for weekend i Rønde at tage det tidlige morgentog fra Ryomgård; så jeg tog toget fra Randers lørdag eftermiddag, cyklen blev opbevaret hos lægen i Ryomgård. Cykelturen hjem fra Ryomgård lørdag eftermiddag var dejlig, jeg syntes bare det var så ufatteligt dejligt at komme hjem; jeg havde rigtig hjemve. Mandag morgen turde Far ikke lade mig cykle alene i mørket, det var jo den politiløse tid, så han stod troligt op hver mandag morgen og fulgte mig på cykel. Da havde vi også nogle hyggelige ture sammen, alt var mørkt og ingen på

vejen. Men en gang var der isslag og Far væltede tre gange på vejen fra Ryomgård og slog sig, fortalte han senere. Når jeg så var anbragt i det iskolde tog gjaldt det om ikke at forandre stilling, for så kom man til at fryse de dele, der havde vendt ind mod sædet før. Efterhånden som vi kom indad kom der flere passagerer og så hjalp det med varmen. Ryomgård – Pindstrup – Auning – Allingåbro – Volk Mølle – Uggelhuse – Floes – Romalt – Strømmen – Randers.

En lørdag eftermiddag var toget ganske særlig overfyldt fra Randers, og da det kom til Allingåbro skulle vi alle ud, for toget skulle tilbage til Randers og hente resten af passagererne. Vi fik ikke nogen besked om, hvornår vi kunne komme videre, og jeg fik den ide at spadsere resten af vejen, men heldigvis spurgte jeg en pige, om det var den rigtige vej, og hun blev bestyrtet og tog mig med hjem og ringede til Rønde; det viste sig, at hun var gift og var søster til vognmand Skov i Rønde; Agnete (min mor) var forarget over at jeg sagde du til hende, da vi senere skulle ringe til hende og sige tak for hendes hjælp, men jeg havde vist bare taget fejl af hendes alder.

Min vej fra Adelgade (ovenpå apoteket) gik op ad Mariagervej og skråt over markedspladsen, forbi Sct. Peders kirke og ad nogle villaveje – ikke særlig spændende, bortset fra, når der var hestemarked, så var hele pladsen + tilstødende Mariagervej tæt besat med store jyske heste tæt ved siden af hinanden.

Fra vinduerne i Adelgade så vi tit tyskerne marchere syngende i kolonne, antagelig på vej op til kasernen på Mariagervej. Gerhard Hansen var for resten kaptajn i hæren; jeg ved ikke, om han havde været interneret, men i hvert fald gik han hjemme og lavede tilsyneladende ingenting. Engang havde Far fundet et eksemplar af den sjældne og velsmagende svamp oksetunge og havde sendt den med posten til Randers, så jeg skulle smage den; men den kom om lørdagen, da jeg var taget hjem og så spiste de den alene og Far blev meget sur og skuffet. Det havde sandelig ikke været hans mening, at G. H. skulle delikatere sig med den. Men det der slog hovedet på sømmet m.h.t. mit ophold hos G. H. var følgende: En dag fortæller Villie (eller var det pigen i huset) mig, at de har været i beskyttelsesrum i nat, men de havde ikke taget mig med. Da jeg fortalte det i Rønde blev Far rasende og bestemte, at jeg skulle flytte.

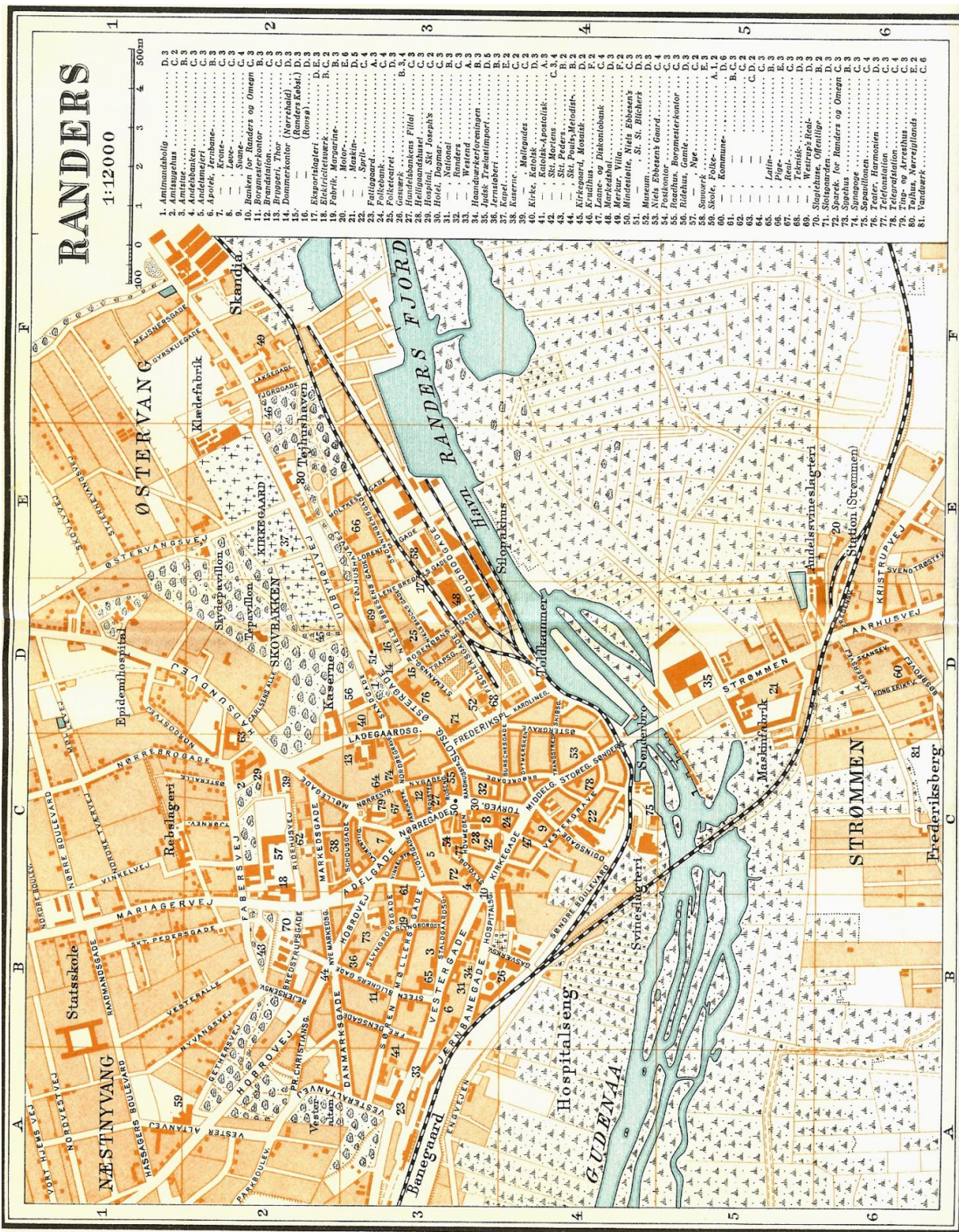
Så kom jeg til at bo på hjørnet af Hobrovej og Vester Altanvej hos Fars moster Kirstine, som boede på 2. sal i en ejendom, som hendes afdøde mand Emil havde bygget. Hun var umådelig god og rar, og det var rart at være fri for Villie. Forholdene var knap så komfortable, jeg fik ikke eget værelse, men skulle ligge i dobbeltsengen på Emils plads, og jeg kan huske, at jeg undrede mig over så enorm tyk hun var; en gang hang hendes korset til tørre på altanen og fyldte hele tørresnoeren. Jeg gloede. Om aftenen fik jeg lov at varme dynen på kakkelovnen inden jeg skulle ind i soveværelset, for der var virkelig koldt. Når jeg så lå derinde, lyttede jeg til lydene af rangering nede på banegården, og det var uhyggeligt at tænke på jernbanesabotagen og lytte til de sære lyde der nede i mørket. Jernbanen mellem Aarhus og Randers blev sprængt flere gange og så måtte alle tog via Ryomgård.

Lejligheden lugtede altid af syltede agurker; en gang lugtede der af fordærvet fisk, og rædsel: Den blev serveret; hun kunne ikke selv lugte eller smage, at der var noget galt; jeg prøvede på at spise pænt, som jeg skulle, men det vendte sig i mig, jeg var lige ved at kaste op og måtte sige, at jeg desværre ikke var sulten den dag; jeg tænker somme tider på det, når jeg serverer stegt rødspætte.

Det var et strategisk godt sted at bo, for der var udsigt til villaen, hvor Magnus, vores latinlærer, boede. Ida og Inger Marie var meget tit på besøg, om det så var for at snakke med mig eller i håb om at få et glimt af Magnus. Men nok også fordi jeg var alene hjemme, for tante Kirstine var tit til møder eller basar, og de andre havde vel altid nogen hjemme. Vi havde det i hvert fald hyggeligt, uden at jeg kan huske konkret, hvad vi lavede.

Det var et rigtigt Indre Missions hjem, der holdt Kristeligt Dagblad, som jeg syntes var enormt kedelig; det var den nok også, dengang. En gang om måneden blev der varmet op i hjørnestuen med viftepalmen, så skulle der være møde; jeg har nok fået nogle af de lækre kager antagelig; men jeg husker mest hvor triste og kedelige gæsterne så ud. Så blev døren lukket og salmesangen begyndte.

Det var den vinter, jeg ”gik til præst”. Alle de andre gik hos Baun ved Sct. Mortens kirke (senere biskop i Viborg). Kun Herdis og jeg skulle gå hos Bjørnbak ved Sct. Peders, jeg fordi Far kendte ham fra tidligere og satte pris på ham. Det var ikke nogen god undervisning; det eneste jeg husker, bortset fra ”Har hånd du lagt på Herrens plov” det er hans hjælpepræst, der skulle forklare os, hvad man ikke må sige og ikke

Kort over Randers.

kunne få sig selv til at tage det grimme ord i sin mund, men skrev på tavlen: Sgu.

Netop i den alder, hvor man begynder at sætte spørgsmålstejn ved det, man har lært i folkeskolen og ikke ved ud eller ind, kunne man trænge til nogen, der kunne tale om tvivlen; elever dengang spurgte ikke selv. Men nej, det var en tynd kop te. Det gjorde ikke sagen bedre, at resten af holdet var elever fra kommuneskolen, der så med mistro på os, og vi på dem; det var i hvert fald en samling urolighoveder. Der var aldrig nogen der sagde at vi burde gå i kirke, hverken præsten eller forældrene, så jeg følte mig som en temmelig stor hykler ved selve konfirmationen i Bregnet kirke.

I månederne forud havde mor haft mange spekulationer med at skaffe tøj; det blev syet af en pukkelrygget syerske i Randers under mors vejledning. Den hvide kjole var af nyt stof, andendagskjolen var en grøn spadseredragt lavet af portierer fra morfars lejlighed i Holstebro; han var død få år i forvejen. I det hele taget blev mit tøj gerne syet hos den syerske i Randers. Mor tog så derind med rutebil; ligeså, når der skulle købes sko.

Hver aften sad tante Kirstine og jeg og prøvede at få så meget som muligt af BBC's danske udsendelse gennem støjsenderne; men vi havde ikke Europakort med farvede knappenåle i fronterne som mange ellers brugte.

Så blev Statsskolen beslaglagt og eleverne gik i en lang procession, hver bærende en udstoppet fugl eller et fysisk instrument; det var rigtig morsomt. Vi gik ned i Steen Blichersgade i en vinhandlers tomme kælder og afleverede dem. Så kom vi til at gå i skole i teknisk skole, der lå nede ved rutebilstationen ved Frederiksplads. Mon ikke håndværkerlærlingene gik i skole om aftenen efter en lang arbejdsdag? Det var vist almindeligt, også selvom der ikke var krig. Det varede kun et par uger, så blev også den beslaglagt, og vi kom til at gå i S. C. Sørensens private spisestue. S.C. Sørensen var et stort rør- og sanitetsfirma, der lå nede ved havnen; vi kan umuligt have været der alle sammen; jeg ved ikke, hvor de andre klasser var. Endelig ud på foråret 45 fandt man ud af, at det nok ikke var så smart at føre protokol over, hvem der var til stede efter at nogle fra de store klasser var blevet taget. Så blev protokollen ført til sidst, lige inden vi skulle hjem. Først skulle den.

Randers Statsskole.

En dag holdt der et lazarettog på havnen. Inde i vognene kunne man se de sårede ligge i 3 eller 4 lag i køjer; nogle kiggede ud andre lå apatisk hen – jeg havde ondt af dem, det så elendigt ud.

Hobrovejens skole, der lå skråt overfor tante Kirstines hus, blev også inddraget til tyske flygtninge og der var rigtig mange. Jeg kan huske, at de små børn råbte ”dumme Dänen” efter os, men det var vist først efter befrielsen, da der var kommet hegn op omkring og de stod derinde bagved og råbte.

Efterhånden gik der kun tog hver anden dag og til sidst holdt de helt op med at køre; så begyndte jeg at cykle hele vejen frem og tilbage til Rønne og det var egentlig meget rart. Rygterne løb livligt; i Rønne blev jeg sendt op på det øverste loft over Fars og mors soveværelser for at stuve vores gangtøj af vejen; i Randers slæbte jeg cyklen op på anden sal.

Den fjerde maj 1945, det var vist en fredag, kunne man se, at nu var det lige opover, og man ventede at der også ville blive kamp her; så ringede de at jeg hellere måtte komme hjem, så jeg cyklede hjemad, og da jeg kom til Mørke, gik jeg ind hos Fars kollega Lyneborg; han tilbød at køre mig og cyklen resten af vejen i bil. Da vi kom til

Rønede var det pressetid og de andre kom ud og fortalte det, så jeg har ikke selv hørt frihedsbudskabet. Der var selvfølgelig stor glæde og lettelse, men langt fra de ophidsede scener som i København. Folk stod og snakkede i små grupper og det var så det.

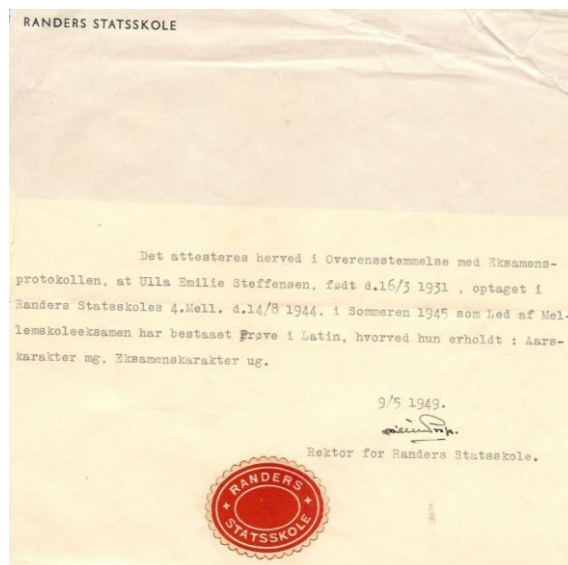
Tyskerpigeklipping og alt det andet så jeg ikke noget til, men det skete også i Rønede. Faderen til en af dem, der var blevet klippet, kom med pigen ned til Far for at få attest på, at hun var jomfru, og det var hun, så de ville anlægge sag mod ham, der havde gjort det.

Fars bil var en af de få, der ikke var lavet om til gengas; han brugte sin lille benzinration til hastebesøg og cyklede til de andre. Kort før befrielsen gik nogle ”flinke” mennesker rundt til bilejerne og tilbød at gemme bilerne for dem, så tyskerne ikke tog dem; men Far fik mistanke om, at der var noget galt, og da de var gået ringede han til dr. Jensen (læge) og dr. Bueman (dyrlæge) og advarede dem. Men andre havde givet dem bilerne til opbevaring og så dem aldrig mere. Lige efter befrielsen kom de rigtige ægte modstandsfolk og lånte bilen nogle dage.

Hans Steffensens lægebil.

Tilbage i Randers: De sidste par måneder af 4. mellem inden sommerferien husker jeg ikke noget særligt fra; jeg læste latin.

Ullas bevis for bestået latinprøve.

Da Far og mor boede i Randers 1930-1933 havde de i deres omgangskreds brygmester Lind fra Thor, der var svensker, og hans fru Ulla, som var tysker. Jeg kan huske fru Lind som enke. De havde besøgt hende sommetider, men da jeg kom til at bo i Randers fandt Far på, at jeg passende kunne lære bedre tysk ved at konversere med fru Lind og så kunne hun samtidig få besøg i sin ensomhed. Hun boede i en stuelejlighed på Tøjhushavevej; jeg blev chokeret straks da jeg kom ind; der var særdeles overmøbleret og halvmørkt, og tristheden slog en i møde; hun var overivrig for at være imødekommende og hele situationen var bare så akavet. Jeg kom kun nogle få gange. Senere inviterede Agnete hende til Rønne 1–2 gange hver sommer; en enkelt gang boede hun hos os nogle dage; hun trængte meget til afveksling i sin triste tilværelse og var meget taknemmelig, men var mere og mere anstrengende at tale med; hun snakkede meget og i en underlig dansk-tysk-svensk blanding og så spyttede hun, når hun talte; Bendt og jeg grinte næsten højt, når hun klattede pudder i ansigtet uden at kunne se, hvor det ramte, og når hun sagde: ”Oh, mine føtter, de ja så tynde” – men kagen, som hun sendte hvert år til mors fødselsdag, den åd vi med stort velbehag. Det var A. O. Hansens forårskage med marengslag og chokolade; jeg har prøvet mange gange at lave den efter, men det er aldrig lykkedes helt. Det blev mere og mere en sur pligt at have hende på besøg, men Far og mor holdt ud længe.

Efter sommerferien 1945 kom jeg i 1.g matematisk, Ida kom i sproglig og Karen og Inger Marie i realklassen; vi så stadig hinanden, men mindre end før. Af

kammeraterne i 1.g kan jeg kun sætte navn på Bodil; hun var fra Krstrup og ivrig håndboldspiller og havde en hun ”gik med” som det hed. Jeg var på weekend hos hende en gang og legede en slags blindebuk/slåskamp med sammenrullede aviser med hendes lillebror og morede mig glimrende, men endte med et blå øje.

Nu begyndte lærerne at sige ”De” til os. Matematiklæreren Olesen var kolerisk; den bedste af lærerne var O. P. – Olaf Pedersen, som vi havde til fysik. Han blev senere professor i Århus og landskendt som medvirkende i fjernsynsprogrammet ”Spørg Århus”. Fransk var ”træls” – et andet af modeordene i Randers, og jeg gjorde nok for lidt ved det i begyndelsen, så jeg kom aldrig rigtig efter det. Træls og kedeligt var også gymnastik – hele vinteren fritstående øvelser på gulvet og kun ganske lidt spring, som ville have været sjovere. Om sommeren langbold, hvor jeg var en af de sidste, der blev valgt, når holdformændene skulle vælge hold; jeg var elendig til at gribe og i det hele taget ufiks. Drengene fik lov at dyrke atletik, det ville jeg meget hellere, men det kom aldrig på tale. Jeg var nogle gange i Gudenåbadet, men brød mig ikke om det ferske og uklare vand.

Ulla med klassekammerater i gymnasiet.

Cykelturene til og fra Rønde var dejlige, særlig om sommeren. En gang fulgtes jeg med Hugo, Grethe Bredahls kæreste, en gang fulgte pigen fra Rønde mig et godt stykke indad og en gang cyklede Agnete hele vejen til Randers med mig; vi var på Sjellebro Kro og drak kaffe i krohaven og hvilede os. Men hvad gjorde hun ved cyklen, da hun kom derind, og hvordan kom hun hjem? Mor var ret stolt af at hun gennemførte de 33 km. Men i det hele taget blev der cyklet meget i de år, badeture til Femmøller, en tur til friluftts-amatørforestilling på Rosenholm og Far klarede det meste af praksis på cykel. Jeg cyklede en gang frem og tilbage samme dag; jeg skulle til oprykningsprøve. Jeg brugte at hænge mig fast i lastbiler op ad bakkerne, de kørte ret langsomt på deres gengas; jeg var godt klar over at det ikke var helt tilladt eller ufarligt; men bekvemt og spændende, det var det!

Da Far fik lidt mere benzin tog han gerne mandag morgen og bandt cyklen bag på bilen og kørte mig til et sted mellem Termestrup og Syvveje; det gjorde turen meget lettere for mig. Det kunne være koldt det første stykke om vinteren; jeg brugte at sætte en hel avis indenfor vindjakken som skjold, tøjet vi havde dengang varmede ikke ret godt. Når Far og jeg kom til Mørke var bommen meget tit nede; de sænkede den i meget, meget god tid før toget kom og var heller ikke ret kvikke til at få den op igen. Det resulterede i, at jeg kom for sent i skole og tre gange for sent betød eftersidning. Jeg forklarede den vagthavende lærer, hvordan det hang sammen, men fik at vide, at så kunne jeg bare starte noget før hjemmefra; jeg startede før 6 for at møde i skole til 8 og jeg syntes, at de skulle være taknemmelige for, at jeg overhovedet kom. Far var vred og ville ringe til rektor, det var da også ualmindeligt småligt af den lærer.

Jeg begyndte at kede mig hos tante Kirstine, og hun var nok også træt af have mig boende, så det blev bestemt, at jeg skulle flytte hos Fars kollega, Jens Larsen, i Torvegade.

Det Larsenske hjem var en stor lejlighed på 1. sal i Torvegade, der strakte sig langt bagud til gården, hvor der var passage igennem fra Torvegade til Sct. Mortens kirkeplads. Jens Larsen var praktiserende, han blev senere overlæge på Ørsted sygehus og var en overgang formand for lægeforeningen; hans kone, meget lille og tidl. sygeplejerske var jeg ikke så vild med; en datter, Kirsten ca. 10 år, var lidt skrøbelig, havde vist astma og så var der en lille dreng, Jørgen, på 4-5 år, som jeg kom godt ud af det med. Desuden var der både stuepige og kokkepige; især stuepigen

snakkede jeg godt med. Før mig havde de haft de to Kehletdøtre boende fra Thustrup, de gik i 3.g og var meget dygtige; de blev behandlet som voksne af hr. og fru Larsen og de kunne føre de rigtige, intellektuelle samtaler; jeg blev ansat for legekammerat med Kirsten og det passede mig ikke ret godt. Derfor blev det mest pigerne, jeg var sammen med i fritiden og så den lille dreng. Der var kaffebrønderi (eller nærmere kaffeerstatnings-) i gården og det lugtede meget grimt; heldigvis vendte mit værelse til den anden side, ud til en smal skakt, men jeg sad der ikke så meget. Der var 4 biografer i Randers og jeg gik der jævnlige. Men så fik Far alle tiders gode ide: Om ikke Ulla havde lyst til at lære at ride!

Det foregik oppe på dragonkasernen. Der var en overofficiant, som havde 4-5 heste til rådighed og gav undervisning til private (fru Larsen fik også timer eller havde fået). Jeg startede med enetimer på en meget fredelig hest kun med en saddelpude og så rundt i en volte; jeg skulle lave gymnastik på hesten, vende om og sidde baglæns for at vænne mig til at holde balancen. Jamen det var bare så sjovt, også selvom jeg faldt af. Han gik langsomt frem med undervisningen og jeg red længe uden stighbøjler, endda over små lave forhindringer.

Efterhånden fik jeg lov at holde tøjlerne selv og kom med på et hold og fik lov at prøve de andre heste. Jeg glædede mig til de timer. Som begyndelsen på et forløb der fortsatte i Århus, på Tjerrild Mosegård, på Møllerup, i Sussex, hos Rylle, på Amager Fælled og endte i Ljubljana!

Ulla til hest som nr. tre fra venstre.

Bevis

for

Studentereksamen

(matematisk-naturvidenskabelig Linie).

Eksaminandens fulde Navn: *Ulla Emilie Steffensen*

født den *16/3 1931*

i

Købstad
eller
Sogn eller Herred

Randlev

har i Eksamensterminen *Maj-juni* 19*48*

som Elev i *Aarhus Katedralskole*

bestaaet Studentereksamen.

Sted og Datum for Underskriften: *Aarhus d. 24. Juni 1948*

Ulla Emilie Steffensen

De af Eksaminanden opnaaede **Karakterer** findes anført omstaaende.

Ullas studentereksamens bevis.

Ulla som nybegt student.

Brev til forældrene fra England 1949.

Mandag anden påskedag. [18. april]

Mange tak for brevet, I havde vist regnet med at det var kommet frem noget før, det er mærkeligt at få svar på sådan et gammelt brev nu; også tak for udklippet. Jeg var så glad for at høre lidt om, hvordan Binne går og har det. Det er noget sjovt noget med Magdas forlovelse. Angående tituleringen sagde jeg til at begynde med Mr. M. og Mrs. M., medens Kirsten og Sigrid sagde Master og madame, men så en dag sagde Mrs. M. til mig: ”master siger sådan og sådan” det var vel et fingerpeg om at jeg også gjorde bedst i at sige master og madam, så det siger jeg altså nu.

Vi har fantastisk varmt vejr for tiden, jeg har set flere udsprungne egetræer og roserne er begyndt at blomstre. Der har rigtigt været badeliv i Brighton i påsken, nu medens jeg sidder og skriver kan jeg høre en stadig strøm af biler tilbage, man kan overhovedet ikke komme over vejen, det er meget værre end suset om aftenen hjemme. I højsæsonen kan man vist ikke finde en tom plet langs hele kanalkysten, at folk dog kan se nogen fornøjelse i at vælte sig sådan oven i hinanden! I morgen skal der være jagt, der skal 7 med herfra, Gudy og jeg bliver alene om at passe stalden, det bliver vist helt hyggeligt, for vi skal ikke lave noget særligt, næsten alle hestene er på græs. Jeg ved så ikke, hvad dag, jeg får fri i den her uge, men det er såmænd og lige meget, jeg tænker, jeg tager til kontoreren og får det ordnet. Der har siddet en gøg og kukket her udenfor de to sidste morgener og flagermusene er også kommet frem.

De kærligste hilsner til jer alle Ulla

Huset i Sussex, tegnet af Ulla.

Hill Top Riding Stables

BARRINGTON HOUSE,
CRAWLEY,
SUSSEX. Phone :
Crawley 583.

CONDITIONAL HANDING.

Registration Certificate No. 4-091115
 Issued at East Grinstead, Sussex
 on 18th February, 1949.
 Name (Surname first in Roman Capitals)
 STEFFENSEN Ulla Emilie
 Alias
 Left Thumb Print (if unable to sign name in English Characters)

 Signature of Holder Ulla Steffensen
 EAST SUSSEX CONST. O.I.D. 18 FEB 1949 OFFICE EAST GRINSTEAD

PRICE LIST.		CHILDREN	
ADULTS		Riding Lessons	7/6 an hour
	<i>jagt efter hævninger - betaling for deltagelse</i>		12/6 Two hours
Cubbing (No Cap)	£3/3/0	Special Lesson	10/6 an hour
Hunting (Cap Extra)	£4/4/0	Jumping Lesson	12/6
CHILDREN		ADULTS	
Cubbing (No Cap)	£2/2/0	Special Riding Lesson	12/6 an hour
Hunting (Cap Extra)	£3/3/0	Hacking	10/6 an hour
Picnic ride by special arrangement from 2/2/0.		<i>leje af hest</i>	17/6 Two hours
		Jumping Lesson	15/0

I 1949 tilbragte Ulla nogle måneder i Sussex, England, hvor hendes opgave var at tage sig af heste og hunde. Det var en opgave der senere kom hende til nytte som dyrlæge.

Veterinærstuderende i København.

Lørdag. 23-1.[1954]

Kære Far og Mor.

Tak for brevet. Jeg var henne på kollegiet forleden aften men da var Ebbe Rasmussen ikke hjemme, så jeg gik ind til Bodil og afleverede de mælkekontrol jeg havde lånt af hende, jeg har lånt Kirstens de sidste dage.

Syd-øst

Gudrun vet.	Kirsten vet.	Bodil vet.	salen
Jutta landbrug.	køkken	Vistnok bad	

Ullas stregtegning over kollegiegangen.

Jeg ved ikke hvilket af værelserne jeg får. I Bodils er der støj fra salen, i Kirstens er varmeapparatet i stykker, hun har klaget mange gange men det har ikke hjulpet noget, det var også galt i hendes forgængers tid, de to andre er vist noget mørke, den ene af de andre flytter vist ind i Bodils. Så fortalte Bodil at i den sidste tid havde Bodil og Kirsten holdt sammen og Gudrun og Jutta og at Gudrun vist var noget hensynsløs, den anden nye der kommer ind er veninde med Jutta, men jeg ved nu ikke hvor meget vægt, jeg skal lægge på den snak, jeg synes Gudrun har været ganske flink, når jeg har talt med hende, så det går nok ikke så galt endda. Kirsten har en sød lille hund, men hun vidste ikke om hun ville af med den. De var begge lige blevet færdige i dag, Bodil havde fået ug i fødselshjælp og Kirsten mg. Nu er den tuberculoseattest endelig kommet som jeg skal aflevere før jeg flytter ind, så den må jeg hellere se at komme ind med i aften, og så få at vide hvilket værelse jeg skal have. Jeg var henne at høre på eksamen i mælkekontrol i onsdags, jeg havde aldrig set prof. Jepsen før, han var i Cairo sidste år og i Israel. Jeg synes han var ret uvenlig i sin examination, men han er vist ikke så forfærdelig hård med karaktererne, Kirsten fik mg-, Knold mg+, gamle Knudsen ug- og unge Knudsen mg-. Vi har været det hele igennem nu, de sidste dage skal vi bruge til at læse de sværeste en gang til. Mandag og tirsdag tager vi fri fra klinikken; Skovbjerg og Rungby havde allerede taget fri i dag. Vil Far godt skrive hvor meget der står på min bankbog og nr. på den samt renterne, så jeg kan have det inden den 1. når jeg skal sende selvangivelsen ind. Hvis der er flere æbler vil jeg

meget gerne have nogle, nej det kan måske ikke betale sig når jeg skal flytte om en uge så det er nok bedre at vente.

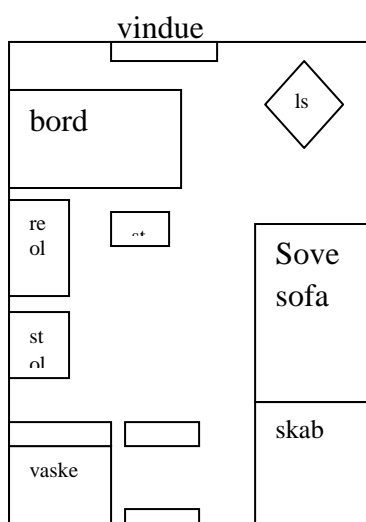
Sidste søndag var jeg ude hos Ida sammen med Edith, der er færdig bibliotekar og også har været i Odense, vi havde det hyggeligt men jeg måtte tage tidligt hjem for jeg skulle skrive journal. Jeg fik nemlig en ko med pyæmi om lørdagen og skulle komme om søndagen for at se når den var blevet seceret og så om søndagen fik jeg en so med dehydrering, så det var den jeg måtte hjem at skrive journal på søndag aften. Ejnar har jeg ikke set andet til end jeg lige hilste på ham henne på skolen forleden dag, han har nok travlt med at læse til eksamen.

Kærlig hilsen

Ulla.

Kære Far og Mor.

Ida var ude at hjælpe mig med at flytte i går og vi havde det meget sjovt og fik da også pakket det meste af det, der blev 4 papkasser fulde foruden kurvekufferten og den gule kuffert fyldt 2 gange, jeg havde købt en dåse ananas som vi delte. Ud på aftenen ringede Kirsten Gormsen om hvornår jeg flyttede, hun ville gerne lade sine gardiner hænge og også lade pottedplanterne stå, hun ville ikke have noget for dem. I formiddags var jeg så på klinik og bagefter hjem og pakke færdig, jeg havde bestilt en mand til at flytte sagerne på en budcykel, han kom ved 2 tiden, da havde jeg lige drukket kaffe med Jesper. Han tog 4,70 kr. for flytningen og så gav jeg ham et par cigaretter. Bagefter var jeg så selv af sted et par gange at hente nogle småting, jeg ikke kunne få pakket ned. Nu har jeg fået mig installeret så nogenlunde. Men jeg mangler nøglerne endnu, dem skulle Kirsten komme med nu snart.

Gardinerne er noget tynde og slidte, men kan godt gå an indtil videre, her er lysegråt tapet, med nogle pletter på men ikke så mange som hos Jespers. Der er mørkeblåt betræk på sengen og stolene men det er ret slidt undtagen på lænestolen, der er læder. Bordet og reolen er af lysebrunt træ, men også lidt ridsede. Her er ingen tæppe på gulvet, jeg har lagt mit eget lille under bordet, gulvet trænger til fernisering. Jeg var inde hos Jutta sammen med de

andre at drikke cacao, da jeg kom. Nu har jeg lige været ude at lave te og smøre aftensmad, det er dejligt at have køkken; der er alt hvad der skal være af køkkensager, porcelæn og spisegrejer, så jeg sætter mine egne ind i skabet. Her er god plads til alting, undtagen gangtøjet, det hænger lidt sammenpresset, men ikke værre end det kan gå an. Jeg kan ikke mærke noget til at varmeapparatet ikke skulle varme godt nok, men det trækker fra vinduet, så her er lidt fodkoldt, men jeg må se at have at vide, hvordan vinduerne skal lukkes helt til, der er et særligt system, som jeg ikke rigtig kan finde ud af. Jeg skulle egentlig have været til forelæsninger i eftermiddags, men jeg pjækkede, for jeg syntes hellere jeg ville være færdig med flytningen. Sengen er både lang og bred nok, herligt!! Nu vil jeg en tur op at se til Ejnar. I morgen skal jeg have mine kufferter sat op i pulterkammeret og have hængt lidt billeder op. Jeg er skrevet op til operationsøvelser sammen med Ove, Rungby, Skovbjerg, Chr. Jacobsen og Meldgaard, det tror jeg er et helt godt hold. Så skal jeg også til at gå til patologisk anatomisk demonstrationer, kødkontrol, fjerkræsygdomme og retslære; man kan ikke få bøger til noget af det, og jeg har endnu ikke kunnet få fat i nogen.

Kærlig hilsen

Ulla.

Ida, som var den eneste fra skoletiden som Ulla holdt kontakten til, holder her tale til Ullas 70 års fødselsdag på Rold Skov.

Tæppet skal være ca. 210x140 cm.

Fredag.

Kære Far og Mor.

Tak for brevet. Telefon nr. Nora 9808. Jo tak jeg er ved at føle mig hjemme i værelset, her er rart. Jeg vil meget gerne have det gråblå tæppe, hvis I kan undvære det, jeg skal nok få målt op hvor stort det skal være. Jeg mente da vi havde aftalt at du og Bendt skulle herover i fastelavnsferien, er det ikke meget godt, hvis bare Kis kommer tilbage. I må nok hellere bestille hotelværelse i god tid. Ja, de andre laver middagsmad, nu er vi kun Gudrun og jeg for tiden, Jutta og Inge er taget hjem; Gudrun og jeg vil lave mad sammen til de andre kommer, så vil se at få dem med også. Jeg har selv en plastikdug. Der kommer rengøringskone to gange om ugen og de andre har gulvtæppe, der er også støvsuger. Min luksussuite er ikke lejet ud endnu, for datteren og svigersønnen kommer hjem fra Grønland i denne måned. Ja, der er brusebad. Ansøgningen jeg sender med vil jeg gerne have Far til at udfylde også for mine rubrikkers vedkommende, for jeg har smidt kortet væk, hvor det stod på. Det gælder fri undervisning i et semester (ca. 80 kr.) og så er der somme tider nogen der får en flidspræmie på 2-500 kr. vistnok; jeg ved ikke om det er umagen værd om der er nogen chancer, men hvis du synes, så skal det altså være indsendt inden 15., og jeg skal først på skattekontoret her og have det attesteret. De første par dage lavede vi mad hver for sig, da fik jeg spinat med spejlæg den ene dag og ristede kastanier den anden. I dag var Ida på besøg herude og vi lavede karbonader sammen med Gudrun, bagefter fik vi grapefrugt. Honningen er dejlig jeg spiser af den hver morgen og den lille skrællekniv er mægtig fin, jeg holder den inde hos mig selv, jeg vil ikke blande den sammen med dem i køkkenet. Ida vil gerne købe min grønne hat og eftersom jeg aldrig bruger den nogensinde, synes jeg godt hun kan det, hvor meget skal jeg tage for den? Nu er forelæsningerne begyndt igen og der bliver som sædvanlig nok at lave, bøgerne er ikke til at skaffe.

Kærlig hilsen

Ulla

Hvis Far har en barberkniv, vil jeg gerne have den herover for vi skal operere på torsdag.

Kære Far og Mor.

Det er underligt det er vist ikke første gang jeg har skrevet til jer tidligt om morgenen dagen derpå, klokken er nu fem og jeg har været lysvågen en hel time og kan umuligt falde i søvn igen, så nu har jeg lavet mine morgenkaffe og havde egentlig lyst til at gå mig en tur.

Vi startede i bus fra Ferrosans hovedkvarter på Blegdamsvej og kørte til deres fabrik i Gladsaxe, hvor vi først fik tyggegummi i håndfuldevis, så vi gik rundt og gumlede som en flok amerikanere; vi så tabletmaskinen og ”fylde på flaske” maskiner og ampultilsmeltningsmaskiner; så kørte vi tilbage til Blegdamsvej igen og så deres bibliotek, rottekælder og laboratorier og kom ind i en flot spisesal, hvor vi fik dejligt smørebrød fra Oscar Davidsen med øl og snaps til, i begyndelsen var folk meget stilfærdige men efterhånden begyndte de at holde taler og afbryde hinanden så det ikke var til at høre ørenlyd – Hagelskær holdt 3-4 stykker, Skovgaard ligeledes og Kok og Rungby hver een, de tilstedeværende fra Ferrosan holdt også nogle, men da lykkedes det dog at få nogenlunde ro, så der ikke blev skandale; den ene af dem holdt tale for damerne (Kirsten og jeg) og kom med opfordring til at en af os skulle holde tale bagefter, sikke noget pjat, det hører sig da ikke til så vidt jeg ved at damerne taler efter talen for damerne, drengene begyndte selvfølgelig at skribe op om at vi skulle sige noget, især blev de ved med at sidde og råbe på mig, men jeg sagde ingenting, det var lidt pinligt men hellere det end stå op og sige noget pladder man skal høre for den næste lange tid. Bagefter fik vi kaffe og cognac og alt hvad vi ville ryge. Da vi var kommet ud gik selskabet lidt i opløsning idet nogle ville i Færgetroen og nogle i den røde Pimpernel, nogle ville cykle, nogle med sporvogn og nogle med taxa. Ved 8 tiden var de fleste af os kommet til Færgetroen i Tivoli, det er et sted hvor de holder meget til, jeg har tit hørt det omtalt men har aldrig været der før, det er et ganske lille sted hvor man nærmest kommer for at synge og drikke øl, der er en ældre mand der synger for, om han er vært eller hvad, ved jeg ikke, han bokser også klaver; det er udelukkende unge der kommer der, vist mest studenter, jeg traf Mortensen fra Aarhus der er ingeniør og for tiden soldat. Ved halv elleve tiden begyndte folk at luske af, der sad nogle af vores selskab ved et andet bord, men jeg brød mig ikke om at slå mig ned der sådan uden videre, så jeg tog hjem. Det var nu en meget sjov aften, i dag skal jeg have vagt og i aften i biografen med frk. Lindström. Jeg tager til Sorø på mandag; Korsgaard dumpede i kødkontrol i går, han havde glemmt at skære nogle lymfekirtler.

Der er en mand fra Statsanstalten for livsforsikring der går rundt og vil tegne forsikringer hos os alle sammen; vil Dap ikke godt skrive lidt til mig om den sag, jeg

har overhovedet ingen forstand på de dele. Der er noget med 1,45 om året for 1000 kr. ved død og det samme ved invaliditet og 6,95 pr. kroners dagpenge begyndende ved den første dag; skriv lidt om, om jeg skal tegne nogen forsikringer endnu og i så fald hvor meget; kan sådan noget ophæves igen eller hænger man på den resten af sine dage. Jeg synes at mod invaliditet kan være meget godt men mod død kan det vel være lige meget med når jeg ikke er familieforsørger.

Jeg har sendt noget tøj hjem jeg ikke bruger mere.

Kærlig hilsen og god bedring med Bendt.

Ulla.

KANDIDATHOLDENE

JUNI 1955: Stående, fra venstre: Freddy V. Lund, Otto Rungby, Erik H. Hansen, Niels H. Knudsen, Jens O. M. Pedersen, H. Lundegaard Jørgensen, H. Errboe Larsen, Christian G. Larsen, Willy Trone, Børge K. Hjalager, Poul H. Nielsen, Jens P. Korsgaard, Svend Gade, Jens M. Nielsen, Arne Johansen, Gunnar Kjær, Frank S. Thomsen, Jørgen N. Jensen.

Siddende, fra venstre: Niels Kok, Thomas Skovbjerg, assistent, dyrlæge Finnich, reserveyrlæge Juhler, prof. N. O. Rasbeck, Ulla Steffensen, forstander N. O. Christiansen, vagtmester Tripler, reserveyrlæge V. Pedersen, Jørgen E. Knudsen.

Ulla i forreste række i selskab med nogle af de omtalte medstuderende samt professorer.

DEN KONGELIGE VETERINÆR-
OG LANDBØHØJSKOLE
BÜLOWSVEJ 13 · TELF. ~~02-5028~~ HILDA 1611

Journal nr. 4/1955⁶⁰
Bedes påført skrivelser i sagen.

København V., d. -7. JUL. 1955

Dyrlæge, frøken Ulla Steffensen,
Hostrupsvej 20,
V.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole ansætter Dem herved som ikke-tjenestemandsansat videnskabelig assistent ved højskolens afdeling for endokrinologi og sexualfysiologi fra den 1. august 1955 at regne.

Ansættelsen, der foreløbig er gældende til udgangen af juli måned 1958, vil kunne opsiges fra hver side med 3 måneders varsel til den 1. i en måned.

Hvilket herved meddeles Dem, idet tilføjes, at den Dem i stillingen tilkommende lønning vil blive Dem anvist med 1/12 månedlig bagud fra nævnte tidspunkt at regne.

./.
Man vedlægger blanket til personalekartotek, hvilken bedes tilbagesendt hertil i udfyldt stand tilligemed en attest om tuberkuloseundersøgelse, der skal være foretaget inden for de sidste seks uger.

A. PALUDAN

Allerede inden sin afsluttende veterinæreksamen fik Ulla besked om at hun var ansat som assistent på det tidl. KVL gældende fra 1. august 1955.

Eksamenstestimonium

for

Ulla Emilie Steffensen,

født den 16. marts 1931 i Randers,

der har indstillet sig til den i 1955 afsluttede veterinæreksamen ved Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole.

For denne eksamen, der kræves for at kunne praktisere som dyrlæge.

erkendes eksaminanden

1ste karakter

(kvotient 7.31)

København, den 14. juli 1955.

Thorvald Jensen
Direktor

Anders Jørgensen
Undervisningsrådets sekretær

Som eksaminatorer fungerede højskolens lærere:

Ed. Adersen, H.C. Bendixen, P.A. Bruhn, Sv. Dalgaard-Mikkelsen, E. Fritzbøger, Hansen A. Tovborg Jensen, H. Jensen, Aage Jepsen, J. Jespersen, C.A. Jørgensen, Hansen Larsen, Johannes Moustgaard, Aage Møller-Sørensen, N.O. Rasbech, Rasmussen, J.P. Sjolte, Ed. Sørensen, Thorvald Sørensen, Mathias Thomsen.

*) For dem, der ikke har dansk indfødsret, kræves dog tillige landbrugsministeriets særlige tilladelse.

Ved eksamen gives følgende hovedkarakterer: 1. karakter med udmærkelse, 1. karakter og 2. karakter.

Kvotient der kræves en kvotient på henholdsvis mindst 7%, mindst 6 2/3% og mindst 4%.

Ullas veterinæreksamensbevis.

Zagreb.

Zagreb 1-6-56

Kære Far og Mor.

Tillykke med fødselsdagen, mor, selvom det kommer for sent, men nu kan du se at jeg ikke helt glemte det.

Mit hoved er så fyldt med nye indtryk at det er umuligt at få det hele med.

I går: 7.30 Ivan mødte mig i Kranj (stationen før Lj) 8.30 vi blev modtaget af Ferčej og en dyrlæge fra instituttet drak kaffe og kørte dertil, snakkede med direktøren og jeg blev vist rundt.

11. Ivan og jeg besøgte udstillingen, spiste og var på kasernen at snakke med Pauković (Ivans ven, der var med i Stockholm)

2 ½ med toget til Zgb., her kom vi ca. 6 og tog til fakultetet og spiste og så gik jeg i seng ca. 8, smadder søvni g havde jeg været hele dagen.

I dag, Ivan kom kl. 8, vi tog til stationen, mødte hans far, han var kommet lidt før; skulle have min bagage toldeftersat, men jeg havde glemt nøglerne. Ivan tog hertil og hentede dem, og hans far hjalp mig at få pengene sat i banken, som jeg havde fået for serum. Kl. 10 tog vi til Ivans værelse, jeg skiftede til den blå dragt og kl. 11 ½ var vi i universitetet til promotion; Ivan talte på holdets vegne. Kl. 1 var vi tilbage hvor Ivan bor, der spiste vi (Ivan, hans far, den mellemste bror Joka, værtinden og hendes datter og jeg) kl. 4 var vi i bio og så fulgte Ivan mig hertil og vi læste foredraget igennem og snakkede lidt og nu kl. 9 er han lige gået og jeg skal til at i seng jeg vågnede kl. 6 ½ i morges men er slet ikke udsovet endnu.

Jeg skal ikke begynde i Lj. før til september, fordi der er sommerferie i august. De var flinke der, men jeg var ikke til ret meget, så jeg gjorde vist et meget sløvt indtryk, fordi jeg var så søvni g. De 25 000 din jeg får om måneden svarer til begyndelseslønnen for en professor! Alm. løn er 12-15 000 din. Jeg har ikke set værelset der, men blev ellers vist rundt i det meste af instituttet, det er større end jeg troede. direktøren var jævn og bramfri at se på, den anden dyrlæge, som vist skal være min nærmeste foresatte var ganske almindelig; men de var alle flinke og det lod til at jeg får temmelig frie hænder, men vi kom slet ikke ind på enkeltheder, nu ærgrer jeg mig over at jeg ikke spurgte om meget mere, jeg må nok skrive dertil.

Soldaterne har kun fri lørdag aften og søndag aften. Men kan få tilladelse til biograf de andre dage, så det kommer vi nok til at dyrke en del!

Værelset her er kun lidt større end kollegieværelset, ca. 5 m. til loftet og med egeparket, men ellers meget spartansk, to senge (jeg ved ikke hvorfor), et bord, et par

træstole, indbygget skab og kumme, pænt og ordentligt men absolut ingen hygge. Her er en halv snes værelser og tekøkken og bad til.

Ivans far er flink og med et godt humør; han sagde du til mig, så det siger jeg også til ham. Moderen kan ikke lide at være hjemmefra, så hun og Stefan blev hjemme. Broderen Josip bliver kaldt Joka, han er vist fuld af kunster, han er lidt mindre end Ivan og ikke så pæn, men vist flink, han ville ikke rigtig tale tysk, men jeg kan godt forstå en del af det kroatisk når de ikke taler alle i munden på hinanden, men det gør de for det meste.

I morgen skal vi på fakultetet og tale med en eller anden om en plads til Ivan, og aftale hvornår mit foredrag skal være (antagelig næste lørdag). Ivan ville gerne have noget arbejde her i Zgb, men det er ikke sikkert han kan få det.

Det har regnet og tordnet det meste af dagen.

Jeg har ingen dårlige indtryk at skrive, jeg synes alt ordner sig godt og her ser ikke så fattigt ud som jeg syntes sidste år. Men alt er mere besværligt og indviklet, tolden, banken, transport og sådan noget; men Ivan er jo god til at få tingene ordnet. Vi har drøftet hvornår mor skal komme, Ivan foreslog september, men jeg sagde, jeg syntes det var bedre før, men jeg ved jo ikke hvad jeg skal lave i juli og august; det afhænger det jo også af, jeg vil skrive når jeg ved noget nærmere. Jeg har også nævnt Bendt, men det ved vi heller ikke rigtig hvordan kan arrangeres.

Møblerne på udstillingen var noget lignende som de moderne hjemme; der var også køkkenudstyr, det så også meget godt ud.

Der skal være en fest i morgen aften i anledning af Ivans eksamen, det holdes hos værtinden hun er flink og fuld af godt humør og snakker fantastisk meget. Hun er på kontor og har en datter på 13 år. Joka bor der ikke for tiden, han har ferie og arbejder på den gård, hvor han også var sidste år.

Rejsen herved var trættende, selv den nat jeg havde sovevogn, sov jeg ikke ret meget; jeg vil anbefale mor at gøre ophold en dags tid i München eller Hannover.

Min adr. er: Veterinarski fakultet.

Heinzelova ulica 55

Lørdag morgen; Også i dag vågnede jeg alt for tidligt (kl.5) det er nok fordi jeg har så mange ting i hovedet. Ivan er meget bekymret over mit helbred. Jeg har nu fået omtrent pakket ud, sengetøj havde jeg ikke behøvet at tage med. Her er allerede modne hindbær, Ivans far har nogle med. Her er ikke særligt varmt i dag, det bliver nok regnvejr igen. Jeg er glad fordi jeg godt kan forstå lidt af hvad de siger, så jeg føler mig ikke sådan uden for det hele som sidste år. På mandag begynder kursus, 7-2 kører vi ud og om eftermiddagen er der forelæsninger, jeg har set programmet og der

er mange af tingene, jeg gerne ville høre men jeg kan ikke forstå så meget at jeg får noget ud af en forelæsning. Jeg tager koldt styrtebad hver morgen, der er også varmt vand. Ivan er på torvet nu til morgen for at købe ind til middagen i aften, og han kommer og henter mig kl. 9. Han har aftalt med toldereren at jeg ikke behøver at tage alle mine ting, med hjem igen når jeg rejser, det er godt for det kostede 70 kr. at få det sendt hertil. Derfor havde jeg ikke flere penge, da jeg skulle hente en arvelighedslære som jeg havde bestilt hos boghandleren og derfor lod jeg dem sende regningen hjem til Dap. Der er forhåbentlig kommet 7 stk. sendinger med fragtmand (ikke betalt!), postanvisninger på 600 og 700 kr., bankbog med check på ca. 1100 kr. Jeg er nu på postkontoret og sender det herfra, så går det hurtigere.

Kærlig hilsen

Ulla.

Ulla i Zagreb til Ivans dimittering som dyrlæge. Tilstede var bl.a. svogeren Joka, nr. tre fra venstre, Ivans far, yderst til højre samt Ivka, nr. to fra venstre og yderligere to gæster.

Zgb. Tirsdag

Kære Far og Mor.

Da jeg rejste havde jeg bestemt at jeg ville skrive lange breve, men endnu har der ikke været tid til det; det bliver der nok senere og det her er vel bedre end ingenting.

Vi har nu arrangeret det sådan at jeg spiser hos Ivans værtinde, Ivka, vi er på fornavn for vi kan ikke sige hinandens efternavne. Morgenmaden spiser jeg i buffeten på fakultetet. Vi starter hver morgen 7 ½ med bus, vi er 15 på kursus og 5 assistenter + et par betjente og chauffør. I dag var vi i Vrbovec, jeg blev inviteret ovenpå hos dyrlægens frue og fik brød og likør og så hvordan de boede, det er det pæneste jeg har set endnu her; hun talte kroatisk så konversationen var ikke så livlig, men noget fik vi da sagt. Assistenterne er mægtig flinke og jeg synes det går godt. Da jeg kom hjem til Ivan i eftermiddags ved 2 tiden skulle jeg give ham referat på kroatisk af hvad jeg havde set; han er meget streng med at jeg kun taler kroatisk, datteren af værtinden Vesna (13 år) kan jeg også tale lidt med, men Ivka taler for hurtigt. I aften skal vi høre folkesange. I aftes var vi i bio men det var der ikke noget ved. Her er meget varmt. I søndags var vi en tur i den gamle bydel hvorfra der er udsigt over hele byen. Nu har jeg lige bonet mit parketgulv det er der næsten alle vegne. Vi bliver delt i 4 hold - kirurgi, intern, smitsomme og gynækologi, og skifter så hver dag. Ivan får vistnok en stilling 30 min. herfra på mandag. Jeg bliver mægtig fint behandlet af alle. I morgen skal Ivan lave mad og i overmorgen skal jeg lave noget dansk. I går fik jeg også traktement hos dyrlægen hvor vi var med klinikken. Ivan spørger mig flere gange daglig hvor meget jeg ryger og ser bekymret ud hvis jeg hoster lidt, det ligger ham meget på sinde at vænne mig af med at ryge, men det er svært om formiddagen, de andre ryger hele tiden og byder mig. Vi har det også vældigt hyggeligt hos Ivka. I dag trak en af assistenterne mig ud på vejen for at jeg skulle se en tvetulle, der var der i landsbyen.

Jeg skal holde foredraget næste torsdag eller fredag. Jeg læste noget af det for Ivan, han sagde det var godt, men han gabte hele tiden!

I august kan jeg komme med amb. klinik ud at undersøge heste for infektiøs anæmi og i juli er der en rundrejse for studenter, som jeg måske kan komme med på, men det ligger ikke fast nogen af delene. Når jeg ved noget bestemt skal jeg nok skrive hvornår mor kan komme.

Tiden går så hurtigt, der sker noget hele tiden.

Jeg ved ikke om det kan lade sig gøre at få Bendt anbragt de har ikke talt om

noget, men nu kan vi jo se. Hvornår har han ferie?

Kærlig hilsen

Ulla.

Zgb. Onsdag.

IV

Kære Far og Mor.

Tak for det lange brev i går, det var længe undervejs; jeg sendte et kort i forgårs, så dette må blive nr. 4. I de sidste par dage har jeg ikke været med klinikken ude, jeg har haft meget diarrhoe, jeg tror kun det skyldes overfodring, jeg bliver presset til at spise og spise og så endte det altså med at maven gjorde oprør, men nu er det i orden igen, Ivan har tvunget mig til at drikke med. kul to gange daglig, bagefter smurte han overskæg på mig af resterne. Så har jeg brugt tiden om formiddagen til at prøve lysbillederne og læse foredraget igennem, nu kan jeg det snart udenad så jeg ikke skal stå og læse det op. Det skal holdes i morgen kl. 11; jeg er noget nervøs især fordi der skal være diskussion bagefter, guderne må vide hvad de kan finde på at spørge om?!? Jeg har tænkt mig at optræde i den blå dragt, den havde jeg også på til promotionen på universitetet dagen efter at jeg var kommet, ved festen søndag aften havde jeg nylon kjolen med sløjfen på. I sidste uge købte jeg med Ivans hjælp en hvid bomuldsbluse til brug på klinikken fordi skjorterne var alt for varme; der var ikke meget udvalg i butikkerne, men han slæbte mig meget energisk gennem 6-7 forretninger til vi fandt en – jeg kunne ikke prøve den, men den kunne byttes; heldigvis passede den da jeg kom hjem og prøvede den.

Det har været tordenvejr, regn og gråvejr de sidste dage, men nu er det ved at blive varmt igen.

Kvarteret her hvor fakultetet ligger er en blanding af fabrikker, små haver og gamle huse, her er også markedsplads; selve fakultetet er stort og moderne. Midt i byen er mest ældre store huse, der ser ud til at have kendt bedre dage, men ind imellem parker – længere ude store moderne komplekser med små ældre gamle huse ind imellem. Lige nord for byen en bjergkæde godt 1000 m. høj ellers er landet her omkring ganske fladt, mest med majsmarker og små skove.

Ivan har talt om at sende nogle kirsebær til Bendt, men jeg tror nu de rådner undervejs. Vesna, værtindens datter var meget interesseret i at høre om Bendt, jeg viste hende et billede af ham og hun tog det med i skolen for at vise det frem til veninderne. (Jeg har fået det igen)

At jeg har det godt vil fremgå af at jeg nu har røde kinder og kun ryger 5-6
cigaretter om dagen!

Torsdag 14.

I dag kl. 10 kom jeg så ind til assistent Findrik i husdyrbrugs afdelingen, det er gennem ham foredraget var arrangeret, og han indstillede lysbilledapparatet medens jeg skrev alle mine formler op på tavlen, der var mange, to store tavler fulde. Lidt efter kom Ivan og sagde at jeg skulle ikke være nervøs, men da var jeg allerede temmelig ophidset; jeg fik kun lige skrevet færdig så kom de første tilhørere, men vi ventede temmelig længe på de sidste, professoren i fysiologi afbrød eksamen for at komme! 11.20 lød startskuddet, Findrik fortalte hvem jeg var og gav mig ordet. Det gik ret godt syntes jeg selv, sommetider når jeg kunne det uden så jeg op på folk men så kunne jeg ikke finde hvor langt jeg var kommet i manuskriptet, men det gik nu. Når jeg viste billeder kneb det sommertider lidt med at huske hvad jeg skulle sige, men jeg tror ikke de andre mærkede noget. Der var ca. 20, deriblandt 8 professorer. Der var ingen der snakkede men et par stykker hang lidt med hovedet! Bagefter takkede Findrik og spurgte om der var nogen der ville spørge om noget, det var der ikke. Det tog 3 kvarter. Flere ønskede mig tillykke og sagde at det var godt. Bagefter var Ivan og jeg hos professoren i husdyrbrug og aftalte at det skulle oversættes til kroatisk og offentliggøres i Veterinarski Slasnik. Prof. var meget flink og vi snakkede ½ times tid. Ivan tog et par billeder af mig, jeg sender dem hvis de bliver gode. Nu er jeg meget lettet over at det er godt overstået. Jeg var ikke så nervøs da jeg først var midt i det, og de andre sagde at jeg virkede meget rolig og ikke som om det var første gang.

Ivan fik ikke den stilling i dag, men får besked om en anden også her i nærheden på mandag.

Kærlig hilsen. Ulla

Viele Grüsse von Ivan

Zagreb, torsdag. 28/6

Kære Far og Mor.

Ja, nu var Ivan så genial i sit kort i går at skrive at jeg ville sende langt brev, det kan han sagtens love; i dag fik jeg mors brev nr., nej uden nr.; jeg kan heller ikke finde ud af nummereringen, så det kan vi godt holde op med, der går såmænd heller ikke nogle breve tabt; jeg fik kortet (sendt til Krašova) i fredags men brevet til fakultetet først mandag, så I kan sende hertil. Det sidste har været 4 dage undervejs, det er ikke så galt.

Jeg ved ikke hvad jeg skal lave i næste måned, vi har forskellige planer og jeg håber noget vil vise sig. Det er da ikke noget at undre sig over at Ivan har en stilling nu, det er kun godt, det er da ikke til at gå 3-4 måneder og ingenting lave og ingen penge tjene. Uden nogen garanti for at det ikke bliver forandret kan jeg sige at jeg regner med at være her i Zgb. Det meste af næste måned enten på fakultetet eller et institut; i begyndelsen af aug. at rejse lidt rundt med mor (hvis du vil være nem og tage forholdene som de er; evt. Bendt?) i slutningen af aug. til Lj. og i okt. regner Ivan med at blive indkaldt.

I søndags var han hjemme i Brod fordi bedstefaderen er meget syg – jeg skal selvfølgelig også på besøg dertil – men dette var kun en lynvisit.

I dag var jeg med amb. klinik for sidste gang det var ellers godt men nu er kursus slut, i morgen aften er jeg inviteret til afslutning. I dag kastrerede jeg en hingst, ellers har der ikke været så meget de sidste dage.

Nej, jeg har ikke fået brev fra Ida, men har heller ikke skrevet til hende endnu. Hils Grethe igen. Ja tak jeg har fået brevet med ud klip.

I dag er Ivan ikke kommet, d.v.s. han er blevet i Zelina, det gør han når han har for meget at gøre og ikke kan nå at komme med rutebilen. Jeg ved ikke andet om stedet end at der er lave bjerge og at vet. stationen er meget flot og at der er svømmebassin med varmt vand der i byen; det skal være et godt sted; det er ikke helt klart om vi skal dertil eller til Umag senere når han er færdig med at være soldat. I næste uge tager jeg et par dage til Lj., jeg har vel skrevet at det ikke bliver så selvstændigt en stilling som jeg troede. Fandens osse!

Bortset fra denne ærgrelse befinder jeg mig godt, bedre og bedre som tiden går. Nu i de sidste par dage har det været fint vejr igen, jeg er ikke blevet ret brun endnu, kun rød på næsen! Min appetit nærmer sig rekorden, maden er god kun kommer Vesna for meget olie i så det driver af fedt. I søndags var det Ivkas ”navnedag”, jeg gav hende chokolade sammen med Ivan, hele stuen var fyldt med blomster og vi fik

suppe, kylling og lagkage. Vi drikker hver aften te med rom! Desværre kan jeg ikke spise her i næste måned, Vesna tager til Laduč og Ivka er på kontoret hele dagen og har ikke tid til at lave mad, så jeg skal spise på restaurant og Ivan vil spise i Zelina. Han har en ugentlig fridag (hverdag) arb. sommetider søndag formiddag. I denne uge gik hele hans fredag med at løbe på kontorer og hente dokumenter, han skal have en utrolig bunke for at få lov at arbejde.

Kærlig hilsen

Ulla.

Jeg sender senere nogle
billeder men de er ikke
ret gode.

Zgb. 10/7 56

Kære Far og Mor.

Tak for brevet i går; jeg må hellere med det samme svare på spørgsmålene. Jeg bor stadig på fakultetet, så I kan skrive hertil, jeg kommer også af og til i Krašova eller Ivan kommer der. Jeg spiser på restaurant (middag ca. 4 kr.) somme tider er det godt og somme tider mere mærkeligt fordi jeg må vælge temmelig i blinde, da jeg ikke forstår spisekortet. Jeg tager herfra 6 ½ om morgenen, spiser morgenmad i et mælkeudsalg, de sælger også mælk i krus og rundstykker til at spise på stedet. Lidt over 7 er jeg på instituttet, der har jeg været 2 dage nu – taler udelukkende kroatisk; jeg er mest sammen med en kvindelig dyrl. der viser mig de forskellige parasitter og vi undersøger evt. materiale, der kommer ind – der er ikke ret meget at lave så vi konverserer også med laboranten og med dyrlæger fra de andre afdelinger. Ca. 1½ går jeg; spiser middag – køber figner eller andet med hjem, sover lidt om eftermiddagen; aftensmad spiser jeg her i nærheden det koster ca. 2 kr. Sommetider har jeg nogle ærinder at gå for Ivan eller mig selv om eftermiddagen. Værelset er meget billigt ca. 10 kr. om måneden. Jeg regner med I kommer i august; skriv hvad I gerne vil se. Jeg har skrevet et kort til moster Lilli; I har ordentlig huset fuldt af gæster Tak for dynevårene, det er alt for galt! Her har været stegende hedt de sidste 5-6 dage, men nu begynder det at tordne.

I fredags var jeg rundt at se mere af Ljubljana sammen med Ferčej og spiste

middag i en tagrestauration, om aftenen var jeg i bio. Lørdag formiddag talte jeg med dr. Böhm om blodtryksarbejdet jeg tror nok det skal blive godt der, det bliver mere omfattende end jeg troede; ang. strømafbrydelsen kunne de ikke gøre for det, det var sket en søndag. Jeg har skrevet til en amerikansk blodtypemand efter nogle særtryk og oplysninger. Jeg får rejsen til Lj. godtgjort og værelset var gratis, så det var en helt god lille udflugt. Jeg spiste middag i lørdags hos dr. Böhms privat og han fulgte mig på stationen.

Søndag morgen tidlig tog jeg med rutebil til Zelina, var ude at vaccinere med Ivan om formiddagen til kl. ca. 2; om eftermiddagen badede vi i bassinet og spiste i en friluftrestaurant ved bassinet. Kl. 6 tog vi tilbage til Zgb., spiste kager og is og hørte radio. I aftes var han her lige et smut, men havde ikke meget tid, han har altid noget at ordne, når han er her i Zgb. Han har travlt i praksis, chefen har slet ikke været der i sidste uge og nu er han rejst til Tyskland. Nu kom en kone med kortet sendt til Heinzlova; du behøver ikke skrive dobbelt. Der var også brev fra Rylle.

Kærlig hilsen

Ulla.

Ulla sammen med professor Oskar Böhm.

Kære Far og Mor.

I denne uge har jeg været på parasitologisk afdeling; jeg har ikke lært meget parasitologi for der er næsten intet materiale, men jeg lærer mere kroatisk – det går helt godt, synes jeg – de taler ikke andet og så bliver jeg nødt til at tale så godt jeg kan; med Ivan taler jeg også næsten kun kroatisk; kun i yderste nødsfald eng. eller tysk. De sidste par dage har jeg også været på pat. anat. afd.; der er lidt mere at se – men assistenten taler ikke så tydeligt, så han er svær at forstå. I dag har jeg også hjulpet en anden dyrlæge med at oversætte en artikel fra svensk til kroatisk – det voldte mange kvaler!

Her er frygtelig varmt og jeg bliver sløv af det; jeg sover hele eftermiddagen og går tidligt i seng. Jeg er blevet lidt brun, men ikke særlig meget, her er ingen steder her ved fakultetet hvor man kan tage solbad.

Mandag.

I går var jeg oppe kl. 5 ½ og var ved rutebilen 6½ for at få en siddeplads, den går kl. 7 men er tit overfyldt. Så var jeg i Zelina kl. 8 og Ivan var på torvet at tage imod mig og gav mig nøglen til den ny veterinærstation hvor han bor nu, den er langtfra færdig så stillede jeg min taske ind i hans værelse, han skulle til en patient; jeg gik ned til bassinet og fik morgenmad – der er en bar ved bassinet - de havde selvfølgelig hverken kaffe eller mælk så jeg tog mineralvand og sandwich, og fik mit morgenbad. Kl. 9 kom han og spiste morgenmad og var hjemme at hente sine badebukser. Så badede vi hele formiddagen til kl. 12 og ville have spist der (de har noget herligt grillristet kød) men maden var ikke færdig endnu og det begyndte at regne. Så var vi på hans værelse, han ordnede sine sager og jeg skurede fliser over vasken, de var oversprøjtede med kalk. Så gik vi op i byen var hos en patient og inde i en restaurant at få en øl. Han var også på slagteriet at hente et kalvehoved og en lever. Kl. 3 tog vi til Zgb. Joka var hjemme og havde nogle regnskaber at ordne; vi kogte suppe på hovedet og lavede æggekage med hjerne, det smagte herligt; bagefter var vi ude at gå en tur – hjem at høre radio og på vejen hen til Heinzlova snakkede vi om mors besøg. Tak for kortet hvorfor kommer Bendt ikke? Det passer bedst hvis mor kommer ca. 7-8. august. Hvor længe har du tænkt dig at blive. I store træk har vi følgende to forslag: 1) Zagreb (derunder også Zelina) ca. 1 uge Brod – Sarajevo – Dubrovnik – Split- Plitvice- Zagreb – Rijeka – Ljubljana det vil tage godt 3 uger og være ret dyrt, dels rejsen og dels hotel (hotelpriserne er omtrent som i Danmark) men

i Dubrovnik er der meget dyrt.

2) Fra Zagreb at tage udflugter på 2-3-4 dage til Rijeka, Plitvice, Zelina, Brod o.s.v. i alt en 14 dage; mon ikke det er bedre, så kan I tage den store udflugt en anden gang. Eller vil du ligge ved stranden hele tiden?

Vil du godt købe sådan en håndtaske som den hernede du har givet mig engang og tage med, Ivan vil gerne have sådan en til praksis og så vil jeg give ham den i fødselsdagsgave? Hvis du ikke kan få sådan en eller vil købe den så tag min grønne kurv fra Sverige, så kan jeg bruge den og han kan få min taske.

Når jeg er færdig på parasitologisk vil jeg et par uger på kirurgisk – så længe jeg er på fakultetet eller vet. instituttet har jeg mulighed for at beholde værelset her der er meget billigt. I dag har jeg spist kalvehoved suppe hos Ivka. Sørg for at bestille sovevogn i tide og skriv så snart du ved nøjagtig hvilken dag du kommer og med hvilket tog!

Kærlig hilsen

Ulla.

I Zelina trak okserne stadig læs.

Løst ark

Det er varmt og du kan bade. En dag vil vi tage på Sljeme 1035 m., man kan køre med bus eller gå. I Zagreb er der mange steder hvor man kan spise Cevapici og spidstegt lam.

11. august er det Ivans fødselsdag (26) og da vil vi være her i Zagreb hos ham. 16. august er en festdag i Brod, det er for den helgen som kirken er opkaldt efter og til den tid skal vi være i Brod.

Vi synes 30-40 kr. om dagen er klogt regnet og at 25 er nok. Når du har turistvisum får du 25 % rabat på togbilletter her. Hvis Bendt ikke er ked af det er det nok bedre at han kommer her en måneds tid når han bliver ældre.

Vi sender billeder fra promotionen men de er ikke gode, blitzten var for skarp, den dag regnede det stærkt, himlen var imod at en student der havde læst 7 år, blev færdig.

Dette brev har Ivan dikteret på kroatisk og Ulla har oversat til dansk. Hun forstår meget og taler godt. Mange mennesker i Zagreb og Zelina er meget nysgerrige angående os og spørger meget men vi siger ikke meget, kun ja og nej; og nu når mor kommer, spørger de endnu mere.

Sidste dag da jeg var på parasitologisk, var jeg til middag hos laboranten.

Ivan kontrollerer kød på slagteriet i Zelina og bringer kalvehoved og lever, så laver vi mad sammen og først spiser vi hjerne med æg, så koger vi suppe af hovedet og steger lever.

Nu har vi ikke mere at skrive.

Kærlig hilsen

Ivan og Ulla

Zagreb, Sonntag 22. VII. 56. Es ist gutt darum
kann ich schon diktieren Kroatisch; es geht sehr gutt.

POGODBA O HONORARNI ZAPOSLITVI.

Veterinarski znanstveni zavod Slovenije, Ljubljana, Cesta v
Mestni log 47, kot delodajalec in
gospodična Ulla Steffensen, veterinar iz k.Danske, kot deloje-
malec sklepata naslednje

d e l o v n o   p o g o d b o :

1/ Veterinarski znanstveni zavod Slovenije sprejme v honorarno službo gđč.Ullo Steffensen za dobo od 1/9-1956 do 15/12-1956, to je za dobo 3 mesecev in 15 dni.

2/ Gđč.Ulla Steffensen bo v navedeni dobi honorarne zaposlitve pri Veterinarskem znanstvenem zavodu opravljala naslednje delo: uvedla bo uslužbence Veterinarskega znanstvenega zavoda v laboratorijsko tehniko tipizacije krvnih grup pri goveji živini in v pripravljajanje potrebnih reagensov.

3/ Pogodbeni stranki se sporazumeta na 7 urni delovni čas.

4/ Gđč.Ulla Steffensen bo za svoje delo prejemala honorar v mesečnem znesku 25.000 din, brez pravice, da bi prihranke od tega honorarja pošiljala v tujino.

5/ Gđč.Ulla Steffensen se obveže v pogodbenem roku sprejeti delo ob enakih pogojih glede vrste dela, plače in nastanitve tudi pri drugem zavodu, v kolikor bi Veterinarski znanstveni zavod s tem delom prenehel oziroma bi to delo prevzel kak drugi zavod.

6/ Ta pogodba postane veljavna, ko gđč.Ulla Steffensen dobi vhodni vizum in ko bo pogodba registrirana.

7/ Pravice in dolžnosti iz te pogodbe začne teči, ko gđč.Ulla Steffensen nastopi delo.

8/ Za vse spore, ki bi nastali iz te delovne pogodbe, so pristojna samo sodišča v Jugoslaviji.

9/ Ta pogodba je spisana v dveh primerkih v slovenskem jeziku in v dveh primerkih v nemškem jeziku. Po en primerik dobi vsaka od pogodbenih strank.

Ljubljana, dne 20. 8. 56

Delojemalec:

Ulla Steffensen, veterinar

Ulla Steffensen

Delodajalec:

Direktor Vet. zn. zavoda
dr. Marijan Pavšič.

M. Pavšič

Ullas kontrakt som forskningsassistent i blodtypeanalyse i Ljubljana.

Ljubljana.

Ljubljana 5/7[1956]

Kære Far og Mor.

Rejsen hertil gik godt, jeg rejste 6½ med Simplon ekspresen og kom hertil 9½, men der var ingen på stationen at tage imod mig, så jeg måtte tage en taxa. Det viste sig at mit brev først var kommet nu til morgen og dr. Böhm var rejst til Kopar i morges, så nu bliver jeg her til han kommer på lørdag, men håber jeg kan rejse lørdag aften for på søndag skal jeg til Zelina. Jeg talte lidt med laboranterne her og med en anden dyrlæge; de fik det ordnet så jeg bor her og inviterede mig til middag, de havde lige slagtet en ged!! Så ringede jeg til Ferčej og han kom lidt efter; jeg havde håbet at han havde tid til at tage sig lidt af mig, men han var optaget i dag. Så fik de det ordnet sådan at to unge mænd og to unge piger gik en tur i byen med mig, den ene kunne lidt tysk og den anden kroatisk men ellers talte de kun slovensk, som jeg ikke forstår meget af. Vi gik 4½ var først lidt rundt i byen, den er pæn; midt i byen oppe på et bjerg ligger et slot, der var vi oppe at se udsigten, vi kan se alperne herfra og andre bjerge rundt om, her er pænt. Så var vi oppe i byens skyskraber hvor der er restaurant øverst at spise kager og is. Så i en park der hedder Tivoli og nu kl. 9 er vi lige kommet hjem. Jeg tror nok det skal blive godt her, de er mægtig flinke og byen er køn. Tak for brevet forleden dag. Værelset her er ganske pænt med ottoman, divan, rundt bord, vaskekumme og skab og kakkelovn. Om aftenen er slottet belyst. Jeg venter at I kommer i august. Der kommer en regning fra Oscar Mayer til Far, det er en termoflaske som blodtype - lab. i Kbh. køber, fordi jeg sælger den termoflaske jeg havde serum i til instituttet her; vil Far godt betale den, så skal du få pengene (ca. 100 kr.) af mig, når jeg kommer hjem.

Kærlig hilsen

Ulla.

Ulla vises rundt i Ljubljana den første dag.

Fredag 5/10 56

Kære Far og Mor.

Der er vel ikke noget galt? Først får man brev om at mor skal indlægges og så hører man ikke noget om hvordan det er gået? Forhåbentlig skyldes det bare alm. postvæsen snøvleri.

Sidste fredag var jeg med dr. Böhms i teateret at se indisk sang og dans; det var meget mærkværdigt! Også instrumenterne og dragterne var højst besynderlige, danserinderne havde rødfarvede håndflader og fodsåler og bjælder om anklerne.

I går, da jeg var ude på en gård, havde der været en dame med besked fra Ivan, at jeg skulle komme ud til kasernen og hente hans civile tøj; så i dag så jeg ham så som soldat. Uniformen klædte ham ikke så galt, men han var klippet pilskaldet (ca. 3 mm. hår); han sagde at han befandt sig meget godt, men vi fik ikke talt ret meget sammen; han må ikke gå ud de første 3 uger, men heldigvis må jeg godt komme derhen, så vi kan tale sammen lige inden for døren.

Ulla sammen med Ivan i soldateruniform.

Hver tirsdag og torsdag kører vi ud til to store gårde og immuniserer; det er gået meget godt endnu, men jeg er bange hver gang for at vi skal fremkalde et chok; dr. Böhm injicerer for hurtigt, jeg siger hver gang at det skal være langsommere, jeg er bange for at vi slår en ko ihjel en dag. Vi har også immuniseret en del kaniner og i dag tappet de første, men jeg tror ikke vi får noget ud af det, der er vist kun artsspecifikke antistoffer og ingen typespecifikke.

Dr. Böhm har skaffet mig en lærebog i kroatisk for 1.mellem, og en dyrl. Spiller

her på laboratoriet, der er kroat har sagt at han vil læse med mig, men han er ret kedsommelig og omstændelig, og så mangler han en fortand, så hans udtale er lidt mærkværdig.

Det har plaskregnet i 3 dage nu og jeg keder mig om eftermiddagen og om aftenen; går lidt i bio og tidligt i seng; jeg har læst "Nordisk Veterinærmedicin" som jeg får tilsendt så grundigt som aldrig før; har været på nogle kafeer, hvor de har tyske ugeblade; man kan købe tyske aviser, men de er drøje at hakke sig igennem; kan I ikke sende mig lørdags- Information, der er meget at læse i og en stor kryds og tværs, den købte jeg gerne i Kbh. når jeg kedede mig; hvis I ikke kan få den i Rønne, så en anden avis, bare en gang imellem; jeg ved heller ikke hvad der sker i verden, hører jo heller aldrig radio.

Jeg spiser små blå figner hver dag de er gode og billige; havde også nogen med til Ivan i dag.

I tirsdags var et par tyskere her og holdt hver 2 forelæsninger om kødkontrol; det var meget godt i begyndelsen men jeg fik hurtigt nok og kedede mig drabeligt til sidst.

Lørdag

Stadig ingen brev!

Kærlig hilsen

Ulla

Veterinærinstitut i Ljubljana.

Ljubljana 12/10 56

Kære Far og Mor.

Tak for brevet som kom i dag 15 dage efter at jeg sidst har fået brev, jeg var bange for at der var noget galt, og ville have telegraferet i morgen, hvis der stadig ikke var kommet noget. Fik de reddet dyrene på Kalø? Er alt nord for vejen brændt? Det må være sørgeligt at se på. Er det så magister Andersens dreng der har leget med tændstikker eller hvad?

I fredags fik jeg besked om at komme ud at hente Ivans civile tøj og snakkede lidt med ham, han befandt sig nogenlunde men er klippet skaldet. I søndags var der en anden der sagde at han var på sygehuset og at det var noget med foden. Siden har jeg fået to kort hvor han skriver at han har forvredet foden og fået lagt den i gips ellers gibs og at han ikke ved hvad den gade hedder hvor sygehuset ligger. Hver dag har jeg prøvet at finde ud af noget og været på forskellige militærhospitaller at spørge uden resultat; men i går havde han ringet til laboratoriet (jeg var på Pomovice) og sagt besked om adresse og besøgstid og i dag har jeg været der. Han var i godt humør, men keder sig; benet er i gips fra knæet og nedefter, den skal ligge på 14 dage og så skal han igen til røntgenundersøgelse. Jeg kan komme hver dag men kun om formiddagen så jeg må spørge fri fra laboratoriet.

Det lader nu til at jeg kan komme igen efter jul her til laboratoriet, det er godt; Direktøren var her i mandags at spørge hvor længe jeg ville blive og jeg sagde ca. 1/2 år.

Senere i mandags kom Ferčej og han inviterede mig med ud at spise og bagefter gik vi en tur og var ude at drikke kaffe. Det var meget hyggeligt og vi fik snakket en masse, han lovede mig omtrent en tur til Maribor, hvis han skulle dertil en dag i bil.

Allerede i lørdags (6. oktober) faldt den første sne på bjergene heromkring, nu er den dog omtrent væk men de Kamniske Alper som vi kan se herfra om eftermiddagen, når tågen letter, er helt hvide. For et par dage siden fik vi heldigvis fyret, det var ellers koldt at arbejde på laboratoriet; om natten ligger jeg med uldstrømper o.s.v. hvis det bliver ved på den måde må I hellere give mig en nathue i julegave.

Jeg har nu læst Nordisk Veterinærmedicin og Dyr lægeforeningens medlemsblad fra ende til anden, ser så godt som alt hvad der går i byens biografer (lidt overdrevet) går af og til på kafé hvor de har gamle tyske ugeblade; men trænger til lidt aviser af og til, de er ikke svære at sende, man sætter et papir om med adressen på og skriver tryksag, så kan de vist gå for 12 øre, ellers kan I spørge på posthuset!

I

dag er det herligt vejr, solen skinner men det er koldt.
Arbejdet går godt fremad for tiden, det kan vist ikke vare længe før vi har de første
sera af egen produktion.

Kærlig hilsen
Ulla.

Ulla på en bæk i Ljubljana.

Kære Far og Mor.

Tak for brev i lørdags fra Næstved. Torsdag morgen tog jeg så her fra til Laduč, det var ækelt vejr med regn og snesjap skiftevis; de blev selvfølgelig meget overraskede over at jeg pludselig dukkede op; jeg kom heldigvis lige som de havde sat sig til middagsbordet. Der var Ivka, hendes forældre og Vesna og en kusine; vi fik stegt lever og noget gult noget, der var lavet af majs. Så sad jeg og snakkede med Ivka til jeg skulle med toget kl. 5½, de havde ellers travlt for de slagtede. Da jeg kom til Zagreb kl. 6½ var Ivan ved toget efter mig, han var taget fra Brod med et tidligere tog, og havde kun været hjemme i 6 timer, han var træt, havde næsten ikke sovet i to nætter en nat vagt og en nat i toget.

I fredags var det ækelt vejr, så vi sad i køkkenet hele dagen, det er lettere at varme op end stuen; vi spiste pølser, han havde haft med hjemmefra, de havde også lige slagtet. Kl. 5 skulle jeg med toget igen, jeg kunne nok godt have fået fri lørdagen, men i forvejen havde Ivanka fået fri, og jeg havde forberedt en test og hvis jeg ikke kom, var det gået i vasken, så jeg var altså på laboratoriet lørdag formiddag og tog tilbage til Zgb. igen om eftermiddagen. Om lørdagen var Ivan i Zelina, var til middag hos dyrlæge Kavić og om eftermiddagen hos dyrlæge Fens fra Donja Zelana; den ny veterinærstation skal snart indvies og er efter hvad Ivan siger, så futuristisk, – surrealistisk Picasso præget at dyrene får mentalforstyrrelser, hvis de skal opholde sig der; dyrl. Kavić's hjem er lige sådan, siger han.

Lørdag aften kl. 9½ var Ivan igen på stationen for at hente sin far, jeg blev hjemme ved komfuret.

Søndag morgen kl. 6½ gik Ivan til torvet og kl. 7 stod jeg op. Lidt efter kom Ivan tilbage og vi lavede kager, kogte suppe og gjorde høns i stand, det var hovedsagelig ham der stod for madlavningen, jeg gjorde rent og gik lidt til hånde i køkkenet. Ind imellem drak vi morgente med hans far. Kl. 11 kom hans tante fra Remetinec for at hjælpe os men da var vi omtrent færdige. Præcis kl.12 stod maden på bordet – suppe med boller, høns i løgsovs med ris og salat (ha det havde I ikke ventet, jeg heller ikke!) og kager og frugt dertil rødvin og det sundhedsgode vand. Vi var 6: de tre fra Remetinec, Ivans far, Ivan og jeg. Da vi var færdige med at spise kom Ivka og Vesna, noget senere Fens (dyrlægen fra Donja Zelina) og lige før vi skulle med toget Djakovic.

Ivan havde regnet med at hans far ville holde tale, men det gjorde han ikke og Ivka sagde at Ivan skulle, så han måtte gøre det uden forberedelse, men slap godt fra

det, hvorefter vi satte ringene på hinandens henholdsvis fingre; så talte hans onkel og Fens. Så var der diskussion om vi skulle vente med at tage af sted med det samme tog, men godt vi ikke ventede, for det var meget forsinket. I dag sov jeg over og vågnede først kl. 8. Det varede temmelig længe inden nogen på laboratoriet bemærkede ringen; og de var i vildrede med om jeg så var blevet gift sådan lige pludselig. Jeg skal hilse fra Ivka, fra Ivans far og fra Ivan.

I dag får jeg ikke forberedt noget foredrag men i morgen må jeg til det.

Kærlig hilsen

Ulla

Ulla præsenterer Ivan for forældrene i Rønne i 1955.
De bliver dog først forlovet senere i Zagreb i 1956.

Ljublj. 28/12

Kære Far og Mor.

I dag kl. ringede Ivan at han alligevel havde fået fri til at rejse, men jeg havde svært ved at forstå ham og vi fik kun aftalt at jeg skulle prøve på at komme til stationen kl. 2½, men jeg måtte vente så længe på bussen, at jeg kom for sent. Så har vi tilbragt resten af eftermiddagen dels med at konstatere, at det hele er forfærdelig kompliceret, fordi Ivka sandsynligvis er taget til Laduč til sine forældre og Ivans far måske er på vej hertil, og dels med at lave planer og kassere dem igen. Nu er Ivan taget til Zgb. kl. 6½” og fortsætter til Brod, hvis ikke Ivka er hjemme; jeg tager til Zgb. i morgen men står af i Laduč for at hente nøglerne hos Ivka, hvis ikke Ivan telegraferer anden besked i morgen. Han vender tilbage til Brod i morgen aften og så skal vi traffes i Zgb. og aftale hvad vi videre skal stille op. Desværre skal jeg jo tilbage hertil lørdag; om jeg så skal tilbage til Zgb. søndag eller Ivan tager hertil søndag, vides endnu ikke. Ivan havde haft vagt i nat og var søvrig - han var faldet i søvn under vagten og var først vågnet ved at telefonen ringede.

Vi har haft travl de sidste to dage med at centrifugere en mængde nu sera, nu vil det så vise sig om der er noget i dem.

8. dec. skal jeg holde et kort foredrag om blodtyper i dyrlægeforeningen for Ljubljana og omegn. På tysk. Noget af Zagreb foredraget kan nok bruges, når jeg skriver det lidt om.

Nu er sneen smeltet og det er mildt i vejret.

Der var mange med toget i dag, men i morgen bliver det vist ikke så galt. Ivan fik sig en hjørneplads og mente nok han kunne sove i toget.

Jeg har været til dyrlægemøde i Ljubljana to gange før, den ene gang til foredrag på kroatisk om udstedelse af handelsattester og den anden gang hvor to tyskere holdt foredrag om kødkontrol.

I dag var der en højtidelighed her i anledning af at det er i morgen er dagen for grundlæggelsen af det nuværende Jugoslavien; jeg gik med af nysgerrighed, men det var bare en dyrlæge fra bakteriologisk laboratorium der læste et manuskript op, det tog ca. 3 min.

Ivan har ladet sig fotografere, men billederne er så dårlige, at jeg ikke sender nogen. Forrige søndag blev vi fotograferet sammen af en af hans venner og hvis billedet bliver godt, sender jeg det.

Vennen havde benet i gibs og måtte derfor egentlig ikke gå ud, men hans kone havde givet ham en sort strømpe til at tage udenover, så det lignede en støvle, og det

gik uden at blive opdaget.

Jeg fik brev fra Rylle for nogle dage siden, hun skrev ikke noget særligt.

Jeg skal hilse fra Ivan.

Kærlig hilsen

Ulla

Staff of the Institute, celebrating its 10 years anniversary. In the middle sitting Dr. M. Pavsic, Director.

Ulla, nr. to fra højre, fejre 10 års jubilæet for Veterinærinstituttet i Ljubljana med et fællesbillede.

Ljublj. 9.7.57.
mandag.

Kære Far og Mor.

Det var en fin tur i går! Jeg blev kaldt på kl. 3 og vi gik ind til byen lige da det var ved at blive lyst kl. 3½. Lidt over 4 startede vi i to busser og kørte nordpå, op i bjergene, efterhånden blev vejene smallere og smallere og vi kørte i hårnålesving, nogle blev køresyge, så vi måtte gøre pauser af og til, i en by var vi inde at se kirken. Selve Logarska Dolina er fredet område og et kendt udflugtssted med bjerghytter, afmærkede stier o.s.v. Vi var der ved 7 tiden, - gjorde holdt ved en gård hvor vi fik lov til at varme vores suppe, der var medbragt i to store gryder. Så gik vi op i bjergene, der var herligt og ikke så varmt som nede i lavlandet. Vi gik langsomt og med mange pauser for der var også børn og ældre folk med. Vi kom forbi et mægtig flot vandfald, som vi først så nedenfra og så ovenfra. Ved 12 tiden var vi oppe ved trægrænsen og lejrede os på en græsskråning. Tæt ved var der en stor klat sne, der gik vi hen og satte os (i badedragt!). Man kunne gå ind mellem isen og klippen i en snæver spalte og længst inde var der et lille vandfald, der var lunkent! Isen var 10-15 meter tyk! Nogle få gik højere op på bjerget, de var desværre gået i forvejen jeg ville ellers gerne have været med. Vi sad på stenen ved sneen et par timer og tog solbad, når det blev for varmt, gned vi os med sne! Ved 3 tiden begyndte vi så at gå ned og var nede ved 7 tiden, så spiste vi de to medbragte stegte grise med brød og tomater til. Vi var hjemme 10 ½.

I dag har det igen været meget varmt og vi har bestemt at starte i morgen kl. 5 ½ og kun lave det nødvendige, så vi kan gå inden det bliver for varmt.

Jeg var et smut henne hos Ivan i eftermiddags, han havde stået under vandslangen hele eftermiddagen i går, da han var færdig med at have vagt. Han havde haft meget at bestille i formiddags, men behøver heldigvis ikke at have uniform under kitlen. Bagefter gik jeg hjem og sov fra 5 til 8. Nu har jeg været ovre hos Böhm at snakke om artiklen, vi skal skrive og kl. er nu 12½ og det er stadig for varmt.

Kærlig hilsen

Ulla.

Ulla på bjergtur i Slovenien.

Island.

Reykjavik onsdag 10-6-64.

Kære Dap.

Vi havde en dejlig dag i Thorshavn, så lå vi en dag i Klaksvig, men der regnede det næsten hele tiden, og der var fest i byen, så folk var fulde, så det var ganske forfærdeligt; så var vi en halv dag i Trangisvaag = Tværaa = Tveroyer; der klatrede vi op i et bjerg bagved byen. Der var frygtelig store bølger inde imellem Færøerne, meget større end ude på det åbne hav, skummet stod højt op om øerne, og det hele så meget malerisk ud, tågebankerne kom og forsvandt og øerne fik sol på sig og forsvandt igen i tågen. Så sejlede vi en dag, hvor vi ikke så land og ikke et eneste skib, men i aftes dukkede Island frem af tågen, og vi stod hele aftenen på dækket i solskin og så på fjeldene med sne på og nogle små øer. Omkring kl. 11, da solen var ved at gå ned, kom Vestmannaøerne frem og det var meget flot med høje skrænter og spidse takker, omkring midnat sejlede vi med Vestmannaøerne på den ene side og Island på den anden og nordhimlen var lyserød, det var ikke mørkt, men nærmest som kl. 9.30 hos os. Vi så byen på Vestmannaøerne. Kl. 1 kunne vi svagt skimte den nye vulkanø, den var temmelig stor og man kunne se en røgsky, der hang over den; somme tider kunne man ganske svagt ane et rødt skær; besætningen siger, at når det ikke er så lyst, kan man tydeligt se flammerne. Ruteskibet "Gulfoss" har lagt sin rute om, så passagerne kan se øen tættere ved, vi var temmelig langt fra den, men der var ingen tvivl om, at den var der.

R.vik fredag 12-6

Nu har vi fået mor indlogeret, hun bor her i nærheden hos en dame, men hun befinder sig ikke så godt, der er for rent! Hos os er der lidt renere og sirligere end i udstillingen i Rønne og hos hende er der endnu renere og mere pertentligt! Tak for brevet, det lå her da vi kom; du har forhåbentlig fået vores fra Færøerne. Vi var til middag hos veterinærdirektør Pallson og frue, Kirsten Henriksen som vi kendte en lille smule. Det var pragtfuldt, lige ned til Tjørmi (søen midt i byen) rejemad, lammesteg og is. Vin, kaffe og likør. Der var også en læge med, som hedder Gisslasson; han kom i tanker om kl. 11, at en af hans hopper skulle føle i går eller i dag; han har en sommerhusgrund (selvfølgelig 100 x så stor som en dansk sommerhusgrund), og der har han heste gående 3 hopper og 1 hingst bare fordi de er kønne at se på! Så kørte vi derud, en herlig tur rigtigt et landskab som vi kan lide det, bjerge og elve og en skov, som er 50 år gammel og knap 1 meter høj! Hestene var

selvfølgelig søde, de kom galoperende, da vi truttede i hornet, i et terræn der ville få en dansk hest til snuble inden den var gået 3 skridt. Vi havde selvfølgelig ikke tændt lygterne tændt på bilen og kl. 11.30 kunne man stadig se solen. Det var lige så flot som vi havde drømt om det, landskabet og belysningen altså. Indsejlingen til R.vik var også en oplevelse, det var herligt solskin.

I går var vi i svømmebassin, der var en stor svømmeafdeling, hvor vandet var behageligt varmt, og to små huller, hvor der kunne sidde ca. 10 mennesker, i det ene var vandet som man plejer at have det i et badekar i det andet var det ikke til at holde ud at være i, brændende varmt. Men oven for vandet var det lidt koldt. I dag har vi byttet mors returbillet; i Kbh. lavede vi den om fra 1. til 2. klasse og nu byttede vi den tilbage igen. Vekslet penge, købt mad, undersøgt udflugter; vi har spildt meget tid på at få logi og finde ud af alting. Den første dag var vi på en rundtur med en bus i byen, men der blev vi taget ved næsen, det var alt for dyrt i forhold til den fornøjelse, vi havde af det, i det hele taget skal vi se os mægtig godt for, alt er meget dyrt og man finder selvfølgelig lettest de dyreste ting, de billigere tager det mere tid og besvær at finde frem til. Vores værtinde er meget flink, men snakker næsten for meget og har det også for fint så jeg må våge over Stefan hele tiden, at han ikke laver for mange ulykker.

Venlig hilsen

Ulla

R.vik. mandag.

Kære Dap.

Så har vi haft fingrene dyppet i Geysir! Med yderste forsigtighed, for det var kogende ude i midten; den store sprang ikke i går det var en lille kogende dam på toppen af en lille bakke. Men hele området var fuldt af den slags og en af dem sprang mange gange medens vi var der, – ca. 3 x så højt som et menneske, men ikke som et springvand, der står hele tiden – bare lige et sprut og så ned igen; når den sank, blev vandet suget ind og man kunne se et dybt hul, hvor det strømmede ned, men det hele gik så hurtigt, at man lige kunne nå at vende hovedet, når folk råbte, og så var det forbi med det samme, men den kom flere gange i løbet af få min. Der var en lille, der kun sprang 30 cm. og flere kogende damme og små huller med kogende smat.

Overalt løb der små render med varmt vand og nogen steder dampede det kun op af jorden. Hele området lugtede af svovlbrinte.

På vejen derud kørte vi først gennem et øde, ubeboet område, højland med udslukte vulkaner, kun lava, tuer og mos. Da vi kom ned på den anden side, så vi de første varme kilder, der dampede rundt omkring; vi holdt i Hveragerdi, hvor der er mange drivhuse; der var nogle meget flotte blomster i et af dem. Bananerne og kaffebuskene nåede vi ikke at se, der var kun 10 min. ophold.

(Ivan, Ullas mand, forsætter brevet)

Rvik, to 18.6

Kære Far!

Hvis jeg ikke fortsætter bliver brevet ikke helt færdig. Ulla og Ivan er i dag i nærheden af Hekla, en vulkan- område. Under turen mødte vi en dame (tysk - jugoslavisk) og hun inviterede os alle sammen, men vi er alligevel for mange så derfor kun Ulla og lille Ivan. I de sidste dage har vi holdt konferencer ustandseligt; vi vil gerne til nordkysten, men det er vanskeligt at få hotel o. lign; mormor har derfor opgivet denne tur og sejler på lørdag med "Gulfoss" over England (Scotland) til Kbh. – ankomst ca. d. 25 e. m. til Kbh. For vort vedkommende ved vi ikke endnu – venter at Ulla ringer fra landet om en time.

I går var der en stor fest i hele byen folk larmede på gaden den hele nat, da det er lyst og solen skinner uafbrudt. De fejrede 17. juni – afmeldelse jubilæum (20 år) og vi så præsidenten og andre fra C.D. foran Altinget. Mange farver, blomster, flager o.s.v. I tirsdags var vi i Tllinjreler.

Alt er meget dyrere her, så Ulla mener at det er bedre for Bendt at rejse til Nordnorge ell. Sverige + Finland. Inflation tydes alle vejne og derfor får man alt for lidt for den fine valuta.

Mange venlige hilsner
til alle jer fra os 4

Rvik, 18.6. aften

Ivan

P.s. Har lige talt med Ulla, vi bliver på gården til d. 26.6. Adresse

MARTEINSTUNGA - HOLT
c/o Gudm. EIRIKSSON (Dahl)

Marteinstunga
Søndag aften 21/6 64.

Kære Dap.

Nu er vi indlogeret i en islandsk ødegård, godt 100 km. fra Reykjavik og 30-40 km. fra Hekla, som vi tydeligt kan se, når det ikke er alt for tåget. Det er ikke en jordhule, men blik og finer med et lag græstørv imellem, her er ganske lunt, selv ved ydervæggene og vi har plads nok; på den næste bakke ligger selve gården, hvor vi sidder når det er regnvejr eller koldt, og det har det været lige siden mor rejste i går morges. Hun var her en aften og en dag og rejste med "Gulfoss" i går middags; forventet ankomst til Kbh. 25/6 eftm. I

dag havde de besøg af broderen fra R-vik med familie, så vi var ca. 20 til eftermiddagskaffe. I morgen skal fårene vist drives sammen og klippes det glæder vi os til at være med til. Hestene er desværre løbet væk, vi kan ikke finde dem!

Vi får havregrød to gange daglig, men det generer os ikke endnu; desuden får vi fårekød omtrent hver dag, en enkelt gang fisk. De er alle meget flinke, og vi begynder at forstå lidt af det islandske, og de forstår lidt, når vi svarer på dansk. Konen i huset er tysk og kom hertil for 15 år siden. Det er hendes søster, som vi traf på skibet, der inviterede os til at komme. I morgen rejser hun til Akureiri, så er vi alene med familien her og de to tyske børn.

Nu håber vi på noget godt vejr, så vi kan være ude, de sidste dage har vi siddet i køkkenet for at holde varmen. Men børnene har det rart, leger med hunden og katten, der begge finder sig i at blive krammet.

Vi tænker på mor, der sejler nu, det blæser meget.

Kærlig hilsen
Os 4

Stefan og Ivan med deres far i den islandske havneby.

Ivan, Ulla og Stefan i lavaområdet.

Ferie i Jugoslavien.

Auto im Zug!

[juli 1976]

fre. 2.

afg. Viby 5 – indkøb i Rødby, færge, i køen var jugoslavere, indkøb af chokolade på færgen, det meste forærede vi senere bort i J. [ugoslavien] noget smeltede; kørte, så en stor væltet lastbil, frokostpause ca. 10.30 ved en lille bæk og skov; så skilt om hundegalskab, meget varmt. Hamborgs trafik var rædsom og vi måtte gennem centrum; da vi fandt Altona kunne vi ikke komme ind til Auto Ladestelle p.g.a. ombygning, ensrettede gader og elendig skiltning. Holdt i række til Lj., forrest var en tysker med en stor motorbåd som ikke kunne køres ind, men måtte spændes af og trækkes rundt ved håndkraft. Så kørte vi, og da vi sad ved aftensbordet, sagde nogle ” Sie haben auch einem Tisch mitgebracht.” gik tidligt i seng.

lør. 3. Tidligt op og se på udsigten i Østrig, glædede os forgæves til morgenmaden i toget, lang ventetid i Rosenbach og Jesenice, kom for sent til Lj. Og blev henvist til en lille restaurant ved stationen hvor der ikke var plads til alle, de serverede bjela kava, som folk ikke kunne lide, andet hold (hvori Ivan, Kristian og Hans) tog te. Jeg kørte bilen ned og toderen spurgte, efter at have bemærket ”vi šte naši” efter min mand, og forlangte den nederste kuffert åbnet. Tagbagagen op og bagagerum i orden og så ud at finde parkeringsplads. Parkometeret krævede 1 dinar og vi havde kun sedler, men Stefan reddede situationen med en dinar i cigarkassen. Ivan skulle ringe til Mihelić og jeg i forretning.

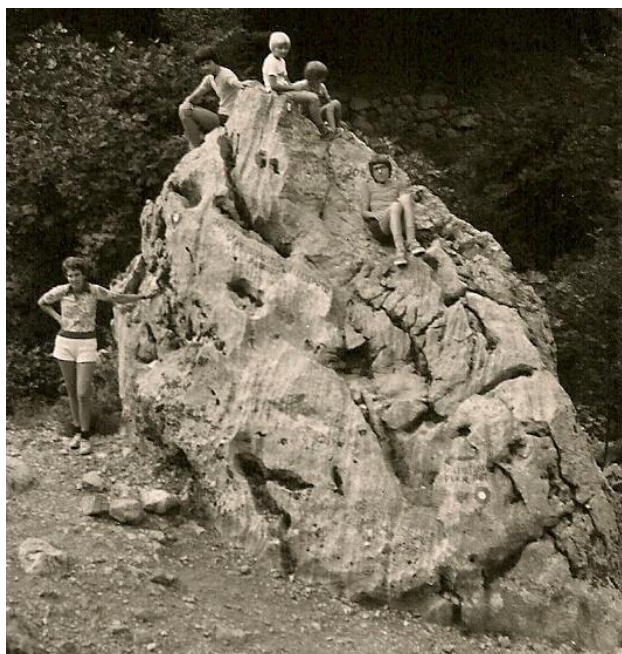
Ind i en tunnel under slottet og af sted mod Zagreb; der var store rumænske og bulgarske lastbiler, som samlede lange køer af biler efter sig og sneglede sig op af bakkerne. I Zgb. havde vi besvær med at finde Trnjanska ulica, men det gik til sidst; stor modtagelse og fin middag med alt udstyr perfekt – velkomstdrink– suppe, steg og pohano pile, kager og is og kaffe; vi skulle også have været i deres sommerhus, men det havde vi ikke tid til. Af sted ca. 16 til Remetinec, hvor Ivans onkels hus lå med moderne højhuse bagved. Så på Marias malerier og tallerkener, hendes mand ”Jimmy” var hjemme og børn; de lavede ražniće, čepavčići, salat og drikkelse, Berka og hendes mand Mirko og en stor dreng kom også og vi blev der til ca. 8.30. Ivan og Stefan kørte med ham i ”zagrebsk kørestil” gennem byen fordi de skulle sende brev til mormor. Vi andre kørte udenom Berka og op ad Bukovačka cesta til deres

nybyggede hus, hvor vi sov i et værelse tapetseret med beat plakater; Ivan & Stefan sov ude på balkonen; køerne brølede overfor.

Sø. 4. Så deres hus i 4 etager, have gris, bier og frugttræer og pragtfuld udsigt over Zgb. fra øverste balkon. Af sted mod Zelina hvor vi havde skrevet at vi kom til formiddagskaffe; men da vi kom kl. 10 var der dækket middagsbord. Der lød et bang udenfor og to biler var stødt sammen. Vi fik hønsekødssuppe, pohano pile og kager igen, vin til og kaffe bagefter og fik kager med i kasse. Det var meget varmt, vi holdt under vinduehalvtaget. Af sted ved middagstid ad den lille vej overfor gennem små landsbyer til Bjelovar; pause på en kro på toppen af en bakke, en mand var faldet i søvn ved bordet og tjeneren kunne ikke få ham vækket. Vi kom til Beli Manastir ca. 6 efter vanskelighed med at finde gennem Osijek. Vida var alene hjemme og Ivan kørte med hende ud til ranch'en for at træffe Joka og Alma; efter nogen vanskelighed fik han det ordnet, så vi kunne sove i telte på ranchen og ikke i lejligheden. På ranchen traf vi Vidas far og blev installeret i deres og vores telte.

Ma. 5. Hviledag. Vi klappede hest (Mira) og ged. Stefan var bademester for søerne, mens Ivan ordnede gulvet i stalden. Joka kom og børnene fik ride- og køreture.

Alle fire drenge klatrer på sten og nyder turen i Paklenica.

Uvist af hvilken grund har Ulla noteret rejseplanen nedefra, fra bunden af papiret til toppen. Man kommer derfor til at læse slutdatoer for rejsen først. Vi har valgt at være loyale overfor dette træk i hendes håndskrevne papirer.

- 22.00 L-H 660 km.
- man. 26. Echternach – zoo– kirkegårde K+H
- søn. 25. I + H syge. Byrundtur – koncert – middag i banegårdsr.
- lør. 24. N. Isenburg – motorvej – Koblenz – Modeldalen – Trier – Lux.
- fre. 23. Vrhnika – Bistra TMS – Böhms – regnvejr, biltog 17.02
- tors. 22. Senj (Nehaj) – Platak– aerodrom – Rijeka, torden – trafikkø – Vrhnika.
- ons. 21. tøjtørring – middag – afsted kl.13 – kaffe Starigrad – Senj 17. Hotel Velebet D.
- ti. 20. Boris Dom, køkken lukket – afg. 9. varmt –Manita Peć –fyldte pap. i Starigrad – Biograd – Tkon – sang og dans – torden og regn. 4 leguaner. Sidste svømmetur i Jadran.
- m. 19. afg. 8 – Paklenica, varmt – 3 timer op. –indlogering, hvil – tur til Crni vrhk – eghjorte.
- sø. 18. oprydning – vente på Joka– bilen til Biograd. De kom ca. 9.

Ivan, Kristian, Hans og Stefan sammen med deres kroatiske kusine, Alma, ved hendes forældres sommerhus i Tkon på øen Pašman ved Adriaterhavet.

Tilbage m. Jasminka – Petrovaradin – Futog –
on. 7.
til B. Manastir.

Batina Skela – Bečej – N. Bečej – bro fiskedamme pram – Klek – N.Sad.

ti. 6. sommerhus ved Donau – grill

ma. 5. ranchen, varmt, ridetur.

sø. 4. afg. Bukovačka cesta – Zelina, middag –Bjelovar ank. hos Joka – ud på ranchen.

3. lø. Op i Østrig – lang ventetid Rosenb. – Jes. tolder i Lj. – Bjela kava – parkering 1 din – tunnel – lastbiler – Remetinec, Maria – Berka.

fre. 2 afg. Viby 5– Hamborg – rædsomt – afgang 13.30 – båd.

Ulla til hest i Kroatien.

TIL MINDE OM HANS

Vi skal ikke glemme Hans. Selvom vi ikke går og snakker om ham hele tiden, tænker vi meget på ham, og vi husker hver nogle detaljer, men hele hans liv er der ingen af os, der kan beskrive; hvordan han selv oplevede det. Nu vil jeg prøve at skrive om Hans' liv set fra min side.

Hans blev født i en tid med optimisme og overskud. Det er ikke for ingenting det hedder "de glade tressere," det var det også hos familien Katić. Oktober 1964 flyttede vi ind i huset her, og allerede året efter fik vi centralvarme og malet indvendig. I 1966 købte vi den grønne Saab og et af årene var vi i Italien i påsken. Julen 1966 var vi i Brod.

Ivan var vistnok lige begyndt på biblioteket, og jeg havde arbejdet hele tiden, mere eller mindre, på fjerkræslagteriet i Ringsted. Ivan og Stefan blev passet hos fru Fokdal.

Vi havde egentlig ikke direkte planlagt flere børn, men var begge meget glade, da det viste sig at jeg var gravid igen. Jeg gik til undersøgelser hos fru Schmidt Andersen, som dengang boede i Osted, og snakkede meget godt med hende. Vi havde Palsberg til læge, der var jeg også et par gange. Det forløb godt med de sædvanlige små gener og besvær. Da det nærmede sig fandt vi ud af, at jeg skulle føde her hjemme, og Ivan syede de blåstribede gardiner for at der skulle være præsentabelt; i øvrigt var soveværelset ikke gjort i stand siden fru Petersens tid. Ivan havde gemt sin sommerferie til midten af september, hvor vi regnede med at det skulle være, men det trak i langdrag; jeg blev helt uformelig og bedstefar i Rønne ringede næsten hver dag og spurgte, om der stadig ikke var sket noget.

Endelig 4. oktober om morgenen begyndte det; vi fik Ivan sendt i skole og Stefan hos fru Sørensen, som havde lovet at hjælpe med husholdningen. Jordmoderen kom og Ivan var selvfølgelig med hele tiden; vi fik Hartington som læge. Hans blev født i sædestilling; jeg kan ikke huske vægt og mål, men vi var umådelig glade og stolte: Og Ivan havde en meget travl dag; han var oppe og nede ad trapperne mange gange. Der var fest og glæde i huset, der kom gaver og blomster, det hele var bare så dejligt.

Hans var et meget energisk pattebarn, der var for lidt mælk, men han suttede og suttede, så han klarede sig alligevel. Sundhedsplejersken kom regelmæssigt og han trivedes ret normalt. Men så fik jeg øje på en hævelse på siden af halsen og var bange for en svulst. Ivan vidste heller ikke, hvad det var. Ivan henvendte sig til dr. Tos og der var vi; han sagde, det var torticollis og at det var et lille hæmatom i forbindelse med fødslen.

Hans brød sig ikke meget om narresut, men brugte tommelfingeren; en overgang kradsede han sig på kinden med de andre fingre, samtidig med at han suttede energisk på tommelfingeren.

Han fik lyse krøller i nakken og dejlige blå øjne. Han begyndte at gå allerede da han var 10 mdr. Det var en dag ude på græsplænen under æbletræet; han havde en spraglet sparkedragt på – da Hans var baby var det blevet moderne med stærke farver det babytøj og ikke det lyseblå som før – og jeg ville næsten ikke tro mine egne øjne, da det lillebitte barn begyndte at gå allerede.

Men tilbage igen. Vi kunne ikke finde på et navn. Bladrede rundt i bogen med navne – Martin? – Gunnar? Der var ikke noget der passede os; man kunne lade ham opkalde efter bedstefar. Jeg var i Gadstrup for at aftale med Strange Hansen og spurgte, om man kunne have to af samme navn (Ivan, Hans – begge Johannes). Han kunne slet ikke se, at der var noget problem.

Jeg havde fru Sørensen til at hjælpe med maden, så alt var i gode hænder; jeg tror vi fik suppe af kalkunskrog, farseret kalkun, ostelagkage, som fru Sørensen havde bagt, og dessert. Kirsten Kjærulff fra Sorø var fadder og Knud. Så var mormor med og Hanne (Erik Petersens kone, han var i Afrika). Hans blev døbt i Syv Kirke og var vist temmelig gammel.

Da jeg begyndte at arbejde igen i Ringsted, kom han også ned til fru Fokdal sammen med de andre.

Omkring den tid Hans blev født, blev der eksproprieret til Lindevejs udvidelse; pengene satte vi i hårde hvidevarer, så jeg var fri for gammeldags blevask.

En dag vi gik i haven med den lille Hans, kom Peter fra dyrlægen og sagde: ”må vi se 67-modellen” og vi viste ham frem med megen stolthed.

Vi fik sat cementringen op som sandkasse under æbletræet – der var 2 æbletræer dengang – hvor cykelskuret er nu; nej den havde vi vist allerede til Ivan og Stefan.

Da Hans var et årstid, vistnok, opdagede vi en knude i den ene balle og konsulterede Hartington, der sagde at det sandsynligvis var en fedtknude, men ikke kunne afvise 100 % at det kunne være en malign tumor; da jeg kørte hjem med ham fra den konsultation, var jeg meget bange. Vi var på sygehuset i Roskilde, og de så på den og sagde også fedtknude og ville ikke operere. Men angsten sad i os alligevel – og så fik vi ham indlagt i Glostrup til operation. På den tid, da han skulle indlægges, var jeg højgravid med Kristian. Jeg var meget bange, da vi afleverede ham, og jeg var med Ivan i København den dag; vi talte om, hvor frygteligt det ville være, hvis der skete noget under narkosen, og var rigtig bange begge to, da vi skulle ud at se til ham om eftermiddagen. Han var der heldigvis, men var meget ked af det, da vi skulle gå igen, og han var for lille til at man kunne forklare ham noget. Der var også et andet barn, der klæbede til Ivan og ville gå med ham i hånden; i det hele taget er det nedslående at se børn indlagt på hospital, også da Kristian skulle opereres for den manglende testikel var det samme knugende fornemmelse. Nå, nogle dage efter kunne Hartington så meddele, at det var et lipom. Og så var angsten ovre for den gang.

Da Kristian blev født, blev Hans, som vel kunne ventes, babyagtig igen. Når jeg skulle amme om natten, kom Hans trippende og satte sig ved siden af. Vi havde tit hver sit lille barn i sengen hos os, så begge hyggede sig – jeg synes tit det var Kristian hos Ivan og Hans hos mig, men det er muligt, at det ligeså tit var omvendt. Hans tisede i sengen meget længe – det var selvfølgelig meget generende, vi prøvede at jage ham op midt om natten for at tisse, og han stod halvsovende ude på WC og kunne ikke alligevel. Men om morgenen sejlede det hele.

Hans var ellers ret hensynsfuld overfor Kristian og regnede ham for et rigtigt menneske, da vi andre endnu kun betragtede ham som en lille baby. Hans brugte udtryk som: ”Kristian mener også ...” og ”vi og Kristian.”

Jeg gik hjemme temmelig længe efter at Kristian var født. Når jeg redte senge om morgenen, kunne de godt lide at lege og gemme sig i dynerne – og jeg skulle finde

”et lille dyr” under dynerne – mest en lille skildpadde; det syntes de begge var morsomt, men jeg var vist ikke så tålmodig.

Da Hans var ca. 3 år var vi på vinterferie hos Bendt. Jeg tror det var, da Bendt boede i det lange gule hus (Mygdal gamle skole) og ikke var gift med Lisbeth endnu. Vi gik tur ved Tværsted-søerne og der var gammel, mør is på dem. Vi havde været nede ved stranden og var på vej tilbage, da Hans pludselig løb ud på isen og to skridt ude gik han igennem; heldigvis fik han stukket armene ud, så han ikke forsvandt under isen; jeg fik fat i ham og kunne heldigvis trække ham op. De andre var lidt borte. Det var lige i nærheden af udløbet, så bagefter tænkte vi på, hvor let han kunne være blevet suget derned. Han græd selvfølgelig og frøs frygteligt, men vi fik ham hurtigt hen til bilen og kørt hjem i varmen. Jeg kan stadig se ham for mig i den tykke røde trøje som frk. Møller i Brønshøj havde strikket til Stefan i sin tid.

Da jeg skulle i gang med at arbejde igen efter at Kristian var født, syntes fru Fokdal ikke, hun kunne overkomme at passe flere – nej, jeg tror det var før. Hans blev passet hos fru Petersen på Åvej medens hun ventede Steen og jeg ventede Kristian. Hans græd, når jeg afleverede ham, og jeg følte mig meget elendig; men hun forsikrede, at det kun varede til jeg var gået; jeg håber det var sandt. Senere blev det ordnet så fru Petersen kom her og ordnede husholdning, medens jeg var væk. Så havde hun Lena og Steen med herhen; Hans kunne ikke lide Lena; de lå i hver sin ende af sofaen og sparkede efter hinanden. Steen legede både Hans og Kristian godt med.

Hans kunne også sommetider være irriteret på Stefan. Han sagde: ”flødeskum, flødeskum, Fefan dum, Fefan dum.” Jeg kan huske maleren John gik og malede på afsatsen ovenpå og studsede, da hans sagde noget der lød som ”fy fan;” det skulle betyde Stefan, måtte jeg forklare ham.

En gang før jul gik jeg med et barn, jeg tror det var Hans, forbi Poul Christensens forretning, hvor der lå kranse og mospuder udenfor; han syntes de var pæne og ville købe en, og da jeg forklarede ham, hvad de var til, sagde han: ”Ih, hvis vi kendte nogen, der var døde, så ville de vel nok blive glade for sådan en.”

3 gange var vi som hel familie på de pragtfulde ture til Jugoslavien. (1971, 1972 og 1975 tror jeg nok). De var pragtfulde for os voksne, men for Hans, der var køresyg, ved jeg ikke rigtig? Hans og Kristian kunne drive mig til vanvid med deres drillerier

på bagsædet, hvor de passede på hvert sit territorium; de kedede sig ved de lange køreture og skændtes uophørligt. Men stranden ved Tkon kunne Hans godt lide og forhåbentlig havde han også noget fornøjelse ind imellem af det øvrige. Børnene kedede sig selvfølgelig også, når vi var for meget på familie- og andre besøg, hvor vi skulle sidde til bords og snakke i timevis. Under køreturene fik vi sommetider Stefan til at fortælle historier, det var et langt sammensurium af ”Gru” og andre tegneseriehæfter, og det gik godt, mens vi kørte, men om natten havde de små onde drømme.

Hans blev meget beundret i Jugoslavien for sit lyse hår, forbipasserende ville klappe ham hele tiden. Ružica kaldte ham ”Bjelić” [hvid mand]. Han brød sig vist ikke selv om al den opmærksomhed.

På den sidste tur i Paklenica gik vi langs en stejl skrænt, og Hans gik ude på den yderste kant; jeg strakte hånden ud og ville hive ham længere ind, men han gjorde en bevægelse for at afværge det, og derved faldt han netop ned – heldigvis greb hans trøje fat i et tyndt træ, så han blev hængende, og Ivan fik ham hevet op.

Hans var glad for alle slags spil og dygtig til at spille. Når mormor var på besøg, spillede han Rommy med hende – og grinte, når hun afslørede ham i at snyde. Senere var det Halvtolv – og han var meget hurtig og dygtig; jeg var ikke altid lige veloplagt, men Hans elskede det, og ville hele tiden lære mig nye spil, Kasino var det også en overgang. Til jul og fødselsdag fik han spil: Opdagelsesrejser, Kalaha, Matador, Afrikas Stjerne og puslespil. Men især var jeg imponeret over, så dygtig han var til ”Master Mind;” det var en fin hukommelse og kombinationsevne, han viste der. Hans gik i børnehave i Vestergade en kort tid. I begyndelsen var han glad for det, for der var mange gode legeting; han gik halvdags og Kristian og vist også Steen kom senere derover. Fru Petersen var han vist glad for, men efterhånden kedede de sig. Hans fortsatte vistnok til han skulle i skole og så holdt Kristian op kort efter.

Jeg kan ikke huske Hans’ første skoledag. Han havde Inga Hartig som klasselærer; han var hverken særlig begejstret eller særlig ked af at gå i skole i begyndelsen.

En overgang kom han meget sammen med ”musen” Johnny Morsing. Engang, de legede derhenne, løb Hans ind i ham og ødelagde hans briller; vi havde en del skrivi med forsikrings-selskabet, de ville ikke erstatte noget. Senere skete det at

Hans eller Kristian kom susende ned ad trapperne med armene på gelænderet og benene på den anden kant; det var en særlig teknik, de havde udviklet - og ramte Johnny, der var almindeligt gående ned ad trappen; han knækkede en splint af en fortand, og jeg måtte følge ham hjem og forklare hans mor det. Hun sagde, at hun blev lettet, for da hun havde set mig komme, havde hun troet, det var noget endnu værre. Den gang anmeldte vi det også til forsikringen, men der skete ikke mere, fordi de ikke havde anmeldt det til deres forsikring; så det hele løb ud i sandet, så vidt jeg husker.

En periode legede Hans med Andy, og da forargede han Andys mor grundigt. Hun kom hjem og traf dem på terrassen med hver sin bajer – og Hans sagde, at sådan en drak han da så tit derhjemme! I virkeligheden ville de have haft en hvidtøl, men det var der ikke, og så havde de taget de andre i den overbevisning, at det var næsten det samme.

Da Hans gik i fjerde klasse, skulle de spille skolekomedie og han fik hovedrollen som Egon Olsen. Han var i forvejen meget glad for Olsen Banden og havde set flere af filmene. Helga Petersen havde skrevet et glimrende stykke, hvor Olsen Banden kom til mange lande og endte i Viby; publikum var desværre sløvt, og lo ikke på de rigtige steder, måske kunne de ikke rigtig høre ordene. Hans var mægtig sød.

Hans blev køresyg af at køre i bil; vi var tit tilbøjeligt til at ”glemme” det. En gang, vi var oppe hos Bendt om sommeren, ville vi ud at se Bendts gamle hus i Mosbjerg og jeg stoppede en masse mennesker i bilen. Da vi stoppede, gik Hans ud og brækkede sig, og jeg fortrød, jeg havde tvunget ham med. En gang, vi var på vej til Ringsted, kom det pludselig over ham og han måtte kaste op ud ad vinduet, lige mens vi drejede i Benløse. Kort tid før han døde, tog vi ham med til København, og da han beklagede sig stærkt igen, lovede jeg ham, at vi aldrig mere skulle tage ham med i bil mod hans vilje.

En sommer var jeg i Jylland med bil og ville kombinere en tur med Hans og Kristian op til Bent med at tage mig af mormor; det var den gang, vi var ved Blåkilde på vejen hjem fra Bendt. Det var en dårlig ide; Hans og Kristian følte sig tilsidesat af mormor og hun syntes, jeg tog for meget hensyn til dem; jeg var som en lus mellem to negle, og mistede til sidst besindelsen, og standsede bilen og for ud og bankede børnene med en fiskestang.

Da Hans var 11-12 år var han meget ivrig bordtennisspiller. Det begyndte med, at vi slog til boldene hen over spisestuebordet; vi havde en gang fået et sæt bats og net. Lidt senere begyndte de at spille meget ivrigt i skolen i frikvartererne og i idrætstimerne; Hans havde altid bats med i skole og købte dem mere og mere lækre og dyre. Han var også en kort tid til bordtennis om aftenen i idrætsforeningen, men det var kun en sæson. Her hjemme fik vi anskaffet de store plader og et nyt net, men pladsen var lidt trang. Efterhånden blev han dygtig til at lave skruede bolde, og han var hurtig og fiks til det. En gang prøvede Hans og jeg at slå bolde og tælle, hvor længe vi kunne blive ved uden at tabe bolden. Han spillede stadig, men ikke så ivrigt som i den helt store periode.

Badminton havde han tænkt på at melde sig til; han havde købt en ketcher og ville have spillet med Christian fra klassen; men det blev ikke til noget, Christian sprang fra. Hans var god til at slå fjerbolde her uden for huset; i perioder var græsset slidt ned, når vi spillede om sommeren.

Da Hans og Kristian var små, kørte vi tit til Herfølge svømmehal søndag formiddag; dengang havde de ikke lært at svømme endnu. Det lærte de i en sommerferie med skolen, hvor de blev kørt i bus til Ringsted nogle gange om ugen.

Senere, da Hans var 10-12 år, tog vi regelmæssigt hele familien til Ringsted svømmehal; sommetider havde vi Mads Grossell med, enkelte gange nogen fra Hans' klasse. Hans lagde meget vægt på at vi udnyttede tiden fuldt ud, så vi kom lige når de havde skiftet farve på båndene; vi tog enten af sted, så vi var der præcis kl. 9, når de åbnede, eller kvart i 11, så vi kunne svømme alene til sidst til vi blev kaldt ud kvart i 12. Hans var den, der var mest begejstret; han var især god til udspring. Han kunne slå en saltomortale fra den nederste vippe; fra den mellemste sprang han somme tider baglæns, og jeg var bange for at han skulle hamre hovedet ind i vippen, når han vendte. Den øverste sprang han mest fra på benene, men jeg mener også, han gjorde det på hovedet. Enkelte gange cyklede de derned og tilbage efter to timers svømning, og sommetider tog de med toget frem og tilbage; og så havde vi nogle dejlige dage, hvor Hans og Kristian kom med toget til Ringsted og jeg hentede dem på stationen, når jeg var færdig på fjerkræslagteriet; det var så dejligt at se de to drenge komme ud på perronen og køre op til svømmehallen; vi havde det så rart, og de var så glade. Ved stranden var vi også nogle gange; Hans ville blive i vandet meget længe, selvom

han frøs. Han prøvede enkelte gange at stå på windsurferen, men kunne ikke få sejlet op; vi havde aftalt, at næste år kunne han nok.

Ivans flyvebegejstring smittede ikke så meget af på Hans, som den gjorde på Kristian, men Hans var alligevel jævnligt med på flyvepladsen, når der foregik noget. Tit cyklede han derud for at undgå ”osteklokken;” jeg kan huske hans store smil, når vi overhalede ham på vej hjemad og han spurtede af sted.

En sommeraften hørte vi en mærkelig hvæsende lyd over Viby og opdagede, at det var en lavtgående luftballon, der gav lyden, når gassen brændte. Hans, Kristian og jeg cyklede efter den og fulgte den ud til Syv Holme, hvor den kom helt i højde med kornet, men så steg den lidt igen og forsvandt nordpå ved Pederslyst. Det var en skøn stille sommeraften og det var en morsom oplevelse; da var Hans 13 år, mener jeg.

Hans elskede ild og fyrværkeri. Næsten hver søndag lod Ivan børnene lave et lille bål ude på havegangen ved garagen. Hans kunne ikke holde fingrene fra det, lavede ”fakler” og røg på en lille pind som en cigaret, indtil han blev helt dårlig af det. Vi skulle også gerne have snobrød eller flæsk eller bagte kartofler, og der kom tit andre børn og deltog i festlighederne. Nytårsaften var en stor aften for Hans (og de andre) – og bange var jeg.

Hans og dyrene.

Vi havde mange forskellige dyr i tidens løb; de fleste var nogle vi havde fået af folk, der ikke kunne have dem mere. Der var forskellige marsvin, kaniner og undulater, mens Hans var lille; dem husker jeg ikke så meget af hans forhold til. Skildpadden var vist Hans’ første eget dyr; vi havde den to somre og den boede i et bur på græsplænen og fik lov at komme ud; og så en dag kunne vi ikke finde den og fandt den aldrig igen. Chinchillaen fik vi af Gjerløffs; den var meget forskræmt i begyndelsen, men senere havde vi den ude at hoppe i stuen hver aften og Hans var den der kunne røre mest ved den; han aede den under hagen og snoede halen på den. En overgang havde han også dens bur stående i værelset, det var da han boede i stuen; sommetider fik han ikke lukket den ind i buret om aftenen, så den rumsterede rundt i værelset om natten. Hans tegnede nogle søde tegninger af den.

Så ville Hans gerne have et lille klappedyr, der var hans eget, og han fandt ud af, at det skulle være et marsvin; vi købte det i Ringsted og det var en lille unge, der peb

den første nat og dag. Hans passede den godt og holdt buret pænt rent; han skrev regelmæssigt savsmuld og marsvinepiller på min huskeseddel.

Efter Hans' død havde vi den et par år. Sommeren 1983 eller 1984 var den på græsplænen i et bur, der var åbent foroven; og da vi kom hjem, var den borte. Vi ledte, men fandt ikke det mindste spor af den.

Hans var ret kræsen med mad: han kunne godt lide hakkebøf, men klagede tit over, at de ikke var ordentligt gennemstegte. Så spiste han gerne torskerogn, makrel i tomat og franskbrød med Nutella; han kunne æde et helt franskbrød. Han lavede tit popcorn og han blev efterhånden meget dygtig til det; det var sjældent de mislykkedes for ham. Det sidste han spiste her i huset var de flødekager, der hedder gåsebryst; dem kom gl. Ivan hjem med kl. 1, da lille Ivan og jeg stod og pakkede bil for at tage til København.

Hans med marsvinet og sin elskede ”gøje”.

Vi havde en blå undulat, da Stefan blev konfirmeret; den var kommet tilflyvende. Senere fik vi en undulat fra jordemoderens datter i Borup, og vi fik to fra fru Nielsens datter Lis. Det var en gul, som var syg og blev aflivet snart efter, og så var det vist den grønne, som blev Hans' Gøje. Hans kunne snakke med den og imitere dens pludren i timevis; den fik lov at flyve ud og ind af buret, som den havde lyst; sad tit på gardinerne og klattede frygteligt; vi var tit lige ved at klemme den i døren, når den kom flyvende i sidste øjeblik og ville med. Flere gange var den ved at flyve bort, men Hans fik den lokket ind i buret igen. Den sad på hans blyant, når han skrev, og satte sig og pillede i hans tær, når de stak ud fra dynen. Han var omhyggelig med at den fik de rigtige siddepinde og den hirseblanding, den bedst kunne lide. En overgang sagde han: "Gøje, du er temmelig væmmelig." I det hele taget kunne han godt lide ordspil.

Gøjen overlevede ham ca. et årstid. Den blev mere og mere kræsen og svag; til sidst faldt den ned og døde en dag, mens jeg var hjemme. Den var yderst afmagret. Jeg har bagefter tænkt på, om det var spisevægring eller alderdom, eller om vi burde have klippet dens næb; det er uhyggeligt, hvis den i virkeligheden sultede ihjel på grund af for langt næb.

Hans havde mange sjove udtryk, som han gik og legede med: "Man kan aldrig vide, hvad bier tænker. De to tynde og den lille grønne tykke."

Da de var små, boede Hans og Kristian ved siden af hinanden i de to værelser ovenpå, og de bad en gang i fuldt alvor om at få lavet en åbning i væggen med en låge i, så de kunne snakke sammen, når de lå i sengen. Andre gange var de rygende uvenner og knaldede med dørene og rykkede i håndtaget. Især var de tit uvenner sidst på eftermiddagen, når jeg skulle lave mad; så kværulerede de og kom med beskyldninger om, at det var den anden, der begyndte. Jeg var irritabel efter støjen på slagteriet, så det slog gnister. I mange år boede Ivan i udhuset, Stefan stuen, Hans i gavlværelset og Kristian i mellemværelset. På et tidspunkt byttede Hans og Stefan; det var da Stefan gik i gymnasiet og gerne ville udsmykke med loftsmaleri og mærkater på døren. Så boede Hans nede i et par år og havde indrettet sig med akvarium, chinchilla, Gøje og marsvin; måske ikke alle på en gang, men de var der periodevis alle sammen. Da samlede han også på frimærker og fiskede. Det var nok også de år, hvor han svømmede og spillede bordtennis. Han ryddede tit op søndag

eftermiddag og sagde: ”Gider du støvsøje hos mig” – og det var ikke altid jeg lige gad søndag eftermiddag eller aften.

Da Stefan flyttede til Hegnede, flyttede Hans op i nordværelset igen og vi indrettede stuen til stue med den lange grå sofa. Da Hans døde, boede han i nordværelset, men det forekommer mig, at Stefan var flyttet hjem fra Hegnede kort forinden; så boede han vel i stuen?

Hans begyndte med et lille akvarium, vistnok med guppyer, men til sidst havde han et stort flot akvarium med trykt baggrund, luftbobler og filter og lys. Det gik han meget op i og holdt det meget fint. Han havde 2-3 ”guldfisk,” 2 ”ål,” 2 ”skeletter” og en sværddrager og 2-3 neonfisk. Der var fint beplantet og der var en trærod til pynt; den skulle koges i klorvand den aften, hvor vi var hos Guilddahls; vi ringede hjem til ham, fordi vi var bekymrede for, om han skulle komme galt af sted. Han ville altid gerne have lidt hjælp, når akvariet skulle gøres rent, og jeg var nok ikke altid villig nok. Efter hans død ville vi først sælge det, men ombestemte os og flyttede det ned i stuen, senere op på trappeafsatsen; fiskene fra Hans’ tid døde efterhånden, og da vi forærede det til Anker Jørgensen [naboen], var der kun sværddrageren tilbage og en ål, som så meget ussel ud. Vi havde jo ikke passet det med samme entusiasme som Hans.

Hans begyndte at fiske lidt nede i Schmidts mose. Jeg kan ikke huske, at han nogensinde fangede noget der. Han fangede karusser i Dåstrup gadekær og hundestejler i bækken nedenfor Dåstrup Skole. Senere begyndte han at tage til Køge Havn med gl. Ivan og Kristian; jeg var også sommetider med. De købte sandorm eller sild og havde ”3 kroge og et lod” til rødspætter; men det var tit ulke, der bed på. Det skete dog, at de kom hjem med små skrubber, som var ret vanskelige at få. Hans fik bedstefars gamle stænger og brugte dem en overgang; senere fik han nye stænger og blink. Han stod tit og snakkede hos fotomanden flere gang om ugen.

Han fik os til at spørge borgmesteren, om han måtte fiske i Søster Svenstrup Mose – og vi var derude og Hans og Kristian fik vist af borgmesteren, hvor de måtte fiske; det var i sydenden. Senere fik Hans efterhånden lov at komme hos næsten alle ejere af mosen, og de tilbragte mange gode timer der, og fangede flotte gedder og enkelte aborrer. En overgang fiskede han i Krügers mose ”alfaen,” men der kom vrede damer fra sommerhusene og råbte ”det er privat,” så der måtte de snige sig til at fiske.

Ramsømagle Mose var nok, foruden Søster Svenstrup, det bedste sted; der hentede han også mange gedder. I lange perioder var han efter skoletid i ”Rammeren” eller ”Søsteren.” Enkelte gang i ”Gammeren” i Gammelrød, hvor de også blev jaget væk – denne gang af jægere. I begyndelsen havde Hans problemer med at få lov at fiske nogen steder; det var som om alt var forbudt; men så blev han og Kristian medlemmer af Roskilde Sportsfiskerklub og fik fiskekort til en mose i Bregnetved og til Snoldelev Mose.

Efterhånden fangede han så meget, at vi aftalte at han skulle tage de allerstørste gedder med hjem, plus dem, hvor krognen ikke kunne fjernes uden at slå fisken ihjel. De andre drenge undrede sig meget, når han smed pæne gedder på 1 kg. ud igen. Hans bedste læsning i den tid var Jens Plougs bøger, som han studerede intenst.

Hans var meget opsat på, at vi burde have en lille jolle, som vi kunne have på taget af bilen, så han kunne komme ud på Køge Bugt. Vi var bange for at han skulle drukne, mest Ivan, jeg kunne godt have ladet mig overtale; vi så på joller i Benløse en gang, vi kørte hjem fra svømmehallen; men det blev aldrig til noget; og vi var lettede, da han opgav tanken.

Jeg spurgte en gang i Roskilde Roklub om mindstealderen for at ro der, men da var Hans for lille. Kristian roede i den oppustelige robåd, men Hans var for stor.

I den periode, hvor Hans fiskede meget, fik vi mange dejlige fisk i køkkenet, især gedder. Vi fik tit fiskefrikadeller og jeg blev efterhånden ganske god til at gøre dem i stand. Aborrer var væmmelige at gøre i stand og de små skrubber var heller ikke rare; men hvor har han dog bragt mange pæne gedder hjem. Vi fik fiskefars ca. en gang om ugen og havde altid fiskefileter i fryseren. Den største, han fangede, var vist på 5 kg. den blev han fotograferet med af Claus’ far. Det var i ”Søsteren” og jeg var vred, fordi han kom så sent hjem, at jeg var blevet ængstelig, men han forklarede, at han jo måtte have tid til at tage sådan en stor fisk forsigtigt ind.

Hans kunne godt lide at tage af sted ud og fiske tidligt om morgenen; han sagde ”skønt morgentursvejr!” med megen inderlighed. Sommetider var Kristian med og sommetider tog Hans alene ud; så var jeg bange for at han skulle glide ud i mosen og råbe forgæves på hjælp, når han var helt alene; men han syntes selvfølgelig, at det var unødvendige bekymringer, hvad det jo også var.

Sommeren 1981 ville Ivan gerne til Jugoslavien. Hans ville gerne blive hjemme og fiske; mormor ville ud at rejse, jeg ville helst nordpå; hvad de store og Kristian ville, husker jeg ikke, men enden på diskussionerne blev, at Kristian, mormor og gl. Ivan rejste til Jugoslavien og jeg blev hjemme med Hans imedens, og bagefter tog jeg alene på vildmarksferie i Sverige, mens de andre var hjemme; det var en god løsning, så Hans blev fri for at blive tvunget ud på lange ture, som han ikke brød sig om. Han fiskede meget den sommer, og jeg håber, han nød det. Hans fiskede sammen med Kristian, med Claus, Jens, Frank Jürs og måske flere – men også tit alene.

Efter sommerferien startede han i 8. klasse; han var ikke særlig interesseret, men havde heller ikke særlig svært ved det. Han ville egentlig have nøjedes med det mindste antal timer og alt på grundkursus, men vi fik presset ham til at tage engelsk, tysk og matematik på udvidet kursus. Den dag, han døde, skulle han have skrevet engelsk stil og havde også påbegyndt lidt; han havde bedt om en dansk-engelsk ordbog, men jeg kunne ikke finde den, og lovede at gøre det ”en anden gang.”

Han var en overgang begyndt at gå ned i boblehallen om aftenen for at købe slik og spille i automater; vi kunne ikke lide det, og en aften kom han så sent hjem, at jeg var på vej ned ad Lindevej for at hente ham; da jeg mødte ham, skældte jeg ham ud; han syntes det var urimeligt, og blev sur. I de sidste måneder var han i opposition, især til mig.

Hans blev konfirmeret på sin 14 års fødselsdag. Jeg tror ikke rigtig, han brød sig om at være midtpunktet, men han glædede sig til gaverne. Han havde gået til præst om vinteren og havde ikke været særlig flittig til at gå i kirke, men dog så nogenlunde opfyldt ”normen.”

Vi havde været i EBM i Roskilde og havde købt en hvid sweatshirt og et par mørkegrå fløjlsbukser og en trefarvet dynejakke, blå i forskellige nuancer; alt efter hans eget ønske. Jeg lavede borddekoration med tørre, grove planter fra ”Rammeren”. Den var ikke så køn, men velment. Jeg havde oprindeligt tænkt at få Frederik fra Stefans klasse til at varte op, men han ville ikke – og så fik vi fat i Vibeke fra Hegnede. Desværre gav jeg hende besked om at sætte stegen i ovnen for sent, så gæsterne kom til at vente meget længe, da vi kom fra kirke; og mormor havde mange bedreviddende kommentarer. Der var Kirsten og Bent fra Sorø, Knud,

Kandrups, Bendt og Lisbeth og mormor. Hans var selvfølgelig glad for de rare penge; han nåede ikke at få brugt nogen af dem!

Der skete så mange ulykker lige før og efter Hans' død: En storm, eller nærmest orkan i november; den rev også tagsten af hos os, i valmen mod nord; jeg tvang Hans til at gå på loftet få dage før han døde for at se, om det havde regnet ind. Der brændte en stald i Syv, flere hundrede svin indebrændte. I begyndelsen af december forliste redningsbåden i Hanstholm, i december undtagelsestilstand i Polen; senere på vinteren blev den unge læge, der arbejdede i Viby, dræbt ved at springe på toget i Slagelse.

Ivan og jeg gik til svampekursus for anden gang; der var afslutning i begyndelsen af november. Den dag var Hans alene ude i Snoldelev mose at fiske; jeg skulle hente ham, da vi var færdige med at spise svampe i Ramsømagle; det var silende regn og koldt, og jeg troede Hans stod og ventede på mig; men han var i fuld gang med at fiske og var nærmest lidt ærgerlig over at jeg kom allerede. Han havde sit nye mørkeblå regnsæt på, som vi lige havde købt i Roskilde.

Hans med kæmpefangst.

Tale ved Hans Katićs begravelse i Syv Kirke: den 5. december, 1981

Den 4. oktober i år stod Hans som konfirmand foran alteret her i Syv Kirke, og mens Kristus fra alteret velsignende bredte sine arme ud mod Hans og hans 11 konfirmationskammerater, da lød ordene til ham: ”Den treenige Gud, som har antaget dig til sit barn i den hellige dåb og gjort dig til arving til det evige liv, han opholde dig i din dåbs nåde, han give dig bestandighed i troen, din sjæl til salighed.”

Samtidig fik Hans sit eget personlige Bibelord, sådan som konfirmanderne altid får det. Hans’ ord var fra I Tim. 6,12: ”Strid troens gode strid, grib det evige liv, som du er kaldet til.” Og bare to måneder efter bliver det alvor og Hans griber det evige liv. Det er det han er ved at gøre nu.

Det er bare ord, og ord er så fattige og små i forhold til det, der er sket med Hans og for Jer, som har mistet ham i Jeres familiekreds. Men ord er det eneste vi har som kommunikationsmiddel mellem os og Gud. Men når den Gud, som har skabt Hans og givet ham livet gennem Bibelens ord siger: ”Grib det evige liv,” så er det rigtigt, at der nu for Hans er et nyt liv, han skal gribe efter og få lov til at få.

Det er så forfærdeligt at miste et menneske, og så en frisk dreng på 14 år fra det ene øjeblik til det andet, at de tanker og følelser, der fylder en i den situation næsten ikke kan udtrykkes i ord. Hvad skal vi sige, vi bliver så små og magtesløse, kan ingenting gøre andet end at affinde os med det, der er sket. Men det er vel sådan med alle ulykker, der sker her i verden – og der sker jo mange og hver dag dør mennesker, børn og unge og voksne i den farlige trafik, som vi mennesker selv har gjort så dødsens farlig, – det er da i hvert fald ikke Guds skyld. Gud har givet os jorden og råmaterialerne og mulighederne – og mange af dem bruger vi i det godes tjeneste, men mange, mange af mulighederne misbruger vi også og gør os selv mange bjørnetjenester. Det er vidunderligt at kunne komme hurtigt af sted i bil og på cykel, men det er også samtidig farligt. Så meget tror jeg vi kan sige. Men i den situation, hvor en ulykke sker og vi bliver så små og magtesløse, da der er vel ikke andet at gøre end to ting: Høre hvordan den Gud, der har givet os livet trøster os – og så det andet, der også er så vigtigt: Stå sammen, og være sammen og tale sammen, I i jeres familie og vi andre omkring Jer være sammen med Jer og bære det i fællesskab. Og I ved, at hele byen tænker på Jer og mange, mange flere af jeres familie og venner. Det er jo også en måde Gud hjælper på, at Han giver os hinanden, nogle medmennesker der vil bære sammen med en.

Der er en lille oplevelse, som har været i mine tanker lige fra det øjeblik jeg hørte om det der skete med Hans. Det var kort tid efter jeg var blevet præst, da var vi på udflugt med pensionister og besøgte også en kirke, der lå ved vandet. Præsten viste os kirken og vi gik en tur på kirkegården. Så standser præsten ved en grav og siger: Det er min dreng, der ligger der. Af årstallene på stenen kunne jeg tælle, at drengen var blevet 5 år. Faderen, præsten fortalte, at han var druknet, havde været ude i en robåd sammen med nogle kammerater. Jeg vidste ikke hvad jeg skulle sige til ham, vidste ikke dengang, at jeg måske bare ingenting skulle sige eller bare sige, at det gjorde mig ondt, så jeg greb til en floskel og sagde: ”Ja, så det man spørger, hvad der er meningen med det.” Hvortil Faderen, præsten meget ivrigt og afværgende udbrød: ”Nej, sådan må vi aldrig spørge. Der er kun den ene mening, at da drengen blev fundet, så lå han med en fisk i sine arme.” Og faderen, præsten tænkte på, at fisken er det gamle symbol fra de første kristne på Kristus. Fisk hedder på græsk iktos, og hvert bogstav i ordet er forbogstavet til: Jesus, Kristus, Guds søn frelseren. – Drengen lå med Kristus i sine arme. Det var den eneste, der i den situation gav mening for faderen.

Jeg tænkte på denne oplevelse, fordi Hans – ja, Hans var fisker, en stor og dygtig fisker. Derhjemme har I billeder af Hans, der stolt fremviser dagens fangst, en stor fisk. Jesus Kristus Guds søn frelseren er ved Hans’ side. Sådan ville den far, præsten, sige og sådan skal vi tro det i dag og i alle dage i fremtiden, når minderne om Hans kommer igen og igen og det er svært at forstå, hvorfor han skulle tages bort fra os. Kristus fiskens tegn står ved Hans’ side, Han er for Hans: Jesus Kristus, Guds søn, Frelseren der vil frelse, redde ham fra døden og den mørke grav til lys og mere liv i opstandelsens nye tid hos Gud.

Hvordan det alt sammen skal ske – med opstandelse og det evige liv, som Hans nu griber, det ved vi ikke fuld besked med. Gud har ikke villet, at vi skulle vide alt. Og hvorfor skulle vi også det? Vi er jo kun mennesker. Derfor må vi affinde os med at der til livet hører gåder, vi ikke selv og nu kan løse. Ap. Paulus er inde på den tanke i I Kor. 13, det kapitel, vi kalder for kærlighedens højsang, fordi hele kapitlet handler om kærlighedens væsen. Der siger Paulus: ”Nu ser vi jo i et spejl, i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt. Nu kender jeg stykkevis, men da skal jeg kende fuldt ud, ligesom jeg jo selv er kendt fuldt ud.”

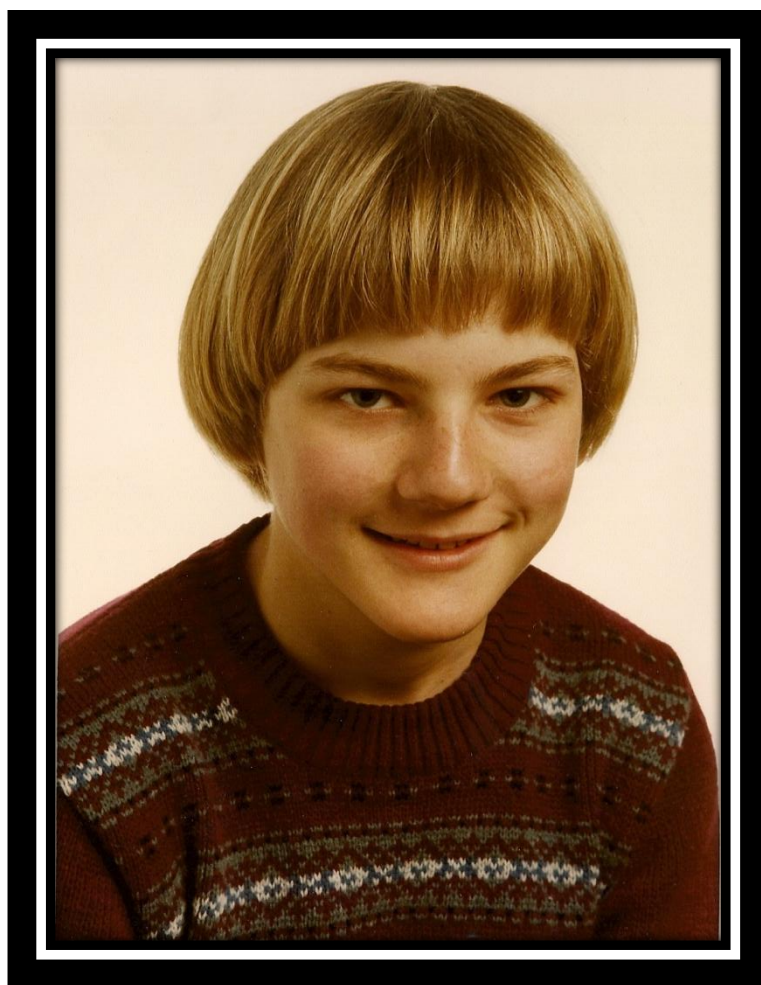
Nu har vi mange uløste gåder, nu kender vi kun livet i små stykker, men engang skal vi få hele forklaringen – på Livet og døden og opstandelsen og det evige liv. Indtil da

må vi klamre os til nogle brudstykker og ord, at Hans griber det evige liv – og at Jesus Kristus Guds søn frelseren er ved Hans' side. Men lad os ikke glemme, at de uløste gåder er gemt i Amen og omsluttet af Guds kærlighed i kærlighedens Højsang. Også Hans' gåde munder ud i Guds grænseløse og uendelige kærlighed. Hans har det godt og han får det godt.

Herre vor Gud, himmelske Fader.

Vi takker dig for Hans og for alt, hvad han har været og betydet for os, først og fremmest for hans familie. Nu hvor han er taget bort fra os – og det ikke kan være anderledes og vi ikke kan gøre mere for ham – da beder vi dig, at du vil tage dig af ham og give ham det liv, som du har bestemt til ham, når hans liv på jorden er forbi. – Vær nær hos os på denne vanskelige dag og alle svære dage, og hjælp og trøst hans familie.

I Jesu navn. Amen.

Tur sommeren 1982 med Kristian.

Fredag 21. juni.

Kl. 13.⁰⁰ afgang. Termostatmad med. Rødby-Puttgarden. Altona Auto im Zug.
Afgang 21.⁰⁰.

Lørdag 22. juni.

Kl. 8 München ad motorvej. Holdt i Østrig ved Tauernautobahn. Olie væk, ny på. Over Würzenpas meget stejlt i 1. gear. Købte benzinkuponer og vekslede penge deroppe. Gennem Jesenice til Ljubljana; kørte for langt og måtte spørge om vej til Pod Jelsami. Ankomst om eftermiddagen hos Böhm's, Ulla's gamle chef. Fru Böhm var i haven ved instituttet, Böhm viste os rundt bl.a. på det gamle laboratorium og mit gamle værelse.

Søndag 23. juni.

Det regnede meget. Vi var med Böhm på teknisk museum i Vrhnice; der havde vi været før, vi så to kæmpestore sorte russiske biler, der havde været Titos. Rundt i Ljubljana, så knallertforhindringsløb på et torv. Hjem at spise middag. Om eftermiddagen hentede Anka os; Ivan og Kristian kørte med ind i byen og gik op til borgen; Anka og jeg kørte til ulica Pohorskega bataljona hos Ivanka, hvor vi fik en dejlig skinke og diverse drikke. Bagefter var vi ude at se Ivankas påbegyndte sommerhus 15 km udenfor byen på en bjergskråning; bagefter på en udendørs restaurant og så hjem hos Böhm.

Mandag 24. juni.

Afgang fra Ljubljana om morgenen, ankomst Zagreb et par timer senere; til Kranjčevićeva 1b; der var mange parkerede biler, mange mennesker og meget spektakel. Lidt rundt i byen. Købte karburator til Tomos. Om eftermiddagen hos Forenbachers til kaffe og aftale.

Tirsdag 25. juni.

Tur med svævebanen til Sljeme. Traf en præst i kabinen på vej ned. Spiste i Lovački Rog, regnvej; derefter i Na-Ma, et stort varehus. Alma og to piger var i lejligheden. Om aftenen i Remetinec, det var vanskeligt at finde p.gr. af vej- og broarbejde. Traf Marija, Berka og hendes mand og Stric. (Min onkel, min fars bror.) Vanskeligt at finde tilbage igen. Brugte meget lang tid på at veksle en 1.000 kr. -seddel!

Onsdag 26. juni.

Forenbacher og hans rygsæk blev bragt af sønnen kl. 8³⁰. Vi kørte ad en betalingsvej til Karlovac, der fik vi benzin på og tog først den normale vej til Gospić, men så kom F. i tanker om, at vi hellere måtte tage en anden, kønnere vej. Vi drak kaffe i en lille kro undervejs og kørte længe; det var ret træls, for vi havde ikke meget plads og bilen var tungt lastet. Vi spiste ved en berømt ørredbæk, hvor der var restaurant; vi fik ørred på grill. Gennem Gospić og endelig ud på eftermiddagen til Oštarije hos Jures planinarsko sklonište, en slags motel. Vi gik en aftentur syd for vejen gennem skoven, hen ad en bjergside og til "Kubus," der hvor nedstigningen til Karlobag begynder; så udsigten over øen Pag m.m. Vi så afføring fra en bjørneunge!

Torsdag 27. juni.

Vi besteg Kiza, et bjerg på ca. 1300 m. huset ligger 950 m. o.h.; først over en bjergskråning, så ad vejen gennem skoven op til en kilde, hvor vi holdt hvil; derpå ad den mere stejle sti opad gennem tynd skov og ad stenede stier, bagom selve toppen. Lidt nedenfor toppen lagde vi rygsækkene og klatrede de sidste få meter op. Der var en flot udsigt, gule liljer og mange andre blomster, men jeg var bange for at de andre skulle gå for tæt på kanten. Det truede med regn, så vi måtte hurtigere ned, men slap for at få mere end et par dråber. Efter middagssøvnen fik vi besøg af en vinrejsende fra Šibenik; han sov med os næste nat og gav os en flaske hvidvin. anbefalede os hulen. Forenbacher fik tachycardi af de mange cubanske cigarer. Vi spiste på Hotel Velebno som eneste gæster. I huset ved hotellet havde ulvene ædt en hund sidste år.

Fredag 28. juni.

Vi skulle køre F. tilbage til Gospić kl. 15, så vi havde tid til en morgentur. Det var tåge nogle steder og storm andre steder. Vi gik ad vejen gennem skoven og mod bjergtoppen Sidikovac, men gik ikke op på den; derimod over en bjergryg og ned i en dal, hvor vildsvinene havde rodet. Op ad en skråning med meget dejlige blomster, bl.a. de samme små blå iris, vi har hjemme i haven; op til en meget flot udsigt over Velebitski Kanal med store bølger på, og Pag og andre øer med solskin på, mens vi selv stod på kanten af tågen og med stormen ruskende. Øerne var næsten helt hvide. Barnebarn af kejserinde Marie Theresie kørte samme rute for mange år siden, hun kedede sig i Wien, blev kørt af en dyrlæges farfar.

Kl. 11.³⁰ kørte vi til nogle ørreddamme, hvor vi igen spiste ørreder og videre til Gospić, hvor vi var kommet alt for tidligt til toget. Vi ledte efter knallertforretning i byen, men der var lukket; købte lidt ind, så et bilsammenstød og kørte så hjem igen til Jures i Oštarije. Gik en lille aftentur og mødte to slovenske bjergvandrere, den ene med høreapparat og over 70. Der kom en stor gruppe unge, der sov ovenpå, en var fra Beli Manastir og en anden i nærheden af Klek, hvor vi levede fra 1930 – 1940.

Lørdag 29. juni.

Afgang ca. 8, nedkørsel ad hårnålesvingene til Karlobag; så var det straks sol og varmt, men turen var meget anstrengt og krævende. Videre ad magistrala til Biograd, hvor vi lige nåede færgen kl. 11. Kristian parkerede bilen meget fint tæt på Belas garage, men senere fik vi lov at lade den holde hos genboen skråt overfor. Der var en masse sammenstuede møbler, vi skulle have ud, før vi kunne komme til; skabet skulle hænges på væggen og køleskabet sættes i gang. Vi var de første der benyttede sommerhuset efter vinteren. Da alt det var gjort, var vi ved stranden og det var dejligt.

Søndag 30. juni.

Ivan og Kristian var tidligt nede at hente brød og andet. Vi badede og kl. 10.³⁰ var jeg i kirke; der var mange og jeg forstod ikke ret meget; der var barnedåb. Resten af dagen læste vi og badede, det var varmt.

Mandag 1. juli.

Efter morgenbadet tog vi til Biograd, ledte meget efter knallertbutik, fandt ikke noget brugbart. Købte store mængder frugt og grøntsager på torvet; brugte lang tid til at veksle penge. Spiste malle (fisk uden ben) i ”Poluotok”. Smagte dejligt. Tilbage 13.³⁰; mere bad og aftentur, hvor vi for vild på sydenden af øen.

Kristian og jeg var nær blevet kørt over af en murer på en minitraktor, der løb baglæns ned at bakke for ham; han måtte køre ind mod muren for at stoppe, og væltede så!

Tirsdag 2. juli.

Formiddagsbad. Kristian lappede en gammel luftmadras og sejlede på den om eftermiddagen. Tur op til klosteret om aftenen. Det blæser. Kristian så en hugorm. Der var faldet et firben i opvaskebaljen.

Onsdag 3. juli.

Vi tog bilen og kørte til Preko og med færgen til Zadar. Der rendte vi rundt efter en karburator til Kristian, men fik ingen; vi fik lavet ekstranøgle til huset og så en kirke + den runde Sv. Donat, der er lavet til koncertsal. Tilbage til Preko, hvor vi spiste burek og fik benzin på; så tog vi op til den nordlige ende af øen Ugljan, der var pænt. På vejen tilbage badede vi i Dobrapoljana. Resten af dagen dryssede vi rundt.

Torsdag 4. juli.

Dan borca. (Heltenes dag) Vi badede og begyndte så at pakke, spiste rester og gjorde huset i orden. Vidas søster skulle komme, men kom ikke før vi rejste. Tog færgen kl. 16, kørte op til Benkovac og derfra til Obrovac; der var meget øde og fattigt omkring Benkovac. Videre op over en bjergryg og ankom ved 18-tiden til Gračac – og fandt Motellet ved Cerovačke pećine, hvor vi havde bestilt overnatning. Vi var de eneste gæster; gik en aftentur; det lå flot på en bjergside med udsigt over dalen; toget kørte bagved gennem flere små tunneller.

Fredag 5. juli.

Der var fuldt af mærkelige sorte orm/larver/tusindben på terrassen og i værelset! Personalet virkede meget sløvt og uvillige. Gik med guiden op til hulerne, hvor han lerede sin remse af. Hulerne var gode nok og turen derop også. Derpå kørte vi til Ključ, men lidt efter var vejen under anlæg, og det var bjergvej; først måtte Ivan forbi en kæmpekran, der ikke ville flytte sig, så en boremaskine, hvor der også kun var cm mellem dem og os – til sidst var vejen helt spærret og vi måtte bakke tilbage og vente til de var færdige med at hælde cement ud af en vogn og til de opadgående var kommet forbi. Det var på det strengeste forbudt at fotografere (underjordiske våbenlagre?).

Da vi igen var kommet til asfaltvej, kunne vi ikke finde vejen til Titov Drvar, den var ikke angivet; vi kørte forkert, måtte spørge 4 jernbanefolk, der forklarede i munden på hinanden, og bagefter havde vi en mand med oppe at køre, og han forklarede os, hvor vi skulle dreje. Det var en frygtelig stenet bjergvej, næsten ikke til at køre ad i bil, og det blev ved og ved; Kristian klagede over at bilen blev ridset, når jeg kom for tæt på buskadset, men jeg måtte zig zagge mig frem for at undgå sten og huller. Og Saaben holdt, for det meste i 2. gear.

Endelig omsider kom vi til en asfaltvej igen og nåede Titov Drvar, hvor vi vekslede penge, men ikke kunne få noget at spise. Så spiste vi ved partiantoget en

sammenkogt ret (8 timer i ovnen, under pergament og meget langsom opvarmning) og kørte via Mrkonić Grad til Banja Luka; det sidste stykke var meget flot, langs Vrbasfloden, hvor der var meget små geder!

Vi var trætte og der var enormt mange mennesker på gaden i Banja Luca. Ivan spurgte to parkeringsvagtpiger og heldigvis kunne den ene henvise os til et ”prenoćiste” i nærheden, hvor vi kom ind.

Lørdag 6. juli.

Om morgenen gik vi lidt rundt; jeg så en gammel fæstning langs floden, de andre var i butikker. Kørte uden vanskeligheder gennem Prnjavor – Derventa og til Bosanski Brod og kom til Stipo og Ružica i Mikrorajon kl. 11. Det var lidt for tidligt, R. var ved at lave middag. Vi spiste, sov, snakkede og gik på kirkegården; senere en tur ind i byen (Brod), hvor vi så bryllupsoptog med pyntede biler. Tidligt i seng.

Søndag 7. juli.

Afsked med Stipo og Ružica – og ad autoput mod Djakovo, hvor der var byfest; der var enormt mange mennesker, vi stillede os ved vejen og ventede 3 kvarter inden optøget kom; det var flot og der var mange forskellige grupper i folkedragter med musik; det sluttede med pyntede hestevogne. Vi gik lidt rundt og opgav at vente på eftermiddagsforestillingen med hesteshow. Så kørte vi nordpå til Beli Manastir og fandt efter lidt søgen Jokas hus; de var heldigvis hjemme. Om eftermiddagen var vi ved ranchen, der var frygtelig mange myg; knallerten manglede en slange og kunne ikke køre; men så fik Kristian (13 år gammel) i stedet for lov at køre frem og tilbage ad markvejen i vores bil.

Mandag 8. juli.

Vi var på ranchen hele dagen. Kristian fandt knallerten frem og tre mænd kastede sig over den og skiftede slange. Vi lavede paprikas (en slags gullyas) og pandekager.

Tirsdag 9. juli.

Der var ikke superbenzin at få. Vi var i Kopački Rit med Joka; så traner, der fodrede deres unger. Spiste middag. Senere på ranch.

Onsdag 10. juli.

Stadig ingen benzin. Vi var til kaffe hos dyrlæge Kos. Kristian var på ranch. Om formiddagen i Osijek med tog.

Torsdag 11. juli.

Kopački Rit med Joka og Vida; vi så storke, traner, hejrer, lappedykkere. Om eftermiddagen på ranch. Afgang til Osijek om aftenen, hvor vi overnattede i Joka's "reservelejlighed."

Fredag 12. juli.

Spiste fileki ved teateret, Kristian fik ingenting. Kørte meget rundt og ledte efter Obedska Bara; da vi endelig fandt det, så vi få både men ingen årer. Opgav. Kom til Novi Sad hos Vanja og Slobodan. Så borgen, gik rundt i byen på gågaden. Spiste og drak.

Lørdag 13. juli.

Købte karburator. Pakkede mange madvarer og begav os i to biler mod sommerhuset. Men på vej ud af byen gik koblingen i stykker på selve broen! Ventede længe på de andre, så kørte vi i 2. og 3. gear med Kristian som gearskifter til sommerhuset. Samlede og spiste abrikoser, startede bådmotor. Sejlede ud på en ø i Donau, badede. Spiste grillmad sent ud på aftenen.

Søndag 14. juli.

Sejlede alle ud til øen i Donau og badede. Om eftermiddagen gik Kristian ned og kiggede på bilen og foreslog at lave en muffe omkring bruddet. Slobodan fandt en gammel tænderørnsnøgle, som Kristian passede til og satte på enderne; vi kørte prøvetur og det virkede, men elastikkerne måtte skiftes ud af og til. Det nærmeste SAAB-værksted var i Macedonien og Ljubljana! Kørte til Novi Sad.

Mandag 15. juli.

Kørte via Sombor og Batina til Beli M., hvor vi spiste og sov og fik gaver. Kl. 17 afgang via Osijek og Virovitica, Bjelovar til Zagreb; ankomst ca. 23. Væmmeligt at køre, da det var mørkt og svært at finde vej i Zagreb på grund af mange nye veje.

Tirsdag 16. juli.

Indkøb i Zagreb. Udstilling af serbisk middelalderkunst. Hos Berka, hvor der var geder og kaniner og høns og duer!

Turen slutter ved at vi igen kørte til München Øst ("Auto im Zug") uden problemer, men i Hamborg måtte vi igen have friske elastikker til ophængning af karburatornøgle, sådan noget fik vi på en tankstation. Ved ankomsten til Viby og dagen derpå i Roskilde på Saabs værksted sagde de, at de aldrig har set noget lignende, fordi sådan en genstand aldrig gik i stykker!

Kristian i gummibåd på ferie ved Adriaterhavet.

Brev fra min svigerinde Vida Katić, der tilfældigvis var i Zagreb ultimo 1991 for at hjælpe datteren Alma med hendes nye lejlighed i Kranjčevićeva 1b.

(i oversættelse ved Ulla)

Zagreb 20.1.1992

Kære Venner.

Længe har jeg forberedt mig på at skrive til jer, men dagene går så hurtigt (det lyder usandsynligt, men er sandt).

Joka har sin gang i forskellige kontorer (arbejdsanvisning, kommune og den slags) og om eftermiddagen hviler han sig lidt og så er det allerede mørkt. Det ville have været bedre, hvis Joka selv beskrev sin lidelseshistorie, men på den anden side er det bedre at jeg forsøger, for det er bittert og ondt at fortælle igen og igen.

Kort sagt så fik Joka to dage før jul en anonym besked i telefonen, at han skulle forlade Baranja nord for Osijek uden mulighed for at komme tilbage, og kun medbringe hvad han kunne bære i hænderne og at han straks skulle tage med bus mod Ungarn.

Før det skete havde de taget Golfen (diesel) fra ham for en oberst i den jugoslaviske arme havde brug for den, og den anden bil tog cetnikerne fra ham aftenen førend han skulle af sted. Det var røveri. Han skulle køre den et bestemt sted hen og lade den stå. De skød efter ham (men over hovedet på ham, mere for at gøre ham bange) og han måtte ikke se sig tilbage. Til alt held kørte Alma, datteren, til Zagreb i en Wartburg, da hun flyttede med pakkenellikerne i oktober 1991. Jeg synes det var ubeskrivelig forfærdeligt for det er en fornedrelse og ødelæggelse. Nu vidste han ikke, hvordan han skulle komme ud. Han gik med Sava (dyrlæge, ven og serber) til kommunen, men de kunne ikke yde ham nogen beskyttelse for den som ikke vil rejse bliver skudt. Det eneste de gjorde for ham var at sørge for en tjenestebil, som holdt foran huset.

Det lykkedes for Joka at få smidt nogle småting i et par pudevår (han husker ikke mere hvad). Chaufføren kørte ham til Bač i Bačka hvor forloveren ved vores bryllup bor; og hos ham lod han sagerne stå (bl.a. video). Så kørte han til grænsen, hvor Vlada og Jelka Hranilović ventede ham i bil. (Det var vore venner, Rusinere, som

også havde måtte forlade Baranja). Og de kørte ham så via Ungarn til Zagreb, hvor de ankom kl. 3 julenat. Det var også et chok for os at se dem, for vi vidste ikke at de var fordrevet. Og et chok for dem for de måtte forlade alt hvad de havde samlet i 30 års arbejdsliv.

Medens Joka prøvede at pakke kom de nye beboere allerede stillende i hans hus i Beli M. Det er en JNA-generals familie fra Daruvar. Četnikkerne havde oversået hele Baranja med sådanne tilflyttere fra Daruvar.

Kroaterne måtte forlade deres huse så de kan lave et etnisk rent Baranja. Det er så ens forstand står stille. Ligesom vi kom for 30 år siden med to kufferter, sådan er vi nu rejste. Vi må viske 30 år af vores liv ud og alt besvær med at skaffe sig ejendom. Vi er mest kede af det med bøgerne og personlige minder (video og fotografier). Intet har vi reddet af Almas udstyr (forskelligt håndarbejde og den slags), så hun skal også begynde forfra næsten uden nogenting. Alligevel er vi lykkelige over at Joka er kommet levende ud af det helvede (anarki og blodtørst) og er kommet sig godt ovenpå chokket. (2 dage var han i dybeste depression). Nu leder han efter et arbejde, for vi ved ikke hvor længe de skal blive her Zagreb. Man ved ikke hvordan man vil løse vore problemer.

Vi har det elles godt. Vi glæder os over at Kroatien er blevet anerkendt og vi specielt er glade for at Danmark var blandt de første lande takket være Bertel Haarder og Uffe Ellemann-Jensen.

Nu lever vi i håbet om at de blå hjelme vil komme og oprette orden, men der er også fare for at alt falder i hænderne på serberne (hvis den jugoslaviske arme ikke forlader de okkuperede territorier så kan vi ikke stille noget op). Fra vores side håber man at flygtningene kan vende tilbage til deres hjem. Jeg har ikke meget håb om det og af og til er jeg deprimeret. Jeg kæmper imod det, for det hjælper ikke at pine sig selv. Nætterne er svære for os for det hele gentager sig i drømme. Vi venter kun på hvad der vil vise sig; vi er bange for at blive skuffede igen. Det ville være bedst hvis krigen holdt op, selvom det alligevel længe ville være usikkert at komme i nogle egne af landet, og terrorismen ville fortsætte. Det er lidelser som vi ikke kan se nogen ende på. Ungarn har taget pænt imod mange fordrevne, mange ældre mennesker har fået et par får og høns for ikke at tænke på deres fortvivlede forhold.

Ingen bestiller noget, markerne er ikke pløjede og nu burde der snart sås igen. Der bliver hungersnød og der er mange miner langs vejene.

I Zagreb mærkes krigen ikke så meget; her er fredeligt endnu og det håber vi der bliver ved at være. Hvis ikke, beslutter vi os sandsynligvis for at komme hos jer i Danmark.

Alma, datteren, er veterinærstuderende og forlovet.

I Brod har de det også godt, men der er lidt anspændthed fordi Bosnien er i nærheden.

Joka vil skrive til jer en af dagene. Hils drengene og pigerne.

Kærlig hilsen

Adam, Alma, Joka og Vida.

Tak for alt.

P.S.

I vores 2-værelses lejlighed bor 12 personer, der flygtede fra Brod og nogle gange endnu flere. Men det er værre med dem fra Vukovar, som bor i nærhed her i hotel "Plava Laguna" og intet kan foretage sig udover at spise og sove.

Joka og Vida til fest inden Balkankrigen brød løs.

Til minde om Kristian.

Viby 13/6 1992

Hvorfor mon det er så meget sværere at komme i gang med at skrive om Kristian end det var om Hans? Nu er der næsten gået to år og det har hele tiden luret i baghovedet – at sådan ”plejer jeg” at gøre når jeg har mistet en søn – åh fy for Fanden!!

Lige efter at han var død havde vi så travlt med besøg af Joka-familien – og senere lå det ligesom i luften (eller jeg bildte mig selv ind) at jeg skulle ikke forpeste livet for de andre ved at gå og være fortvivlet. Så kom krigen i Kroatien og optog tankerne.

Skal jeg begynde med den frygtelige fredag hvor han styrtede ned? Eller tage det kronologisk? Begynde helt forfra – eller starte ved Kristian som 12- årig da vi efterlod ham alene for at tage til Roskilde for at identificere Hans; hvor må de to timer have været rædsomme for Kristian alene mellem håb og frygt – stakkels dreng vi svigtede ham ved ikke at tage ham med! Bare autoritetstro fra min side; fordi betjentene sagde, at det skulle vi – hvad ved de om det?

Kristians liv efter Hans falder i følgende afsnit:

1981 -	Modelflyvetiden
1982 - 1987	Knallerttiden
1987 - 1989	Bilalderen
1989 - 1990	Ultralight fly

Han har haft det meget svært – det er ikke så underligt at han var sur og fandt på dumme protestforetagender. Hvis ikke gamle Ivan havde været så tålmodig med ham – hvordan mon det så var gået. Kristian kunne slet ikke tale med os om sine problemer og sin sorg over Hans. Efterhånden fandt vi en modus vivendi sammen, hvor vi accepterede at vi var gamle og tykke og dumme og I lugter.

~

Den sommer, der blev hans sidste må vi formode at han havde det godt. Han havde fundet et tilholdssted hos Leo og familie i Laugø, som vi besøgte torsdagen efter styrtet; det var et dejligt sted og vi hørte meget om Kristians sidste tid. Jeg kan godt forstå, han at sommetider først kom hjem kl. halv tre om natten deroppe fra. Hvor var jeg lettet når gruset knasede under hjulene på hans Alfa Romeo når han svingede ind i indkørslen med radioen spillende. Han gik ellers altid yderst stille og hensynsfuldt ind man kunne næsten ikke høre når han låste sig ind og gik op ad trappen.

Han havde både et enpersoners og halvpart i det topersoners fly sammen med Ivan. Han havde lige haft sommerferie og var begyndt igen – han havde lakeret en slags skærm til det lille hurtige fly og Leos kone havde syet sidestykker til det. Det nåede han aldrig at få prøvet.

Den sidste uge af sommerferien var han på Sydfyn med et lille fly på taget af den gamle Saab. Det var med to flyvenner (Arrow-klubben) som han vist havde truffet på Møn og som vist boede i Greve. Den enes far var tidligere fabrikant og havde lystgård og eget fly (det var nemlig en rigtig far, som K. sagde). Kristian konstruerede et stativ til at køre flyet op på Saaben og jeg købte en ekstra tagbagagebærer. Det så drabeligt ud og han fik mange dumme spørgsmål på Storebæltsfærgen. De havde en pragtfuld tur, vi har senere fået billeder. Der blev også taget en videofilm, som K. sikkert havde glædet sig til at se. De var med faderens fly en tur i Sønderjylland og de var selv en tur i det sydfynske øhav, vistnok også på Tåsinge. Badede ved stranden og sov på gården og snakkede fly og hyggede sig. Han kom oplivet hjem med stativ og fly på bilen. Han havde lånt vores, fordi den bedre kunne tåle det end hans egen nylakerede Alfa.

Han tog af sted samme aften eller dagen efter den søndag, hvor Ivan og jeg var i sommerhuset hos Jørgen og Margit Kandrup i Rågeleje og hvor jeg næsten brækkede næsen på badebroen. Jeg kan huske, han sad inde i stuen og ventede på os da vi kom hjem om aftenen. En

uges tid før, mens jeg var i Rønne, havde han gennemført turen ind over korridoren mellem Kastrups og Roskilde lufthavnes radarområder; det havde også været en stor oplevelse for ham. Det var vist også sammen med de to venner. Jeg var meget lettet over at han tog flyet med på taget af bilen til Fyn, for han havde talt om at flyve til Jylland engang og havde tænkt over mulighederne for nødlanding i tilfælde af motorstop og havde regnet ud hvor langt han kunne svæve. Det var en af mine ængstelser ligesom Ivan så tit sagde ”Godt, han ikke kører på motorcykel.” Før Hans døde, havde Ivan været bekymret ved udsigten til at Hans så brændende ønskede sig

en robåd til at fiske fra. Kristian så på nødlandingsmuligheder da vi var med Storebæltsfærgen en gang i forsommeren på vej til Billund sammen med Stefan, Sari og Heidi. Da mærkede jeg første gang misstemning mellem Stefan og Sari. Men ellers havde vi en god tur, hvor Kristian og jeg var på flymuseet, bilmuseet og Falckmuseet. Bagefter tog Kristian på en alm. turistrundflyvning uden at fortælle at han selv var indenfor faget. Flymuseet var morsomt og K. var selvfølgelig meget interesseret.

25/6 92.

Om hvordan Kristian kom i lære: Da han gik i 8. eller 9. klasse skulle de i erhvervspraktik, og pludselig en dag kom han hjem og sagde (han fortalte ellers næsten ingenting om, hvad han foretog sig) at han havde været hos autolakereren i Grønningen og aftalt at han skulle i erhvervspraktik. Senere har Claus fortalt at K. havde en tank til en knallert, der skulle lakeres og så havde Claus foreslået at han tog erhvervspraktik hos lakereren så kunne han nok samtidig få tanken lakeret gratis! Inden Kristian skulle begynde var værkstedet blevet handlet og det var Ib der havde overtaget det, men han stod ved den gamle aftale og Kristian kom i erhvervspraktik i to uger. Og så blev han hængende derude. Snart efter havde han aftalt at han skulle komme og feje lidt efter skoletid og snart kunne vi se at det passede ham udmærket. Kristian og jeg havde været med SAAB'en hos den tidligere ejer af Vibyautolakering og i Darup og de mente ikke rigtig det kunne nytte noget. Ib sendte mig via Kristian til en pladesmed i Hvalsø der så på den, jeg tror ikke han lavede noget på den? Så gik Kristian i gang med at afmontere løsdelene og det var et meget stort arbejde, den blev lakeret hos Ib og løsdelene skulle monteres hos SAAB i Roskilde, de var vist lidt sure over at K. selv havde afmonteret. Han var meget øm over den på Jugoslaviensturen. Han brugte meget af sin fritid på værkstedet men gik også på ungdomsskolekurser i motorlære, motor-cross og ?

Da han havde gået i 10 klasse i kort tid fortalte han, at nu blev lærlingen snart udlært og så kunne han komme i lære, dog skulle han starte som arbejdsdreng de første måneder, for de måtte ikke have to lærlinge samtidig. Han var selv helt overbevist om hvad han ville. Vi var mere i tvivl – dels p.gr.a. risikoen for hjerneskade af opløsningsmidler og dels fordi der ikke var nogen videreuddannelsesmuligheder. Det var nok dels fordi han var så led og ked af skolen og dels befandt han sig godt på værkstedet og kunne selv mærke at han havde tag på det. Vi var meget i tvivl, men turde ikke gøre ret meget for at snakke ham fra det – vi kunne mærke at han ikke tålte ret meget modsigelse uden at gå helt i stykker og

samtidig var det meget vanskeligt at skaffe lærepladser andre steder. Og der var ikke tvivl om at mesterlære var det rigtige for ham; vi var nede at tale med Ib og se værkstedet og så sagde vi O.K.

I læretiden kunne vi mærke hvor han blomstrede op og blev anderledes end den sure og nedtrykte skoledreng. Ikke at han sprudlede og var imødekommende – men det værste var overstået. Han var ikke sur når han skulle af sted om morgen. Hver fredag kom han med et sæt lugtende arbejdstøj, først det alm. blå vi selv havde købt senere hvide overalls og jakke med Viby autolakering på ryggen. Efterhånden blev de så stive at de næsten kunne stå selv.

Hans første ophold i Silkeborg var ikke rart. Jeg havde troet at der blev gjort en masse for dem i fritiden ligesom på Slagteriskolen i Roskilde men der var ikke noget særligt, og kammeraterne brød han sig ikke om. Ha var ude at ro en tur på søerne en gang og vist nok en tur med skov- Asger en gang ellers kedede han sig og tog hjem med toget hver weekend. Ydermere skete det at svendeklassen terroriserede de nye uden at lærerne greb ind og det ville Kristian ikke stå model til, så han tog hjem i utide og jeg måtte ringe til skolen og forklare det. Senere skete der heldigvis ikke mere af den slags så vidt jeg ved.

Men næste gang han kom på skole (eller var det sidste gang?) spurgte en af lærerne: er du så holdt op med at ryge hash? Jeg var rystet, Kristian kun alm. sur, så jeg gjorde ikke noget ved det, men det er for galt at komme med sådan en påstand helt ud i luften. Den sidste gang var han selv kørende til skolen og det hele gik lidt lettere for ham, men begejstret blev han aldrig for det. En god ting var at han fik udvidet sit madrepertoire, der ellers var meget snævert – de havde serveret tarteletter med ærter, gulerødder og skinke og bøf stroganoff med cocktailpølser så det fik han også indført herhjemme. En af de første weekends med bil skulle han besøge mormor, og på vejen fra Silkeborg mod Aarhus var der omkørsel og han overså et skilt og endte i Aarhus midtby fredag i myldretid, det var ikke rart. En anden gang da han var i Rønne var der en der pillede ved hans bil og Kristian løb efter ham; heldigvis slap den anden væk så Kristian fik ikke afløb for sit raseri, han ville have tæsket ham.

28. juli 1992

I går var det to år siden Kristian styrtede ned, i dag for to år siden var vi på Hillerød Sygehus på intensivafdelingen og det var nok den dag hvor vi indså, at han ikke kunne leve. Respiratoren kørte puls og blodtryk så gode ud og det så ud som om alt fungerede. Ivan og Anne-Mette kom og senere Stefan og Sari fra Aarhus. K havde brækket begge arme og det ene ben og nogle halshvirvler, hans ansigt var forslået de talte om hjerneødem og blødning i hjernen og jeg synes de burde have overført ham til Rigshospitalet. De havde talt med Rigshosp. og forklaret resultatet af hjernescanningen og Rigshosp. havde sagt at det ikke nyttede noget – Ivan og jeg havde stadig en smule håb og var meget i tvivl: alt så ud til at virke. Først da vi så billederne af hjernescanningen kunne vi se at den ene halvdel af hjernen var skubbet ind over midten, det så meget voldsomt ud. Jeg tror det var lørdag aften at vi endelig fik fat i en læge der ville forklare os ordentlig og vise os billederne, de første gav os nærmest en sludder for en sladder.

Nej, nu vil jeg hellere prøve at skrive om knallerterne. Han nåede at have ca. 50 knallerter alle pænt bogført. Han ville gerne prøve at have alle mærker og typer. Allerede kort efter at Hans var død begyndte K. at tale om at han gerne ville købe en knallert. Vi slog det først hen med snak og syntes at han skulle koncentrere sig om modelflyvningen men så en dag kunne han købe en Velo Solex af en klassekammerat for 25 kr. og det kunne han ikke sige nej til og så måtte vi give os og han begyndte at køre frem og tilbage i indkørslen. Efterhånden blev der slidt en sti i græsplænen rundt om æbletræet; han kørte også rundt i havegangene, de var vanskelige at balancere på om vinteren i snesjap. Det næste var at han gik på jagt efter vrag i grøfterne og fik os til at hjælpe med at hente dem. Men Knud advarede os, at man kunne komme galt af sted hvis de var efterlyst som stjålne; og det gjorde, at K. altid førte bog over køb og salg. Efterhånden begyndte han at studere den blå avis og købte efter den.

Han gik til motor-cross i ungdomsskolen, det var vi heller ikke ret glade for, men det var den eneste måde han kunne komme ud at køre uden konflikt med politiet. Klubben havde ikke knallerter så han måtte selv købe en, det var et stort gult monstrum som vi måtte bøvle ind i bagagerummet på SAABen og køre til Fløjterup hvor de kørte i en grusgrav i frygtelig støv og larm. K. ville gerne have at vi skulle købe enten en stor varevogn eller en trailer til at transportere den på, det var meget flovt og også ret besværligt at have den i bagagerummet. Han havde også dragt, støvler og hjelm og det hele så ret drabeligt ud. Senere fik han en lidt mindre cross-knallert. Efter et par sæsoner holdt han heldigvis op.

Samtidig købte han knallerter efter blå avis og vi måtte med ham ud at hente dem i bilen; men vi skulle endelig holde os meget i baggrunden, mens han handlede og først komme frem når knallerten var købt og skulle læsses i bagagerum eller på taget. Vi var mange mærkelige steder: tit i kedelige betonbebyggelser, hvor det kunne være svært at få tiden til at gå mens han handlede. Han var altid anspændt og tavs på udturen, men dygtig til at få besked om stedet og god som vejviser. På hjemturen var han gerne venligere og glædede sig til at komme i gang med den nye knallert.

Køberne til knallerterne fandt han gennem blå avis – de ringede gerne før han var kommet hjem og stillede underlige spørgsmål selvom der stod ”efter kl.17” i annoncen. Han opnåede at komme i karantæne i blå avis fordi vores tlf.nr. var i næsten hver uge; så blev han opfordret til at sætte annonce i som forhandler mod betaling, det ville han selvfølgelig ikke. Tit udeblev folk selv om de havde aftalt; men mange gange fik han solgt, og så skulle vi holde os meget i baggrunden indtil han kom glad ind og skulle skrive kvittering. Engang grinede han meget; der havde været en far med sin datter for at købe en knallert i scooter-facon, og så kom det frem at faderen var politibetjent, heldigvis var knallerten fuldt lovlig!

Politiet havde han ellers et noget anstrengt forhold til. Allerede som lille dreng kom en betjent slæbende med ham fordi han havde kørt knallert på Højgaard & Schulzs allerbagerste lagerplads, det var ganske urimeligt, men strengt taget var der offentlig adgang, så man ikke måtte; men det var meget emsigt gjort. Så anskaffede Ivan en kæde til at sætte for indkørslen, når Kristian kørte der; men det gad vi selvfølgelig ikke i det lange løb. Næste gang han blev fanget var en gang ude i Birkede eller Søster Svenstrup hvor han kørte en tur på veteranknallerten sammen med ”Mikro.” Da han endelig omsider nærmede sig de 15 var han med på skolens knallertkursus og samme morgen, hvor han fyldte 15 var han tidligt oppe. Ib sagde, at han havde mødt ham ved Havdrup. Senere havde han også en episode i viadukten i Dalen, hvor han var ramlet sammen med en mor med barn på cykel, og K. havde oven i købet en passager på knallerten; jeg kan ikke huske hvad det endte med. Han var altid meget omhyggelig med at have sin forsikring i orden. Det ordnede han gennem cykelsmeden.

Efterhånden blev han så dygtig til at reparere knallerter at kammeraterne kom og spurte til råds i vanskelige tilfælde. Steen sagde at det blev sagt i byen at hvis man ikke kunne få sin knallert til at køre, så var det Kristian man skulle henvende sig til.

Kristian på sin motor-cross knallert.

Kristian elskede at restaurere gamle knallerter.

30/7. 92.

To år siden, at Kristian blev erklæret død og respiratoren blev fjernet. Mandag morgen kom neurologen og gjorde de foreskrevne prøver en gang til. De havde også gjort det søndag men da havde han stadig sedative i blodet og derfor var den ikke gyldig. Vi var der alle sammen og ventede til hjertet holdt op og det varede utroligt længe.

Jeg kan slet ikke finde ord for hvordan det var.

4/8. 92.

To års dagen for Kristians begravelse. Om mandagen kom vi så hjem til det tomme hus og hvor har det været tomt siden. Lille Ivan havde hentet Kristians Alfa Romeo som stod oppe på Hyldegården i Hvalsø, nøglerne lå i det tøj han havde haft på. Hans værelse stod som det plejede, kalenderen på 27. juli. I hans båndoptager et bånd der hed ”Næsten lykkelig.”

Tirsdag talte vi med Frank og Helga og med bedemanden i Roskilde, bedemanden muligvis mandag. Onsdag var vi i sygehuskapellet i Hillerød Stefan og Sari var med. Han var for lang til kisten – to gange måtte vi have ham op igen og bedemanden måtte fjerne noget af polstringen. Ivan lagde et af hans små fantasidyr ned i kisten.

På hjemvejen mødte vi en udbrændt bil ved indkørslen til Roskilde. Da vi nærmede os Syv Kirke kunne vi høre kirkeklokkerne. Så blev han lagt i kapellet. Senere sagde Frank at den gamle Sigurd, der passede vandværket også var død og skulle i kapellet; jeg kom til at tænke på muligheden af at kisterne blev forbyttet, men Ove sagde at han sagtens kunne kende forskel og Frank havde også et eller andet mærke han kontrollerede ved selve begravelsen.

Torsdag var vi hos Leo i Laugø alle sammen. Det var godt at se de steder Kristian havde haft så god en tid og Leo fortalte os meget om Kristian. På en måde var det rart at få noget at vide, på den anden side kunne man høre Kristian sige: ”de gamle er nysgerrige.”

Fredag bagte vi småkager og forberedte begravelsen.

Bendt og Lisbeth kom vist nok dagen før begravelsen og havde en opsats med, Lisbeth havde vist stadig forretning dengang, nej det kan ikke passe – Bendt havde dårlig ryg og kunne ikke bære så vi fik Henning Jensen, Kristians elev til det.

Det var umådelig varmt den dag, ligesom hele perioden forud. Jeg tror kisten var anbragt i kirken da vi kom – jeg kan huske at vi bar Hans derop men ikke at vi bar Kristian. Ove rådede os til at stå i våbenhuset og hilse på folk når de kom han sagde at det var lettere end at hilse på dem bagefter ved graven. Ivan blev stående, jeg gik ind lidt efter jeg syntes det var en akavet situation. Der var allerede mange i kirken, da jeg kom ind.

~

Nu har jeg været inde at se på kort, breve og avisudklip. Der lå begravelsessalmerne og datoen var fredag d. 3. august. Så det var i går det var to år siden. Mærkeligt, at jeg havde taget fejl. Det bedste brev er det fra Inge Berg Hansen.

Selve højtideligheden i kirken kan jeg ikke huske. Det var meget varmt på kirkegården. Ivan inviterede til sammenkomst herhjemme. Jeg fik hilst på folkene fra Hyldegården, de var yngre end jeg havde troet. Udenfor hilste jeg på nogen fra værkstedet i Hedehusene, fru Rasmussen og en Svend. Og på den kvindelige lærling, der var kommet efter Kristian på Grønningen: desuden et par stykker til derfra.

Vi havde dækket bord i spisestuen og i gården, men alle ville være i gården; vi kom til at sidde meget knebent.

Kort tid efter at Hans var død, var vi i Roskilde. Jeg var ind hos Hånd i Hånd ang. Hans's forsikring. Vi købte et fly til Kristian i Hobbykælderen på Hestetorvet så han havde noget at tage sig til. Og vi hentede Hans's blå cykelvrag i Bilinspektionen. Forhjulet var ubeskadiget – hvis han havde været 1 m. længere fremme, var han sluppet. I den følgende tid kastede Kristian sig mere og mere over modelbygning og flyvning. Han havde bygget og fløjet sammen med Ivan, men da Ivan flyttede hjemmefra samtidig med at Hans døde, blev Kristian meget alene. Ivan kom hjem om søndagen, men alligevel. Skolen hadede han mere og mere, os kunne han ikke snakke med.

Vinteren efter begyndte han at gå til modelbygning i Borup; vi skiftedes til at køre ham frem og tilbage til Borup skole, vistnok 2 sæsoner. Han gik vist også til modelbygning her. Han begyndte med de linestyrede mens Ivan var med og fløj en del med linestyrede på flyvepladsen i Kløvested. Da han blev større gik han over til de radiostyrede motorfly, derimod var svævefly ikke noget for ham. En sommer ledte vi meget i en rapsmark ved siden af flyvepladsen efter et fly der styrtede ned der, men

vi fandt det ikke, selv om vi trampede meget rundt i rapsmarken. Senere kom et fly ud af kontrol og fløj væk østpå; vi ledte og ledte, men der var selvfølgelig ikke mange chancer. Da vi havde opgivet ringede tømrer Larsen her fra Viby at han havde fundet det, da han var på jagt i Valore mose, det sad oppe i et træ; der var navn i flyet.

Kristian tilbragte magen tid på flyvepladsen; vi kørte ham derud og han ville gerne have at vi blev der og ventede, så han kunne komme hjem, når han var færdig med at flyve; så det blev mange søndage, hvor vi gik ture langs Kimmeslev sø eller rundt i Kløvested, eller tog søndagsavisen med i bilen. Han brød sig ikke om at vi stod og gloede, men vi skulle gerne være der i nærheden alligevel.

Sommeren efter at Hans døde, var der et stævne ved Holbæk for ganske små fly (jeg tror ikke jeg kan huske hvad de hed). Der var jeg oppe med Kristian; det var en heldagstur og det var dejligt vejr. Kristian havde selv bygget et, vistnok. Det var på en svæveflyveplads udenfor Holbæk og jeg skulle holde mig i baggrunden som sædvanligt, men jeg tror nok at Kristian havde en god dag.

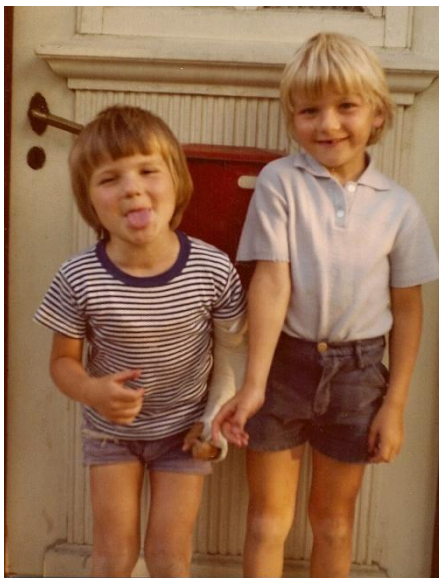
Kristian reparerede aldrig sine fly, når de var beskadiget sådan som Ivan gjorde; han ville hellere begynde forfra med et nyt. Han lavede dem ikke helt så omhyggeligt som Ivan, men dog pænt nok. Han fik efterhånden mange gode dage i Kløvested, dels alene og dels sammen med Ivan.

Kristian med et af sine selvbyggede modelfly.

Kristian som lille er svær at huske - det glider sammen med Hans; de to var næsten altid sammen som venner eller som fjender.

Kristian og Hans foran indgangsdøren i Viby.

Kristian kunne godt lide at ligge og sno bændlerne på pudebetrækket eller dynebetrækket rundt om fingrene når han skulle sove; da han slet ikke talte ellers sagde han pludselig: ”ingen snore, ingen snore!” så måtte jeg vende dynen, så han fik sine snore, men det var så mærkeligt at høre det ellers umælende barn pludselig tale flydende, da det var nødvendigt.

Jeg mener også det var Kristian der omtalte den røde trehjulede cykel med lad som ”min cygly-y.”

Han elskede ligesom Hans når vi legede mens jeg redte senge, at de var små skildpadder der var blevet væk og så skulle jeg finde dem og blive forundret. Vi havde nok lige haft skildpadden, som man altid skulle lede efter og som desværre endte med at blive væk.

De begyndte i børnehaven og var glade for at være der i begyndelsen men blev efterhånden trætte af det. Jeg arbejdede på museet da jeg ventede ham og på Kir. Afd. med deres bibliotek; da vi fik ham gik jeg hjemme et stykke tid, 1 år? Så begyndte jeg vist igen på fjerkræslagteriet og fru Petersen kom her med begge sine børn, mens jeg var væk. Men fru Sørensen kom her vist også en gang om ugen. Kristian, Steen

(og JacobPeter) var født næsten samtidig og Kristian og Steen legede meget godt sammen somme tider var Hans og Lena med men de var også tit i opposition. Steen kaldte i begyndelsen Kristian ”gang-gang” eller noget i den retning. De var også tit på Solsortevej, der hentede jeg dem en overgang, når jeg kom hjem. De blev ved med at komme sammen efter at de kom i hver sin skole men det ebbede langsomt ud og Steen har ikke været her efter Hans døde.

I tiden før Hans’s død blev vi inviteret ud til meget pligtselskabelighed – og det samme gentog sig før Kristians. 29. juni var vi hos Biering-Sørensen i Ringsted til en aften, hvor jeg i hvert fald kedede mig meget. Lørdag 7. juli var vi inviteret til Odder i sommerhus hos Frank og Helga – det var nok pligt og rutine fra begge sider, vi talte ikke særlig godt sammen, det var køligt og de andre ville ikke i vandet, så jeg gik heller ikke, derfor var jeg indstillet på at jeg skulle i vandet hos Margit og Jørgen ved Rågeleje fredag d. 13 og det resulterede i at jeg næsten brækkede næsen da en bølge slog mig ind mod badebroen. Da vi kom hjem sad Kristian i stuen og blev meget overrasket over mit forslåede ansigt. På det tidspunkt havde han haft ferie i en (eller to) uger og vejret havde vist været ret godt til flyvning. Han havde lavet et stativ til at køre det lille fly op på taget af Saaben. Hvornår mon det var vi hentede det lille fly hjem fra Hvalsø? Jeg var med til det, begge fly stod i hangaren, han havde lånt en stor trailer og kørte med Alfaen. Det var nok lige før han fik ferie – så fløj han med det store i det meste af ferien.

Han var en tur på Møn i fly lige før ferien, det har vel været i det lille – han fortalte hvor hurtigt han kunne komme derned og han havde truffet andre og haft det sjovt. Han havde fulgtes med nogen til Greve og da han skiltes fra dem var han kommet i en sky og havde ikke været sikker på hvor han var – det kan være jeg blander to ture sammen; mon han var på Møn to gange? Der traf han vist et par fyre som inviterede ham til Fyn på den enes fars private flyveplads. Det var vistnok de to der havde noget til begravelsen og skrevet ”Arrow” – klubben. Den tur glædede Kristian sig meget til og skulle låne Saaben og fik læsset det lille fly op på stativet; jeg havde efter bestilling købt to ekstra tagbagagebærere så der var fire på. Det så besynderligt ud med flyet på taget. Folk på færgen havde også været meget nysgerrige og spurgt dumme spørgsmål, som Kristian ikke gad svare på. Det var lørdag d. 14. til mandag d. 16. at han var i Vester Aaby var det vist det hed. Han havde sovepose med og de var flere flykammerater sammen til overnatning; der var en til med færgen, han havde sit fly hængende skråt ned ad bagenden på sin bil og det syntes Kristian var smartere; det var en eller to fra Greve. Faderen til den unge flyver

var også selv flyver og havde egen flyveplads ”det var nemlig en rigtig far” som K. sagde. Han havde haft en eller anden fabrik. En af dagene var de med fly (ikke ultralet) i Padborg til et flyvestævne, de var også ved stranden og de fløj selvfølgelig selv i ultralet, jeg tror det var over Tåsinge. Det var en meget herlig tur for ham og vi glædede os på hans vegne.

Da han kom hjem fra Sydfyn skulle jeg bruge bilen til en tur til Rønne, men kom ikke af sted straks fordi min næse så så frygtelig ud. Jeg har nok været der fra onsdag til lørdag. Mens jeg var der foretog Kristian sin flyvning i korridoren mellem Københavns lufthavn, Kastrup og Roskilde – hvor ultraletten kan komme igennem uden at forurolige radaren og radiotjenesten; det havde været morsomt for ham.

En af dagene i ferien hvor det blæste for meget til at flyve tog Stefan, Kristian og jeg og kørte til Maglesø, som Kristian havde set fra luften og til observatoriet i Brorfelde det var en god tur; og sjældent at være på udflugt med de to. (måske var det lidt tidligere på sommeren?).

Kristian havde to elever: Flemming og Henning. Han var ikke godkendt som instruktør endnu, så det var tys-tys; men Leo stod officielt som lærer men havde ikke tid og Kristian ville gerne. Han kom hjem en dag og sagde at nu havde han flyttet det store fly op til Leo og så ville han flyve frem og tilbage i det lille. Han fik sine udgifter dækket men vist ikke mere. Han nåede lige op over de 100 timer kort før han døde. Engang spurgte jeg hvordan det gik med eleverne og han sagde ”ørk de har en reaktionstid på et halvt minut.” Alligevel var han altid glad når de ringede og ville ud at flyve.

En dag i forsommeren var vi i Billund. Sari havde besøg af sin søster Heidi og de ville gerne til Legoland med hende, Kristian ville gerne til flymuseet der lige var åbnet og så tog jeg med uden rigtig at vide hvad jeg ville.

(siden stopper her)

Rejse til Cordoba og Brantôme 8. – 19. september 1997

Afrejse fra København H. om aftenen – Stefan var på stationen.

Sovevogn, men ikke så meget søvn for mit vedkommende p.g.a. rejsefeber. Om morgenen tirsdag kørte vi gennem Belgien og Nordfrankrig. Nogle steder var idyl med lave bjerge, floder og kanaler med sluser og pramme – andre steder dynger af skrot, røg og triste huse.

Ankom til Gare du Nord og Ivan købte straks billetter til Metroen til Gare Montparnasse og vi fandt på kortet en direkte forbindelse dertil – men, men! Der skulle gås gennem lange korridorer op og ned ad trapper, hen og op og frem og drej i lange baner i smeltende varme og med mennesker og skilte imellem hinanden. Endelig i Metro-toget satte vi kufferterne og skulle følge stationerne for at komme af rettidigt.

Begge havde vi været bange for at nogen skulle snuppe en kuffert og forsvinde i mylderet, for der var kun få klassiske franskmænd i toget, mange flotte negre og asiater – men sandelig også mange fordækte, skumle personer. En sigøjnerkvinde med barn på armen stillede sig op og holdt en tale til publikum, hvorefter hun gik rundt og tiggede.

Ud i Montparnasse og endnu en lang vandring i overophedede korridorer med de genstridige kufferter (selv om de er på hjul). Et stykke var der heldigvis rullende fortover. På Montparnasse satte vi os og fik en kop kaffe og skiftedes til at snuse lidt rundt.

På Montparnasse var der billets-luser for at komme ud. Man skulle stikke sin metrobillet ind i en sprække, der slugte den og spyttede den ud igen et andet sted. Imens skulle man gå igennem apparatet.

TGV-togene er meget lange, vistnok 20 vogne med loko foran og i midten, og vi skulle hver gang i den allerfjerneste ende for at nå 1.klasse (den med de gule striber). Men så gik det til gengæld stærkt, når vi kørte.

Første stop Bordeaux; landskabet var først fladt og kedeligt. (Majs og solsikker). Omkring Bordeaux vinmarker og i byen kunne man skimte havnen. Længere sydpå nærmest hedeplantager, fyrretræer og lyng, senere feriebyerne Biarritz, Bayonne – og

da mørket faldet på: Dax og grænsebyen på fransk side: Hendaye og ud på den spanske side i Irun. I Irun på stationen var skiltene på baskisk, spansk og fransk.

Der var stor forvirring, mange rygsækfolk, der skulle købe billet. Det viste sig, at der gik tog både til Lissabon, Madrid og Barcelona – heldigvis slap jeg for at dele sovekupe med nogle rædsomme, højtskingrende amerikanske damer, der havde siddet og holdt hele TGV-vognen vågen det sidste stykke vej. Jeg var sammen med to spanske damer, hvoraf den ene talte engelsk. Det var heldigt, for telefonen ved min køje bippede og konduktøren måtte overtales til at komme og se på det. Jeg sov inden vi forlod Irun og vågnede først, da det var lyst lidt før Madrid! Landskabet lignede Pašman i Kroatien (kyst).

Onsdag morgen i Madrid Chamartin.

Mange mennesker, travlhed, forvirring. Ivan fik kæmpet sig frem til disken og skaffet morgenmad, som vi måtte spise stående. Der var ikke nævnt noget om Cordoba på afgangstavlerne! Ivan fik fat i en, der gav ham køreplanen for AVE-togene til Seville og efterhånden blev vi klar over, at togene måske gik fra noget der hed Atocha. Hen at prøve ved billetlugerne, hvor de kun talte spansk eller totalt afviste. Henviste energisk til perron 1, hvor der ikke stod noget om Cordoba.

Til sidst kom nogle engelsktalende uniformerede damer og var meget hjælpsomme, men de ville først vise mig til rette, når jeg havde købt billetterne hos de spansktalende herrer. Det viste sig, man skulle til en luge for salg til i dag. Der skulle jeg forhandle om, hvilket tog vi skulle med, men omsider lykkedes det - og perron 1 betød metroafgangen til Atocha.

Atocha var meget, meget stor og ny, men vi havde heldigvis god tid til at orientere os. Jeg fik købt telefonkort i tobakskiosken, vi fandt ud af at gå igennem billetslugerne, der hvor der stod et rigtigt menneske, og Ivan fandt perronerne, hvor vi så måtte vente indtil personalet kom og lukkede os ind til kuffertgennemlysning. Det var et lækkert tog, kun var der for lidt plads til bagagen i enden af vognen.

På vej i det behageligt airconditionerede tog med rasende fart gennem helt nye forstæder med højhuse, mange tunneller og så næsten ørkenagtigt landskab den første halvdel. Senere oliventræer i lige rækker op og ned ad bjergene. Masser af oliven!

Ankommet til Cordoba var spørgsmålet, hvor er det egentlig vi skal være. Der var ikke vedlagt nogen plan over byen med et kryds. Den stakkels chauffør måtte først til veterinærskolen, hvor de studerende ikke talte engelsk, men med chaufførens hjælp fandt vi frem til Collegium Mayor i et nyt kvarter udenfor centrum.

Jeg tog med ind til kongressen. Ivan skulle til bestyrelsesmøde i Veterinærforeningen kl.16, men jeg tog i byen med Anneliese Matthiesen, Marieke Leflang den luxemburgske dame fru Theves, en hollandsk mand og en tysk dame fru Grimm. Selvom temperaturen var 37°, fik vi en god gåtur.

Efter bestyrelsesmødet var der alm. komsammen, hvor alle hilste på alle; et par kom og hilste meget hjerteligt på mig og jeg kunne ikke kende dem, men Anton Rosenbom havde set på skiltet, at det var Dincers fra Ankara. Vi fik kun øl og snacks i kantinen og kom hjem i nogenlunde god tid.

Torsdag morgen var der forvirring m.h.t. morgenmad; vi havde ikke fået besked om, hvor og hvordan, men fik omsider lidt morgenmad og den var ikke indbydende. Campusområdet var kunstvandet og meget tropisk med palmer, kaktus, figer og pragtfulde blomster, klippede appelsintræer i tykt saftigt græs – men kun fordi vandingsanlægget spruttede hele natten.

Det viste sig, at der var bustur til damerne hver dag med engelsktalende sød lille guide; vi blev hentet på hotellerne hhv. kollegiet og kørt ind til byen, hvor vi gik rundt. Bl.a. til et rigmandshus med 10 gårdhaver i hver sin stil. Gamle, store møbler, malerier, pragt. Det blev varmere og varmere efterhånden, og jeg havde ikke en vandflaske med mig, men det lærte jeg. Hjem til kollegiet, hvor vi ville prøve at købe frokost, men det var kompliceret og jeg opgav. De andre fik noget. Jeg havde lidt yoghurt og kastede mig i sengen og sov udmattet.

Jeg var selv en tur i byen sidst på eftermiddagen. Var bl.a. på sydsiden af floden og handlede i en lille købmandshandel i boligblokkene overfor kollegiet. Ivan nåede vist også hjem og fik bad og hvile inden vi skulle til modtagelse hos borgmesteren i ”De kristne kongers slot” kl. 21.30!

Først blev vi sat ind i en sal og hørte koncert med Volgograd-kvartetten og var ikke sikre på, om der også kom noget legemlig føde; men det gjorde der bagefter i en åben gård med arkæologiske udgravninger. Der var øl, vin og tapas af mange forskellige

slags. Enten stående eller siddende på en ruinrest. Det smagte dejligt og var stemningsfuldt, men meget sent.

Vi sluttede med tur i haven og blev lukket inde. Det var svært at få en taxa, da vi kom ud; vi kørte med Dincers hjem; men da vi kom op sad hollænderne ude på terrassen og inviterede os og luxemburgerne til at være med; så det blev sent inden vi kom til ro.

Ulla i Cordobas gader 1997.

Fredag.

Kantinemorgenmad og Ivan af sted til kongres, damerne på tur til det gamle jøde kvarter, hvor der ikke bor jøder mere, men Synagogen står; og til andre meget turistoverfyldte gader og butikker og Mesquitas gård.

Der var en del usikkerhed om mændene nåede hjem at bade og hvile inden afgang til Mesquita – moske og domkirke; men værst var det for fru Dincer, for de havde mistet

bagagen og hendes mand var taget til Madrid tidligt om morgenen for at hente den i lufthavnen og var stadig ikke kommet tilbage kl. 19.30, da vi andre var tilsagt ved bussen. Men alt endte godt og vi kom til hovedindgangen til specialrundvisning uden andre turister. Vi havde engelsk og spansk guide samtidig men det gik fint. Moskeen er meget stor og imponerende og smuk og indeni var så katedralen.

Derfra skulle vi spadsere hen til byens bedste restaurant i en af de smalle gader. Der blev vi først stillet ind i et rum til sherry fino og tapas i store mængder. Men der var meget varmt og meget højt støjniveau.

I selve restauranten blev vi sat ved runde borde. Ivan og jeg med en rumænsk dyrlæge.

Først en hvid, kold suppe med rosiner og andet i. Umuligt at sige, hvad den bestod af. Så en meget stor og solid fiskeanretning, der vistnok svømmede i blæksprutteblæk; så var jeg så rigeligt mæt og måtte lade det meste af kødretterne gå ud igen, bla. en krydret snitsel. Der var også en lækker dessert.

Pludselig lød der korsang: Det var fakultetets kor i gamle dragter, der sang andalusiske sange for os; en eller to sange stående rundt om hvert bord.

Meget mad, alt for sent, og Ivan skulle holde foredrag næste morgen.

Lørdag,

Ivan af sted uden morgenmad, fordi han skulle ordne lysbilleder.

Dameturen gik til Medina al Azhara 5-10 km. udenfor byen – i bjergene. Det var en meget stor og imponerende ruinby, men svært at blive klar over, hvor meget der er restaureret; det er i hvert fald en meget stor udgravning og kun en lille del er tilgængelig for publikum. Meget er stadig uudgravet.

Derfra kørte vi ad meget smalle og snoede bjergveje og skulle have set nogle eremitboliger, men der var omkørsel og vi kørte for langt og efter afstemning besluttede vi at køre hjem, så vi kunne være der til afslutningen kl. 13, der blev udsat til kl. 14.

Jeg skyndte mig i byen for at prøve at veksle penge, men fandt ikke nogen automat, der ville tage imod. Kl. 14 manglede der stadig tre indlæg, så jeg satte mig ind i salen og faldt næsten i søvn. Da vi endelig slap ud, tog Ivan og jeg hjem og hvilede og

bagefter til stationen for at købe billetter tilbage til Madrid; der var lang ventetid og pengene slog kun lige til.

Tilbage i byen fandt vi en bank, der var åben. Nej først rendte vi rundt og blev henvist til et luksushotels souvenirafdeling, hvor de efter nøje undersøgelse tog imod 1.000 kr. til en elendig kurs; men så behøvede vi da ikke at sulte. Samtidig med at vi rendte rundt og ledte efter vekselautomater så vi selvfølgelig også noget af den gamle bydel igen; jeg kunne vise Ivan Corrido-pladsen; meget stor rektangulær plads med næsten ens fireetagers huse med lange udvendige korridorer; meget spektakulær! Vi var vist også i supermarked.

Søndag.

Ivan og jeg tog alene til byen. Mathiesens tog i katedralen; vi kørte derind sammen i taxa. Vi daskede omkring i gyderne og over Guadalquivir ad den romerske bro. Gaden langs floden og meget andet var afspærret p.g.a. cykelløb.

Tårnet på den anden flodbred er museum og en af de norske damer havde omtalt det med stor begejstring; det var også meget godt og interessant. Temaet var at de tre religioner har kunnet leve sammen i fred og fordragelighed og så i det hele taget om den gyldne tid i Cordoba omkring år 1000.

Der var en flot model af Mesquito moskeen før katedralen blev bygget ind i den. Vi blev udstyret med høreapparater, der kunne indstilles på det sprog, man ønskede; det var udmærket. Fra øverste etage var der fin udsigt over byen.

Lige neden for tårnet lå en restaurant, der passede til vores standard. Der fik vi en dejlig torskerognssalat og et glas sangria.

På vej tilbage så vi de mange hvide fugle, der sidder i træerne i floden; de ligner små hejrer nærmest. Rigtig mange af dem. Vi så også to storke, flyvende og en anden gang mange flagermus. Vi prøvede at få en taxa til Botanisk Have, men det kunne man ikke for cykelløbet, så vi gik derned. Den lå på vejen til Collegium Mayor, men den var lukket.

▲ Den over 1000 år gamle moské i Cordoba er den største moské i den vestlige verden. – Foto: Granada Kulturrejser.

Hjem at hvile, ud på terrassen til en lang drøftelse med hollænderne. Bagefter skulle vi ud at spise med dem i en bestemt restaurant; Paul kunne ikke finde den først, så vi stod længe og ventede, men omsider kom vi ind og fik gaspazo og en masse kød med ganske lidt kartoffel og ingen salat. Til slut is – og det var igen alt for meget og alt for sent. Vanskeligt at få en taxa på Triumfo-pladsen og vi skulle have to; men hjem kom vi da.

Ulla i en af de mange gårdhaver (patios) i Cordoba 1997.

Mandag.

Kuffertpakning og afsked med de sidste. Personalet stod på spring for at skifte sengetøj. Det var gode værelser med badeværelse til os, men til to studerende var der kneben plads. Små skriveborde, små bogreoler.

Taxa til stationen – men det var meget kompliceret at få kufferterne i boxene; forklaringen var kun på spansk. Vi fik hjælp af en flink mand, og selv han havde besvær med at få det til at virke; man ender med en bon med et kodenummer, der skal trykkes ind for at få kufferterne ud igen.

Men så var vi i banken og fik vekslet penge på den gammeldags, omstændelige måde med formularudfyldning, forevisning af pas osv. – og lige efter fandt vi en automat på gaden og prøvede; og den gav os uden vrøvl pesetas for 100 kr. sedler og til den bedste kurs! Så var vi i supermarkedet at købe posesupper og dejlig frugt; supergode druer.

AVE-tog til Madrid. Behageligt og ukompliceret; vel fremme i Madrid hældede jeg nærmest til at vi skulle tage til Chamartin straks og stille kufferterne; men heldigvis

blev vi i Atocha og det viste sig at være en god ide; men først skulle kufferterne i garderobe og for at komme der skulle de gennemlyses.

Lige uden for Atocha går en stor boulevard og ved den ligger den herligste store botaniske have; der spadserede vi nok to timer. Der var dejligt. Lidt længere henne på Prado-museet, der var under ombygning; vi vidste ikke om vi havde energi til at gå derind, det er meget stort; men problemet løste sig af sig selv, for der var lukket om mandagen.

Vi fortsatte promenaden i gaderne med pompøse pragtbygninger, stort springvand og senere en forretningsgade med luksusbutikker i barokhuse. Nede ad en sidegade fandt vi et rart sted til en øl og lidt mad og så, hvordan skinken ligger i et specielt stativ, så de kan skære af den; bagved hang to skinkeben og ventede antagelig på at blive kogt til suppe.

Så gik vi ind i den kæmpestore park, der ligger bagved Prado; der var bl.a. en sø med robåde, men minsandten også en motorbåd til udflugt! Søen var højst et par hundrede meter. Ridende politibetjente i parken. Vi ville spise den sidste mad for pesetas i Atocha's gamle banegård, der er lavet til tropehave; der lå et tilsyneladende alm. cafeteria, men det viste sig at være hundedyrt. Jeg bestilte mad og vin uden at se på prisen, så Ivan måtte af sted i vekselkiosken for en sikkerhed skyld. Vi fik en dejlig let anretning med fisk, kylling og salat. Af sted i god tid mod Chamartin, hvor vi måtte vente lidt til toget mod Hendaye kom på lystavlen.

Så troede vi, at vi skulle have en god søvn, så vi kunne komme udhvilede til vore franske værtsfolk. Jeg var alene i kupeen; Ivan havde to unge spaniere, der snakkede i gangen til langt ud på aftenen. Men det var ikke det værste: Det skrumlede og rokkede og rystede værre end i det gamle DDR; en overgang lå jeg og tænkte på, hvordan man slipper ud af en væltet togvogn, hvis den ligger på vinduessiden og hvis den ligger på dørene. Det var som om ens hud blev liggende og kroppen glide frem og tilbage i spæklaget. Ubehageligt – og umuligt at sove. Der må have været en teknisk fejl ved vaggonen.

Tirsdag.

Den anden vej er omstigningen i Hendaye, ikke i Irun. Vi drak morgenkaffe og skiftedes til en lille tur op ad de stejle gader, men der var ikke lang tid at vente før TGV-toget var der og vi kunne se de mondæne franske kystbyer igen.

I Bordeaux skulle vi skifte til et andet TGV-tog, der standsede ved nogle mellemstationer (hver gang annonceret 2 eller 3 min. før). Ud i Angouleme, hvor Alain They minsandten ventede lige uden for den dør, vi kom ud af. Han talte heldigvis engelsk. I hans BMW ud af Angouleme, hvor der var ualmindelig flotte blomsterarrangementer langs vejen.

Han forklarede, at nu kørte vi fra Charente til Perigord, men jeg kunne ikke se den store forskel. Landskabet var pænt, små bjerge, skove og afhøstede marker, snoede veje. Gennem Brantôme og op til deres hus, hvor fru Nicole og airedaleterrieren Milton ventede. Fruen med brækket ben, men forstod lidt engelsk. De boede herskabeligt.

Vi fik fyldt gåsehals og bagefter oste. Ivan kom til at sige, at vi spiser ost om morgenen; det undrede dem. Middagssøvn i det stilfulde gæsteværelse. Om eftermiddagen sad vi på terrassen med et stort landskab udbredt foran os; og senere serverede madame en pragtfuld middag, hvor vi svinede mindst fire tallerkener til hver. Vi fik bl.a. en dejlig ret med lammekød. Og igen de spændende oste.

Vi startede med champagne, som de drak med ferskenlikør i. Rødvinen glemte vi at rose.

Onsdag.

Vi skulle have friske croissanter til morgenkaffen, så de blev hentet i BMW'en i Brantôme. Så var vi ude at gå; først i hans skov, der er tidligere vingård, unge egetræer med stærk lavbevoksning, rørhatte, som han mente var giftige, fordi de bliver blå ved tryk. Ude i det åbne stod egetræer, der var købt med trøffelmycelium podet på rødderne. Efter 7 år kan man regne med trøfler, men kun 40 % lykkes. Vi så et træ, hvor græsset var gået næsten ud nedenunder; det var et tegn på trøfler. Sidste år i december havde de plukket 400 g., Milton finder dem. Så så vi frugthaven, vinstokkene og køkkenhaven med små, pæreformede gule tomater og alm. røde cherrytomater i store klaser.

Bagefter kørte vi til Brantôme med flod og / eller kanaler til alle sider. Meget idyllisk lille by med snævre gader. Der er huler i bjerget, hvor folk har boet indtil for få år siden og et abbedi med kirke. Vi så de gamle lokummer uden på husene med direkte hul ned til floden og den gamle badeanstalt også lige ud i floden. En træbro, der gik i

en vinkel og ved siden af en mondæn restaurant ved flodbredden. Kirkegården i Brantôme besøgte vi også; den var helt anderledes end de danske. På grund af tørken er der porcelænsblomster!

Så hjem til frokost og middagssøvn og om aftenen skulle vi ud at spise. Det viste sig at være en berømt ”Auberge au Truffes”. Vi ville helst ikke tage stilling til spisekortet; han ville gerne have os til at udtale os. Vi fik noget fiskemousse med ål og salat og bagefter en casouillet med flere slags kød og hvide bønner; det smagte godt, men lå tungt i maven. Vi fik lov at springe over osten, for vi var stopmætte, men blev overtalt til at tage en sorbet. Det smagte dejligt men var alt for meget; vi var næsten syge om natten.

Næste formiddag blev vi kørt til Angouleme med et lille ophold i Brantôme. Vi kom for tidligt og gik hen og så på marked; det var morsomt. Der var underlige charchuterivarer, stort udbud i fisk og skaldyr, hele osteherligheden og så grønt og frugt og planter.

En nem og hurtig tur fra Angouleme til Paris; og heldigvis havde vi fået god besked af de flinke mennesker, om at vi skulle tage bus 48 fra Gare Montparnasse til Gare du Nord. De har selv boet og haft smådyrspraksis på Montmartre før han trak sig tilbage; stammer ellers fra Lille.

Det blev en fin, men varm bustur gennem centrum af Paris; vi havde ikke lyst til at sidde på selve stationen men fandt en fortovscafe, hvor vi fik en dejlig hyrdesalat; men vi kom galt af sted med pengene igen, for øllet var dyrere end selve maden og vi havde ikke francs nok. Heldigvis ville de veksle en 100 kr. seddel og jeg fik også en mønt til toilettet af tjeneren.

På vejen i toget til Danmark var en fransk dame med en gennemtrængende stemme, der snakkede i et væk.

Dermed blev også sat punktum til direkte sovevognsforbindelse mellem København og Paris – en rute, der blev etableret for ca. 100 år siden!

Turen til LIMFJORDEN 1999.

Fredag 11/6.

Afsejlede fra Rønner Havn kl. 10. Svag østenvind, senere kraftig vind og regnbyger. Vi blev godt våde. Indsejling til Limfjorden med mange sømærker. Lagde til ved Mou ca. 20. Blæst og regn, det huler i riggen.

Lørdag 12/6.

Vindstille ved afsejlingen 9.30. Senere NØ. Ca. 1 SM efter Mou skulle vi passere en fisker og gik fast i mudder og ålegræs; heldigvis hjalp han os fri. Motorsejlads næsten hele tiden. Lige under Limfjordsbroen gik motoren i stå; Bendt fik heldigvis liv i den igen, der var kraftig modgående strøm. Senere fandt vi ud af, at benzintanken skulle stå oppe på bænken; så kørte motoren uden stop. Vi lagde til i Vestre Bådehavn. Benzinkøb og strøgtur.

Søndag 13/6.

I kirke. Minikopi af Aachen domkirke. Afsejlede 11.30 – igen motorsejlads, vinden NØ, sol med drivende skyer, kraftig østgående strøm. Ankomst til Gøl ca. 15. Gåtur til bjerget (2 x 4 km!). Der var en imponerende udsigt. Om aftenen gennem byen til bænken ved kirken; der så vi ”Dannebrog” sejle majestætisk afsted til Nykøbing Mors.

Mandag 14/6.

Fra Gøl kl. 10. Vinden i V; sejlede over Gøl Bredning til Draget, herfra med motor; ved Middelgrunden løb vi tør for benzin og måtte fylde på fra reservedunken. Vi turde ikke regne helt sikkert med at de fem liter kunne strække til Aggersund, så vi valgte at gå til Attrup, selvom det ville blive en omvej. Ankomst kl. 14, men ingen benzin på havnen. Heldigvis traf vi en flink mand, der kørte os op til sin hyggelige gård og solgte os af sin benzin til plæneklipperen. Gåtur til Bolhøj-Alsbjerg med flot udsigt.

Tirsdag 15/6.

Afsejlede kl. 9 fra Attrup. Igen motorsejlads. Aggersundbroen blev åbnet uden ventetid; anløb Løgstør ved middagstid for at proviantere og købe benzin. Ved afsejlingen passede sømærkerne ikke med kortet, så vi kom til at dreje for tidligt ud af sejlrenden og sydpå. Senere fik vi en god vind og sejlede sydpå langs Livø og den utroligt lange Livø Tap; på den alleryderste ende af den lå en mængde sæler. Vi var tæt på dem. Ankomst til Fur ca. 18.30; spiste pommes frites og fiskefilet. Der stod 4 budcykler på kajen til gratis afbenyttelse, så vi kørte en lille aftentur og nød udsigten fra en bænk udenfor kirkegårdsdiget.

Onsdag 16/6.

Vi cyklede fra havnen ca. 9 til Rødstenen, der ligger i en meget smuk dal; derfra til et molersbrud og ned til molerskrænterne på nordsiden af Fur. Vi fandt ingen fossiler. Videre til Smedtehøje og Langstedhullerne, forbi molersværket til Fur Museum. Frokost i båden og afsejling ca., kl. 14. Det første stykke gennem Fur Sund for motor. Ellers krydsede vi os frem til Sillerslev på Mors. Ankomst kl. 19. Cykeltur, hvor vi trak cyklerne langs stranden til sidst. Sol hele dagen.

Torsdag 17/6.

Vejrudsigen lovede V drejende N og regn op ad dagen, så vi tog afsted 6.30, mens vinden var i SV. Frisk vind og god sejlads, men ved Næssund begyndte regnen, så vi næsten ikke kunne se, hvor vi var og absolut ikke nyde landskabet. Vi kom til Thisted kl. 12 (ca. 5 knob. Det er hurtigt), spiste pizza i byen. Det regnede stadig, så vi sov lang middagssøvn i den klamme båd. Ringede til Anton og Elise og inviteret dertil. Anton kørte os tilbage, da var det klaret op.

Fredag 18/6.

Sov til kl. 9. Bad, benzin og postkort til Mor fra Thisted boghandel. Afsejlede i fint vejr, god vind, ankomst til Løgstør 18.30. Aftentur langs kanalen, men nåede ikke til enden af den. Fin sommerdag- og aften.

Lørdag 19/6.

Afsejlede kl. 10, men måtte vente 25 min. på at få åbnet Aggersundbroen i sejlrenden; derefter kom vi to gange for tæt på kanten og sad fast to gange med 10 min. mellemrum. Ankomst til Aalborg ca. 16, fik købt ind i sidste øjeblik inden lukketid. Det blæser op.

Søndag 20/6.

Regn, dårlig vejrudsigt. I kirke og derefter frokost. Vi overvejede at ligge en dag over, hørte vejrudsigt igen og besluttede at sejle; vi kom til at vente i alt $\frac{3}{4}$ time ved broerne i regnvejr, slap igennem kl. 14. Lidt forbi Aalborg kom et kraftigt vindstød i en byge; derefter var vinden drejet så retningen passede til at vi kunne fortsætte for sejl gennem hele Langerak. Kort før Mou stilnede regnen af, da vi kom ud i Kattegat rullede en tung dønning fra SV. Vi nåede Hov kl. 20, spiste levninger og gik tur sydpå langs lagunerne.

Mandag 21/6.

Vejrmeldingen kl. 5.45 siger kuling i Kattegat fra NV; I Hals var der svag VSV, så vi skyndte os af sted, men allerede lige udenfor Hals begyndte de første kraftigere pust. Vi sejlede med god vind til Aså, men følte uvejret puste os i nakken. Ankomst og klargøring kl. 8. Ringede til Lisbet, som hentede os; så vil Bendt sejle båden hjem, når vejret tillader det.

Ulla i båden Betteblå.

Sarajevo juni/juli 2002.

Løst ark

[Ivan blev i 2002 udnævnt] til visiting professor. Derfra var det meningen at jeg ville tage hjem for at tage på det årlige sommertogt med Bendt i hans sejlbad på Kattegat – og Ivan skulle mødes med Himmeleviterne (Ivan, Anne-Mette, Toke og Martin) og fortsætte med dem til Adriaterhavet, hvor de havde lejet sig ind hos nogle private på Pašman.

Men hele den fine plan gik i stykker, for den første aften i Sarajevo faldt jeg og brækkede benet (æollum fenoris) og måtte have kunstig hofte og lå tre uger i alt på sygehuset. Ivan blev inviteret til at bo privat hos dekanen for veterinærfakultetet så længe, så vi fik begge et indblik i bosnisk liv i virkeligheden, hver på sin måde. Vi blev sendt hjem i fly af Europæiske rejseforsikring (de er effektive og hjælpsomme!). Resten af sommeren måtte Ivan så være sygehjælper, butler og havemand. Nu går det rimelig godt og vi skal holde juleaften med Himmeleviterne, Stefan er på sejlads i Stillehavet, så ham får vi ikke besøg af.

Ulla fotograferet efter at hun har fået sin ny hofte indopereret.

Rejse til Normandiet med Veterinærhistorisk Samfund 31/ 5 til 10/6 2005.

- Amiens – domkirke, spiste i noget der ligner Nyhavn ved floden – omelet m. svampe. Det var solskin og varmt.
- Rouen gåtur i byen, gammel by m. bindingsværk, der havde været bombet og var rekonstrueret. Torvet hvor Jeanne d’Arc blev brændt, mange hortensiaer, det havde lige været hendes mindedag. Helt ny kirke i form som en omvendt båd. Domkirke.
Langs Seinen til Honfleur og tilbage til Rouen. Varmt. En mærkelig trækirke.
- Pegasusbroen, der ikke blev sprængt. Veteraner.
- Arromanche Museum med film om den transportable havn og invasionen i det hele taget. Tripus, meget lækkert; hunden lå i vejen i restauranten.
Amr. Kirkegård.
- Bayeux Bussen sad fast og kunne ikke dreje til venstre, politiet måtte hjælpe og lukke gågaden op.
- St. Malo tidl. sørøverby med mur omkring og stærkt tidevand.
Ledte meget efter spisested, fandt en beskeden familierestaurant ved stranden.
- Mt. St. Michel fiskesuppe
jeg trådte i klistret pladder fra tidevandet.
Trædemølle.
- Chartres domkirke + 4 lys (hvad det så ellers betyder?)
vi kom med nota og anbefaling og værten blev meget glad.
Crepes med ..... og gedeost.

Paris 1. aften

Romaine med rødt i rødt og træk i ryggen. Mange kartofler + en schnitzel. Den lille græske forretning, baklava, vi spiste uden for Monets have i fællesskab.

Versailles – klipning efter skabelon.

Lyon banegård m. restaurant le train bleu men spiste nedenunder: ost.

Spadseretur langs kanalen v. Bastillepladsen.

Montmartre og lang tur hjem. Spiste i græsk rest.

Bayeux tapetet.

Tur til Rijeka, Cres og Wien 1. – 10. november 2005.

Vi fik med noget besvær klemt os ind i Euro-Night kupeen i Ringsted og hokuspokus ordnede konduktøren det til et brugbart overnatningssted. Der var ikke plads til nogen som helst overflødige bevægelser, men vi fik da sovet nogenlunde og kom til München onsdag morgen og skiftede til Salzburg, hvor vi var ved middagstid, sov og spiste ”Specknockeln mit Sauerkraut.” Det smagte rigtig godt, selvom det lyder voldsomt! Så gik vi tur i byen, der var desværre meget ombygnings- og vejarbejde. Så man kunne ikke nyde pragtbygningerne i fred eller spadserere langs floden uden larm.

Næste morgen kørte vi gennem det fantastisk dejlige alpelandskab med efterårsfarver, det var rigtig flot og vi havde tit talt om at vi burde køre gennem Østrig om dagen i stedet for altid at sove os frem der; så det var ren nydelse. Vi havde et kort ophold i Ljubljana; jeg ville gerne have været der længere og set byen, men det kunne ikke lade sig gøre. På turen sydpå ned gennem Istrien så vi ikke så meget; jernbanen var lagt dybt nede mellem stejle bjergvægge, kun enkelte gange fik vi et vue ud over landskabet; og desuden mørknede det efterhånden, så vi kom til Rijeka først på aftenen og blev modtaget af Vesna Vučevac (professor i Veterinærhistorie i Zagreb), som vi besøgte sidste år på Brač i hendes sommerhus. Hun skulle også holde foredrag på den medicinsk-historiske kongres.

Vi blev kørt til hotellet af en kollega, som Vesna kendte. Jeg fik ikke fat i hans navn; han havde arbejdet i praksis i Bosnien og havde lige bygget nyt hus, da krigen begyndte og måtte flygte fra det hele og begynde forfra i Rijeka; men nu gik det øjensynligt godt og han kendte en masse mennesker. Formanden for den med. hist. forening, som havde engageret Ivan til at holde foredrag, havde fået os anbragt i byens store gamle prestigefyldte hotel ”Continental.” Det var så fornemt, at de ikke havde elevator (og piccoloen, som skulle have båret kufferter var der heller ikke), så Ivan måtte slæbe kufferter op ad en trappe, som arbejdstilsynet umuligt kan have godkendt. Hans fødder kunne ikke være på trinene, og de var afrundede så man ikke kunne mærke, hvor kanten var; jeg var bange (forstuvning!). Der spiste vi aftensmad i en stor fodkold spisesal med gennemtræk; jeg var stiv af kulde i ryg og ben.

Næste dag, fredag, skulle Ivan gennemgå et manuskript sammen med Vesna om formiddagen, så jeg fjøtede rundet i byen; det var solskin og dejligt, da jeg først fik fundet de rigtige gader, hvor der gik fodgængere i fred og ro. Jeg var også på markedet og ved kanalerne (der var masser af fisk i, også i havnebassinet).

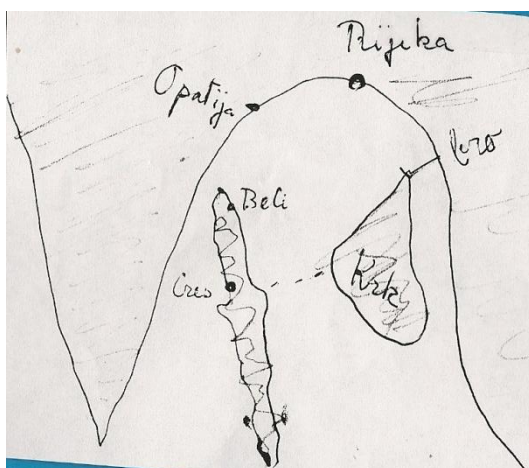
Om eftermiddagen havde vi aftalt at finde et godt sted at spise sammen. Manden med bilen kom og hentede os og vi kørte til Opatija, hvor han kendte en berømt fiskerestaurant. Det var uhyre fornemt og stilfuldt – smagte godt og der var pænt, men vi sad alt for længe og ventede og jeg fik ondt i ryg, bag og ben; og selv om jeg gik fra bordet, så meget som jeg kunne være bekendt, så blev jeg alligevel mere og mere forpint, og frøs gjorde jeg også, så det var ingen nydelse. Vel hjemme igen på værelset gik jeg i seng – vågnede kort da Ivan kom fra møde og faldt i søvn igen til næste morgen.

Det var lørdag, da skulle anden halvdel af mødet holdes, hvor Ivan havde sit foredrag, så da tog jeg med ud til det medicinske fakultet; Ivan glemte sin taske i taxaen med manuskript og billeder. Heldigvis fik en af deltagerne den efterlyst via hotellet – taxacentralen – chaufføren, som afleverede den lidt senere. Det gik godt med Ivans foredrag og da det hele var færdig spiste hele selskabet sammen på en lille hyggelig kro lige neden for fakultetet. Vi havde deponeret bagagen på formandens kontor og han kørte os til rutebilstationen, hvor vi ventede en times tid. Bussen til Cres kørte desværre først da det var mørkt, så vi så næsten ingen ting på turen langs kysten – over broen – henover Krk – med færgen til Cres (det var en helt ny færge, som pralede med et stort billede af paven; han havde været med den), videre ad serpentinevej over til den modsatte side af øen til Cres by, hvor Ivans ven Marko Vrabac ventede.

Vi sov i den ene halvdel af dobbelthuset, hvor datteren bor med sine to piger – spise i den anden halvdel, hvor Marko og Branka bor. Om sommeren flytter de i kælderen og lejer det hele ud til turister. Det er en gammel fiskerby – nu turiststed.

I havnen lå så mange små joller, at det ser ud til at hver husstand har en til fritidsfiskeri. I den anden ende var der en marina til fremmede lystbåde, midt i et lille bådeværft og anløbsplads for katamaranen, som vi rejste med mandag morgen.

Søndag kørte Vrabac os en tur op i nordenden af øen på nogle smalle, stejle serpentineveje, hvor han måtte bakke, når han mødte en anden bil. Det var flot. Hele tiden nye udsigter ud over det stenede landskab og over havbugter og skrænter ud til andre øer. Et enkelt sted var der egeskov. Vi endte i landsbyen Beli på toppen af en lille klippe, langt, langt fra alt. Mange huse stod tomme, men folk der ejer dem kommer hjem på ferie og arbejder andetsteds. Der er kun 2-3 børn; de bliver hentet og bragt til skolen i Cres; de fleste helårsbeboere er gamle.

Stregtegning af øen Cres og Krk.

I den gamle skole er indrettet gribbeinstitut; de ringmærker unge gribbe i reden, samler forulykkede og forgiftede fugle op og prøver på at få dem raske igen og sat ud. Der sad 5 og de var virkelig imponerende store. Der gik en østrigsk naturfredningsmand, som passede det. Det finansieres af udenlandske naturbeskyttelsesforeninger. Der var plancheudstilling i den tidligere skolestue. I loftet hang papfigurer i naturlig størrelse af kondor, hvidhovedet grib, kongeørn og videre nedad i størrelse. Grunden til at de bliver forgiftet: Nogen havde indført vildsvin til øen, de formerede sig og endte med at angribe nyfødte lam; så skød man dem man kunne og lagde gift ud til resten; når de døde var det gulf for gribbene, der så blev forgiftet!

Mandag morgen tog vi med "sprutfisen" i øsende regnvejr, så vi så ikke noget af den sikkert smukke sejltur tilbage til Rijeka. I Rijeka havde vi et par timers ventetid, som vi ikke rigtig kunne bruge til noget. Jo, vi spiste selvfølgelig lidt og kl. 13.³⁰ tog vi nordpå med toget over Ljubljana – Maribor og til Wien. Det var en lang tur, og vi var

så trætte, at vi ikke orkede at tage S-toget, men ofrede en taxa til hotellet; der var vi ca. kl. 11 om aftenen.

Tirsdag formiddag skulle Ivan på Veterinærfakultetet i den yderste udkant af byen; jeg blev i centrum og gik rundt og nød byen og det fine solskinsvejr. Jeg besøgte ”Hundertwasserhaus,” som jeg havde set en gang før, men ikke fået nok af; det kan ikke forklares, men skal ses!

I gaden overfor var en restaurant med ”Wienerküche,” der gik jeg ind og fik ”Bauernnockeln med grüner Salat.” Mens jeg sad og spiste, hørte jeg servitricen tale ”serbo-bosnisk-kroatisk” med flere af gæsterne; både hun og ejerne var bosniere og vi talte lidt sammen. Man hører meget tit det sprog på gaden og meget polsk og ukendte sprog. Tilbage igen på hotellet var Ivan kommet, så vi hvilede os lidt og gik så hen og så Lipizzanermuseet. Det var rigtig flot og interessant; bagefter fjttede vi igen rundt og drak Glühwein og kom trætte hjem.

Onsdag startede vi med at deponere kufferterne på Westbahnhof. Det kostede en del hovedbrud – ikke kun for os men også andre turister.

Så tog vi til ”Naschmarkt,” som vi begge elsker højt. Der er så mange spændende og eksotiske ting og det hele lækkert anrettet, men selvfølgelig skal man passe godt på sine penge og papirer. Grøntsager, frugt, krydderier af alle slags, tøj i billigere udgaver, ost, kød, fisk og små restauranter eller snasker. Ivan ville gerne spise på en restaurant, hvor vi havde været før, og vi kunne finde den igen; det var også Wienerküche – noget med linser og skinke, også et meget hyggeligt sted.

Vi gik en lang tur langs Donaukanal og tog toget til Kagran (endestation) og bus derfra til Veterinærfakultetet; der var vi inviteret til en doktordisputats om en middelalderlig armensk hestebog og efterfølgende armensk mad og drikke. Men de begyndte en time for sent og talerne trak ud, så vi måtte gå med tomme maver for at nå toget til Berlin kl. 21³⁰. Der var vi igen med sovevogn; næste formiddag måtte vi vente en time eller to i Berlin; derfra tog til Hamborg uden stop og med 190 – 220 km. i timen; man kunne følge hastigheden på en lystavle. I Hamborg tog vi til Altona, hvor der er meget rarere end Hauptbahnhof, spiste, tog toget til Danmark og var hjemme i Viby kl. 18!

Ulla Emilie Katić 1931-2008

Ulla Katić blev født 16. marts 1931 i Randers og døde 6. februar 2008 på Hospice Sjælland i Roskilde.

Ved en kongres i den Internationale Veterinære Studenterunion (IVSU) i Stockholm i 1954 mødte Ulla den daværende jugoslaviske dyrlæge Ivan Katić, der i 1955 kom på studieophold her i landet, og det fik afgørende betydning for begges videre livsforløb. Det bevirkede at Ulla (Veterinæreksamen 1955) tog ansættelse ved Veterinarski Institut i Ljubljana, det nuværende Slovenien, 1956 - 1957, hvor hun tilegnede sig sproget og arbejdede godt sammen med dygtige slovenske kolleger, resulterende i livslange venskaber og forbindelser.

Tilbage i Danmark blev Ulla og Ivan gift i 1958, hvor de begge var professionelt virksomme, også ud over pensionsalderen. Ivan fik ansættelse som forskningsbibliotekar ved Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek. Her kunne han dyrke sin lidenskab for veterinærhistorie med Ulla ved sin side som ikke blot interesseret, men fagligt og sprogligt kyndig ”sekretær” og rådgiver. Denne støtte, der altid var ved hånden, gjorde det i høj grad muligt for Ivan at kunne publicere så mange bog- og tidsskriftudgivelser, som tilfældet er.

Ulla og Ivan Katić har altid haft mange kontakter til udenlandske kolleger, heraf ikke mindst fra Ulande. Adskillige af disse havde næppe til dagen og vejen, men fandt i Ulla og Ivan gæstfrie værter, som ofte gav dem frit ophold i længere tid og sørgede for at introducere dem til relevante kontakter. Ulla gjorde i alle årene en uselvvisk indsats, hvor hun ud fra sit sikre kulturelle fundament altid prioriterede hensynet til sine medmennesker og sin familie højere end egne interesser. At tjene andre var for Ulla en selvfølgelig ting, som der aldrig blev talt om. Det kan stå som et motto over hele hendes tilværelse.

Hjemmet blev ikke forskånet for store sorger. To af deres fire sønner omkom ved tragiske trafikulykker; Hans blot 14 år gammel og Kristian i en alder af 21 år. Ubærlige tab som greb hårdt ind i hjemmets gode hverdage og som var svære at få på afstand.

Vi, der gennem mange år har haft ubrudte forbindelser til Ulla, vil huske hende som den altid imødekommende, der lyttede til os med interesse og tålmodighed, og hvis viden og kunnen vi i Dansk Veterinærhistorisk Samfund har trukket på ved mangfoldige lejligheder. Hun havde en naturlig sprogsans og gjorde som korrekturlæser sit til, at det endelige resultat blev så nær det perfekte som muligt.

Efter sin pensionering virkede hun som medicinsk tolk på asylcentre og sygehuse.

Ulla var af natur et beskedent og fordringsløst menneske, der aldrig søgte sit eget. Hun var i to perioder medlem af Syv Kirkes Menighedsråd som en naturlig del af sin kristne livsanskuelse og holdning.

Vores tilværelse er blevet beriget af vort kendskab og samvær med Ulla, mens hun var blandt os. Vi vil mindes hende med taknemlighed, respekt og megen glæde.

Johannes Kristiansen

Anton Rosenbom